

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

ÜSTÜN ZEKALİ/ YETENEKLİ ÇOCUKLARDA PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE
SOSYAL SERMAYE İLİŞKİSİ

TEZİ YAZAN
Zehra UÇAK AZBOY

Danışman: Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU (Çukurova Üniversitesi)

Jüri Üyesi: Prof. Dr. Bekir Aydın LEVENT

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Binnaz KIRAN (Mersin Üniversitesi)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN / OCAK 2020

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

201710090 numaralı öğrencimiz olan **Zehra UÇAK AZBOY** tarafından hazırlanan “**Üstün Zekalı/Yetenekli Çocuklarda Psikolojik Sağlamlık ve Sosyal Sermaye İlişkisi**” başlıklı bu tez çalışması jüri üyelerimiz tarafından **oy birliği** ile **psikoloji** anabilim dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

(Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)

Üniv. Dışı - Asıl Üye - (Tez Danışmanı) - Jüri Başkanı: Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU
 (Çukurova Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)

Üniv. Dışı - Asıl Üye - Jüri Üyesi: Doç. Dr. Binnaz KIRAN
 (Mersin Üniversitesi)

(Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)

Üniv. İçi - Asıl Üye - Jüri Üyesi: Prof. Dr. Bekir Aydın LEVENT
 (Çağ Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

(Enstitü Müdürlüğünde evrak aslı imzalıdır.)

Doç. Dr. Murat KOÇ
 Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

NOT: Bu tezde kullanılan ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’ndaki hükümlere tabidir.

İTHAF

Annem Ferzi Melek'e...

ETİK BEYANI

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez aşamasında;

- Tezde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik, etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun sunduğumu,
- Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilere ve ortaya çıkan sonuçlarda herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

Bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 10/01/2020

Zehra UÇAK AZBOY

TEŞEKKÜR

Araştırma süreci çok uzun ve yorucu bir süreçti. Bu süreçte doğrudan veya dolaylı birçok kişinin emeği mevcuttur.

Danışmanım Prof. Dr. Gülşah Seydaoğlu desteğini danışmanlık sürecimiz başlamadan hissettim. Danışmanlık sürecinde de bizi rahatlatan ve altından kalkabileceğimize olan inancınız bizi daha çok motive etti. Sizin desteğiniz olmasaydı bu tezi bitiremeyebilirdim. Yüksek lisans tez jürim, kıymetli hocam Doç. Dr. Binnaz Kıran'a eğitim süreci boyunca desteğini hissettirdiği için sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca tez jürim Prof. Dr. Bekir Aydın Levent'e çok teşekkür ederim.

Tanıdığım günden bu yana akademik anlamda ilerlemem için her daim yanımda olan manevi annem Doktora Öğretim Üyesi Armağan Güneş, kıymetli eşi ve manevi babam Rahmi Güneş'e teşekkürü bir borç bilirim. Desteğini her zaman hissettiğim iyi ki tanıdığım dediğim biricik hocam, Doktora Öğretim Üyesi Nilay Kayhan'a teşekkürlerimi sunmak isterim.

Bilgi ve deneyimlerini paylaşan tez arkadaşım Rümeyza Daş ve mesai arkadaşım Aysel Fidan, tezi yazma sürecinde cümleleri ile beni sürekli motive eden dostum Mehir Bayın Balcıkoca ve yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen Enes Çelik iyi ki varsınız. Çalışmayı yazarken kimi zaman yorulduk kimi zaman hırslandık ama hiçbir zaman birbirimizden desteğimizi esirgemedik sevgili arkadaşlarım Ali Cengiz ve Seydi Avcı'ya sonsuz teşekkürler.

Canım çalışma arkadaşım Barış Şafak iyi ki beraber çalışıyoruz. Bu süreç boyunca desteğini unutamam. Sonsuz teşekkürler. Takıldığım her soruyu bıkmadan cevaplayan usanmadan cevaplayan canım arkadaşım Arzu Şahin iyi ki varsın.

Eğitim sürecinde yol arkadaşlığı, sınıf arkadaşlığı yapan arkadaşım, dostum, yoldaşım Engin Akca sana teşekkürler az kalır.

Maddi ve manevi olarak desteğini her daim hissettiren sevgili eşim İmran Azboy'a en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

10 OCAK 2020

ÖZET**ÜSTÜN ZEKALILI/ YETENEKLİ ÇOCUKLARDA PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK VE SOSYAL SERMAYE İLİŞKİSİ****ZEHRA UÇAK AZBOY****Yüksek Lisans Tezi, Psikoloji Ana Bilim Dalı****Danışman: Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU****Ocak 2020, 117 sayfa**

Üstün zekalı çocuklar duygusal yoğunlukları ve aşırı duyarlılıklarından dolayı akranlarına göre daha kırılabilir ve uyumsuz olabilmektedirler. Bu grupta aile, arkadaş ve diğer sosyal çevre ile kazanılmakta olan sosyal sermaye çocuklarda psikolojik sağlamlık geliştirmesine katkı sağlayabilir. Bu araştırmanın amacı; üstün zekalı ve özel yetenekli ortaokul öğrencilerinde sosyal sermaye ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi normal öğrencilerle karşılaştırmalı olarak incelemektir.

Araştırma olgu kontrol modeli olarak tasarlanmıştır. Toplamda 129 öğrenci çalışmaya alınmıştır; 67'si özel yetenekli - üstün zekalı öğrenci olgu grubu olarak çalışmaya alınmış, bu gruba benzer yaş ve cinsiyette özel yetenekli olmayan 62 öğrenci ise kontrol grubu olarak belirlenmiştir. Araştırma kapsamında sosyal sermaye formu ve Psikolojik Sağlamlık Ölçeği kullanılmıştır.

Psikolojik Sağlamlık Ölçeği toplam puanı (PSÖ) üstün zekalı çocuklarda ($4,2\pm 0,4$) normal zekalı olanlara ($4,0\pm 0,6$) göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p=0,050$). Güven puan ortalamaları arasında anlamlı fark yok ($p=0,380$) iken aidiyet puan ortalaması üstün zekâlılarda daha yüksektir ($p=0,015$). Öğrencilerin PSÖ güven ve aidiyet puanları arasında orta, iyi ve çok iyi düzeyde ($r=0,49$ ile $r=0,78$ arasında değişen) ilişki olduğu gözlenmektedir ($p<0,01$). Güven ve aidiyet arasında üstün zekâlılarda orta düzeyde ($r=0,55$) normal öğrencilerde ise iyi düzeyde ($r=0,69$) korelasyon olduğu görülmektedir. PSÖ ile güven arasında üstün zekâlılarda iyi düzeyde ($r=0,65$) normal öğrencilerde ise orta düzeyde ($r=0,49$) korelasyon olduğu görülmektedir. PSÖ ile aidiyet üstün zekâlılarda

yüksek düzeyde ($r=0,78$) ve normal öğrencilerde ise daha düşük düzeyde ($r=0,57$) ilişki olduğu saptanmıştır. ($p<0,01$).

Psikolojik sağlamlık toplam puanı (PSÖ) ile gelir durumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p=0,232$). Güven puan ortalamaları arasında anlamlı fark yok ($p=0,380$) iken aidiyet puan ortalaması ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Gelir düzeyi düşük olanların puan ortalaması ($3,5\pm0,8$) ile iyi düzeyde olanların puan ortalaması ($3,7\pm0,8$) gelir düzeyi orta olanlara ($4,0\pm0,7$) göre daha ($p=0,028$). Eğitim gideri arttıkça PSÖ, güven ve aidiyet puanları anlamlı olarak artmaktadır (sırası ile $p=0,050$, $p=0,027$ ve $p=0,043$). Psikolojik sağlamlık, aidiyet düzeyi cinsiyet, yaş ve okul türlerine göre farklılık göstermemektedir.

Elde edilen sonuçlar, sosyal sermayenin psikolojik sağlamlığı arttırdığını göstermektedir. Üstün zekalı çocukların psikolojik sağlamlığının normal öğrencilere göre daha yüksek olması (diğer sosyal sermaye araçları grupları arasında fark göstermemektedir) zekanın bir tür sermaye olarak değerlendirilebileceğini düşündürmektedir.

Anahtar kelimeler: Üstün zeka, sosyal sermaye, psikolojik sağlamlık

ABSTRACT**RELATIONSHIP BETWEEN RESILIENCE AND SOCIAL CAPITAL IN
GIFTED/TALENTED CHILDREN****ZEHRA UÇAK AZBOY****Master Thesis, Department of Psychology****Supervisor: Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU****January 2020, 117 Pages**

Gifted children may be more fragile and incompatible with their peers because of their emotional intensity and hypersensitivity. In this group, social capital gained by family, friends and other social environment can contribute to the development of psychological soundness in children. The purpose of this research; The aim of this study is to examine the relationship between social capital and psychological robustness in gifted and special gifted secondary school students in comparison with normal students.

The research was designed as a case control model. A total of 129 students were included in the study; 67 of them were included in the study as a group of special gifted - gifted students, and 62 non - gifted students of similar age and gender were identified as the control group. Social capital form and Psychological Robustness Scale were used in the study.

The total score of the PSQ was found to be significantly higher in gifted children (4.2 ± 0.4) than those with normal intelligence (4.0 ± 0.6) ($p = 0.050$). While there was no significant difference between the mean confidence score ($p = 0.380$), the mean belonging score was higher in gifted students ($p = 0.015$). It was observed that there was a moderate, good and very good relationship (ranging between $r = 0.49$ and $r = 0.78$) between the PSS trust and belonging scores of the students ($p < 0.01$). It is seen that there is a moderate correlation between trust and belonging among gifted students at moderate level ($r = 0.55$) and normal students at good level ($r = 0.69$). There was a good correlation ($r = 0.65$) between the PAD and trust in gifted students and moderate correlation ($r = 0.49$) in normal

students. It was found that PSD was associated with a high level of royalty ($r = 0.78$) in gifted students and a lower level of relationship with normal students ($r = 0.57$). ($P < 0.01$).

There was no significant difference between total PSQ score and income ($p = 0.232$). While there was no significant difference between the mean confidence score ($p = 0.380$), a significant difference was found between the mean belonging level and income level. The mean score of those with low income (3.5 ± 0.8) and the mean score of those with good level (3.7 ± 0.8) were lower than those with moderate income (4.0 ± 0.7). ($P = 0.028$). PSI, trust and belonging scores increased significantly as education expenses increased ($p = 0.050$, $p = 0.027$ and $p = 0.043$, respectively). The level of psychological resilience, belonging does not differ according to gender, age and school types.

The results show that social capital increases psychological resilience. The higher psychological strength of gifted children compared to normal students (other social capital instruments do not differ between groups) suggests that intelligence can be considered as a kind of capital.

Keywords: Gifted, social capital, psychological resilience

ÖN SÖZ

Geçmişten günümüze kadar yetenekleri ile kalıcı izler bırakan, zekası ile yeni bir bakış açısı kazandıran ender insanlar geçmiştir bu hayattan. Her biri hayatta farklı zorluklarla karşılaşmıştır. Karşılıklarına birçok zorluk çıkmasına rağmen çıkan bu zorluklarla farklı bir şekilde baş etmiş veya hassas ve aşırı duyarlı yapıları ile baş edemeyip hayatlarına son vermişlerdir.

Tüm bu ender insanların hayatlarında gözle görünür ilk fark, yaşamış oldukları zorluklar karşısında gösterdikleri mücadeledir. Başarılı bir şekilde problemler ile baş edebilenler uzun süre yaşayıp bu süre zarfında insanlığa hizmet etmişlerdir. Kimi, Beethoven gibi işitme yetisini kaybettiği halde yılmamış ve üretmekten vazgeçmemiştir; kimi de Van Gogh gibi yaşadığı psikolojik rahatsızlıklarından dolayı dayanamayıp hayatına son vermeyi seçmiştir. Kimi, Tesla gibi karşısına çıkan tüm zorluklara ve içine düştüğü buhranlı dönemlere rağmen 83 yaşına kadar sayısız icadı insanlığın hizmetine sunmuştur, kimi de Tesla ile aynı dönemde yaşamış William James Sidis gibi dünyanın en zeki insanı unvanına sahip olmasına rağmen uyum problemi yaşamış ve hayatını bir zabıt katibi olarak sürdürüp geride birkaç makale ve kitap bırakarak 46 yaşında hayata gözlerini yummuştur.

“Kişinin olumsuz olaylar karşısında güçlü durmasını sağlayan etmenler nelerdir?” sorusunun cevabını ararken bireyleri doğrudan veya dolaylı etkileyebilecek kültürel, ekonomik vb. sermayeleri bir araya getiren sosyal sermaye kavramı ile karşılaşmaktayız. Sosyal sermaye bizim dışımızda kalan her şeydir.

Sosyal sermaye, kişiyi psikolojik ve duygusal anlamda etkilemektedir. Psikolojik dayanıklılığı iyi olan üstün zekalılar topluma daha faydalı olabilmektedir. Bu dayanıklılığın oluşabilmesi için üstün zekalı çocukların çevresindeki insanlara büyük sorumluluklar düşmektedir.

İÇİNDEKİLER

KAPAK	Error! Bookmark not defined.
ONAY	ii
İTHAF	iii
ETİK BEYANI	iv
TEŞEKKÜR	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	viii
ÖN SÖZ	x
İÇİNDEKİLER	xi
KISALTMALAR	xv
TABLolar LİSTESİ	xvi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xviii
EKLER LİSTESİ	xix

BÖLÜM I

1.GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Arka Planı	1
1.2. Araştırmanın Amacı	2
1.3. Araştırmanın Problemi	2
1.4. Araştırmanın Önemi	3
1.5. Araştırmanın Hipotezleri	4
1.5.1. Ana Hipotezler	4
1.5.2. Alt Hipotezler	4
1.6. Araştırmanın Sayıtları	4
1.7. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	4
1.8. Tanımlar	5

BÖLÜM II

2.KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Üstün Zekâlı Çocuklar	6
2.1.1. Üstün Zekalı Çocukların Özellikleri.....	9
2.1.1.1.Genel Zihinsel Yetenek.....	9
2.1.1.2.Özel Akademik Yetenek	9
2.1.1.3.Yaratıcı ve Üretici Düşünme Yeteneği	10
2.1.1.4.Görsel ve Gösteri Sanatlarında Yetenek	10
2.1.1.5.Psikomotor - Devinimsel Yetenek ve Fiziksel Gelişim	11
2.1.1.6.Kişilik Özellikleri.....	11
2.1.1.7.Liderlik Yeteneği	12
2.1.1.8.Psiko-sosyal Özellikler.....	12
2.1.1.9.Aşırı Duyarlılık Özelliği	13
2.2. Psikolojik Sağlamlık	14
2.2.1.Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Faktörler	15
2.2.1.1.Risk Faktörleri.....	16
2.2.1.2.Koruyucu Faktörler	17
2.2.1.3.Olumlu Sonuçlar	19
2.3. Sosyal Sermaye	20
2.3.1. Sosyal Sermayenin Boyutları	24
2.3.2. Sosyal Sermaye Ölçütleri	26
2.3.3. Sosyal Sermayenin Unsurları	28
2.3.3.1. Topluluk İlişki Ağı.....	28
2.3.3.2. Kişiler Arası Güven.....	29
2.3.3.3. Sadakat	29
2.3.3.4. Aidiyet Hissi.....	30
2.3.4. Sosyal Sermayenin Olumlu Etkileri	30
2.3.5. Sosyal Sermayenin Olumsuz Etkileri	31
2.4. Üstün Yetenek, Psikolojik Sağlamlık ve Sosyal Sermaye	31

BÖLÜM III**3.YÖNTEM**

3.1. Araştırmanın Amacı	33
3.2. Araştırmanın Modeli	33
3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	34
3.4. Araştırmanın Yapılışı (Prosedür)	34
3.5. Veri Toplama Araçları	35
3.6. Verilerin Analizi.....	37

BÖLÜM IV**4.BULGULAR**

4.1. Çalışma Gruplarının Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular.....	38
4.2. Çalışma Gruplarının Sosyal Sermayelerine İlişkin Bulgular	39
4.3. Çalışma Gruplarının Psikolojik Sağlık Ölçeğine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular	57
4.4. Çalışma Gruplarının Sosyal Sermayelerine İlişkin Bilgilere Göre Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin Bulgular	60

BÖLÜM V**5.TARTIŞMA VE YORUM**

5.1. Tartışma.....	67
5.2. Yorum	69

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER	72
6.1. Sonuç.....	72
6.2. Öneriler	73
7. KAYNAKÇA.....	75
8. EKLER	84
9. ÖZGEÇMİŞ	98

KISALTMALAR

BİLSEM: Bilim ve Sanat Merkezi

RAM : Rehberlik ve Araştırma Merkezi

PSÖ : Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Sosyal Sermayenin Boyutları.....	24
Tablo 2. Sosyal Sermaye Ölçütleri.....	26
Tablo 3. Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri	38
Tablo 4. Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Ailelerinin Sosyodemografik Özellikleri.....	39
Tablo 5. Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Eğitim Desteği Alma Durumu ...	41
Tablo 6. Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Düzeyleri	42
Tablo 7. Çalışma Gruplarının Boş Zamanlarda Yaptıkları Aktivitelerin Sıklığı....	44
Tablo 8. Çalışma Gruplarının Tatile Gitme Durumuna İlişkin Bilgiler.....	46
Tablo 9. Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Dinledikleri Radyo Türü	47
Tablo 10. Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Ailelerinin Yaptıkları Aktivitelerin Sıklığı.....	48
Tablo 11. Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Aile İçinde Konuştıkları Konuların Sıklığı.....	50
Tablo 12. Çalışma Gruplarına Göre Ailenin Eğitim Faaliyetlerine Katılımı.....	52
Tablo 13. Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin İzledikleri TV Program Türü....	52
Tablo 14. Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Sinema Aktiviteleri	53
Tablo 15. Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Meslek Tercihleri	54
Tablo 16. Üstün Zekalı Öğrencilerin Bilsem Durumu.....	55

Tablo 17. Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Meslek Tercih Sebepleri	56
Tablo 18. Psikolojik Sağlık Ölçeğinde Yer Alan Her Bir Madde İçin Verilen Puan Ortalamalarının Gruplara Göre Dağılımı	57
Tablo 19. Psikolojik Sağlık, Güven ve Aidiyet Ölçek Puan Dağılımının Gruplara Göre Dağılımı	58
Tablo 20. Ölçekler Arasındaki Korelasyon.....	59
Tablo 21. Psikolojik Sağlık, Güven ve Aidiyet Ölçek Puan Dağılımının Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımı	60
Tablo 22. Psikolojik Sağlık Ölçeği Toplam, Güven ve Aidiyet Ölçek Puan Dağılımının Öğrencilerin Aile Durumuna Göre Dağılımı	61
Tablo 23. Psikolojik Sağlık Ölçeği Toplam Puanı ile Güven ve Aidiyet Alt Boyutları Toplam Puanlarının Kültürel Sermaye Durumuna Göre İlişkisi	63
Tablo 24. Psikolojik Sağlık Ölçeği Toplam Puanı ile Güven ve Aidiyet Toplam Puanlarının Boş Zamanlarda Yapılan Aktivitelere Göre İlişkisi	64
Tablo 25. Psikolojik Sağlık Ölçeği Toplam Puanı ile Güven ve Aidiyet Toplam Puanlarının Tatile Gitme Durumuna Göre İlişkisi	66
Tablo 26. Üstün Zekalı Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Ölçeği Toplam Puanı ile Güven ve Aidiyet Toplam Puanlarının BİLSEM'e Gitme Durumlarına Göre İlişkisi	66

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmanın Kuramsal Çerçevesi.....	33
Şekil 2. Psikolojik Sağlamlık (PSÖ), Güven ve Aidiyet Ölçek Puan Dağılımının Gruplara Göre Dağılımı.....	58

EKLER LİSTESİ

EK 1. Etik Kurulu Onay Belgesi	84
EK 2. Anket Formu	85
EK 3. Sosyal ve Kültürel Sermaye Belirleme Formu	86
EK 4. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12).....	92
EK 5. Anket İzin Belgeleri	93
EK 6. Psikolojik Sağlamlık Ölçeği İzni	96
EK 7. Sosyal Sermaye Formu İzni	97

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

1.1. Araştırmanın Arka Planı

Üstün zekalı öğrenciler elbette diğer öğrencilerin yaşamadıkları psikolojik sorunları yaşayan kişiler değillerdir. Bazı psikososyal ve duygusal sorunlar hem üstün zekalı öğrenciler arasında hem de diğer öğrenciler arasında az ya da çok görülürler. Ancak zeka düzeyimizin yargılama düzeyimizi ve yaşama anlam verme değerlerimizi etkilemesi nedeniyle dünyaya bakış açımız ile birlikte sosyal ilişkilerimiz kısmen de olsa etkilemektedir. Örneğin üstün zekalı öğrenciler arkadaş seçiminde de daha seçici olabilmektedir (Sak, 2014). Üstün zekalı olmayan bireyler gibi üstün zekalıların da ruhsal gelişimlerini sağlıklı bir şekilde sürdürebilmek için akranları ile iletişim kurmaları gerekmektedir. Birçok üstün zekalı çocuk öncelikli olarak bir arkadaş bulmak ister. Ancak bu çocukların ilgi alanları diğer çocuklara göre çok fazla olduğundan çok çeşitli arkadaş gruplarına ihtiyaç duyarlar. Ayrıca anlaşabilecekleri bir arkadaş bulmak için özel bir çaba göstermeleri gerekir. Özel yetenekli bireylerin verilen bir işi yapabilme düzeyleri, onları kendilerinden yaşça büyük kişilerle arkadaşlıklar kurmaya yönlendirmektedir (Akkan, 2012). Ancak unutulmamalıdır ki zeka seviyeleri onları yaşlılarından büyüklerle arkadaşlık kurmaya yöneltse de ruhsal gelişimleri onları kendi yaş grubundaki çocuklarla arkadaşlık kurmaya itmektir.

Üstün zekalı çocuklar duygusal yoğunlukları ve aşırı duyarlılıklarından dolayı akranlarına göre uyumsuz olabilmektedirler (Kara, 2016). Bazı sosyal özellikler genetik olarak bireyde var olmamaktadır. Kalıtım ile geçmeyen bu özellikler aile, arkadaş ve diğer sosyal çevre ile kazanılmaktadır. Anne-babaların olumlu tutumları, sosyal çevreleri, öğretmenler ve üstün zekalıları özel okullar bu konuda önemli roller üstlenmektedir (Özyürek ve Özkan, 2015). Sosyal özellikler birçok anlamda kişiye katkı sağlamaktadır. Bu katkıların başında da psikolojik sorunlara destek gelmektedir. Seeley ve Gardner (2003), düşük sosyoekonomik koşulların kişiye bireysel veya çevresel risk oluşturabileceğini ancak zeka ve yeteneğin olumsuz sonuçları önlemek için koruyucu bir faktör olarak karşımıza çıkabileceğini belirtmiştir. Ancak zeka ve yetenek tek başına

koruyucu bir faktör olarak işlev görmeyebilir. Zeka, çevresel faktörler ve sosyal sermaye ile desteklendiği zaman ortaya faydalı sonuçlar çıkabilir.

Tüm çocuklar için söylemek mümkün olmasa da bazı özel yetenekli çocuklar özel yetenekli olduklarını bildikleri zaman kendilerine olan güvenleri artar. Kimi özel yetenekli çocuklar "Ben bunu başaramam.", "Ancak bu kadarını başarırım." gibi düşünceler içinde olabilir. Bunun sebebi çocuğun kişisel özellikleri ve çevresel baskılar olabilir.

Öğretmenin, annenin-babanın veya arkadaşlarının çocuğu değersiz görmeleri ve değersizleştirmeleri çocuğun özgüven gelişimini olumsuz etkiler. Bu öğrencilerin çoğu gerçek potansiyellerini hiçbir zaman fark edememişlerdir. Bu nedenle potansiyellerinin değerini de küçümserler. Bu öğrencilerin özgüvenlerinin olumlu yönde gelişmesi söz konusu tutumlarından sıyrılmalarına yardımcı olur. Hatta özgüven artışı öğrenilmiş çaresizliğe bile çare olabilir (Sak, 2014).

Bu çalışmada sosyal sermayenin temel yapı taşlarından biri olan aile ve arkadaş ilişkileri ile diğer ekonomik ve kültürel öğelerin üstün zekalı çocukların psikolojik sağlıklarını yordama gücü belirlenmeye çalışılmıştır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Diyarbakır ili örneğinde özel yetenekli ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlıkları ile sosyal sermayeleri arasındaki ilişkiyi normal zekalı öğrencilerle karşılaştırmalı olarak incelemektir.

1.3. Araştırmanın Problemi

Araştırmanın amacı doğrultusunda üstün zekalı/özel yetenekli çocuklarda psikolojik sağlamlık ve sosyal sermaye ilişkisini karşılaştırmalı olarak incelemektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Üstün yetenekli çocukların liderlik becerileri yüksek olduğundan buldukları grupta var olan sorunları çözüp çok iyi yöneticilik yaparlar. Bu bireylerde hoşgörü, merhamet, empati, alçak gönüllülük, özgüven ve eleştiriye her daim açık olma maharetleri yetişkin ortamlarına kabul konusunda önemli birer kıstas olmaktadır. Profesyonel bir problem çözücüdürler. Sosyal ortamlara çok iyi uyum sağlayabilmektedirler. Ayrımcılık yapmadan her insana hoşgörülü davranmaları onları daha saygın bir konuma getirmektedir. Üstün sosyal özellik kalıtım ile geçmemekte, sosyal çevre ve ortamlarda daha sonradan kazanılmaktadır. O sebeple uygun sosyal ortamı olmayan bireylerin bu özellikleri gelişmemektedir (Özbay, 2013).

Son bir yüzyıldır zeka ile psikolojik adaptasyonu dahillikle delilik arasında bir ilişki olup olmadığını saptamak amacıyla araştırmalar yapılmıştır. Üstün zekalı çocukların ve yetişkinlerin sosyal duygusal özellikleri konusunda çelişkili bulgular ortaya konmuştur. Araştırma bulgularına dayanarak üstün zekalı çocukların duygusal gelişimleri ve çevreleriyle olan uyum için nihai bir sonuca ulaşmak zordur. Bazı araştırmalara göre özel yetenekli çocuklar sosyal ve duygusal olarak problem yaşamaya eğilimli olarak doğarlar ve zeka düzeyi arttıkça bu eğilim de artar. Çünkü zeka düzeyi yükseldikçe normal bireylerden farklılaşma da artmaktadır (Sak, 2014).

Çocuklukta yaşanan tecrübeler hiçbir iz bırakmadan yok olmuş gibi görünseler de psikanaliz çalışmaları ruhumuzun bu izleri tüm hayatımız boyunca taşıdığını, bunların bilinçaltımıza işlendiğini ve bilinçli kişiliğimize bazen büyük zorluklar yaşattığını ispatlamaktadır. İnsan ruhu dışarıda duygularla algılanan algılananlar kadar gerçektir. Hatta bir anlamda onlardan daha da gerçektir çünkü dış etkenleri yaratan aslında iç dünyamızdır (Tara ve Audrey, 2011).

Yurt içinde ve dışında üstün yetenekli çocuklar ile ilgili birçok araştırma yürütülmüştür. Ancak psikolojik sağlık ve sosyal sermaye ilişkisini ele alan herhangi bir araştırmaya denk gelinmemiştir. Yaptığımız bu çalışma üstün yetenekliler, psikolojik sağlık ve sosyal sermaye konularında literatüre katkı sağlayacaktır. Ayrıca üstün zekalı çocukların psikolojik sağlıklarına etki edebilecek sosyal

sermaye unsurlarını göz önünde bulundurup erken yaşlarda yapılacak olan rehberlik çalışmalarına bu anlamda yön verecektir.

1.5. Araştırmanın Hipotezleri

1.5.1. Ana Hipotezler

H.1. Üstün zekalı çocuklarda psikolojik sağlamlık ile sosyal sermaye arasında pozitif bir ilişki vardır.

H.2. Üstün zekalı çocukların psikolojik sağlamlık ile sosyal sermaye düzeyi normal öğrencilerden yüksektir.

1.5.2. Alt Hipotezler

H.1. Üstün zekalı çocuklarda psikolojik sağlamlık ve sosyal sermaye cinsiyet gruplarına göre farklıdır.

H.2. Üstün zekalı çocuklarda psikolojik sağlamlık ve sosyal sermaye arasında yaş gruplarına göre farklıdır.

H.3. Üstün zekalı çocuklarda psikolojik sağlamlık ve sosyal sermaye arasında okul türü gruplarına göre farklıdır.

H.4. Üstün zekalı çocuklarda psikolojik sağlamlık ve sosyal sermaye BİLSEM’de okudukları program açısından fark vardır.

H.5. Üstün zekalı çocuklarda psikolojik sağlamlık ve sosyal sermaye arasında yetenek alanları açısından fark vardır.

1.6. Araştırmanın Sayıtları

1- Öğrencilerin sorulara içtenlikle cevap verdiği varsayılmıştır.

2- Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının çalışmanın amacına uygun ve yeterli olduğu varsayılmıştır.

1.7. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

1. Araştırma Diyarbakır ilinde eğitim gören tanılanmış ortaokul öğrencileri ile sınırlı kalmıştır.

2. Araştırmada “Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” ve “Sosyal Sermaye Belirleme Formu” kullanılmıştır. Sonuçlar, hem öğrencilerin o anda verdiği cevaplar hem de bilgi formlarının ölçtüğü nitelik, geçerlilik ve güvenilirlikleri ile sınırlıdır. Ancak araştırmanın amacına cevap verecek nitelikte bilgiler olduğu düşünülmektedir.

1.8. Tanımlar

Üstün Zeka/stn Yetenek: Genel zihinsel yetenek, özel akademik yetenek, yaratıcı ya da üretken düşünme, liderlik yeteneği, görsel ve sahne sanatları ve psikomotor yeteneklerden en az birinde yüksek düzeyde performans ya da başarı gösterme potansiyeline sahip olma durumu (Marland, 1972).

Psikolojik Sağlamlık: Bireyin zorluklar karşısında problem sürecinde kendini toparlama ve tekrardan başarı odaklı bakabilme becerisi olarak tanımlanabilir (etin ve Basım, 2011).

Sosyal Sermaye: Bireylerin aralarında kurmuş oldukları ilişkiler bir araya geldiğinde büyük bir ağ oluşturmaktadır. Bu ağlar, ekonomik alanda maddi değere dönüşmekte ve bu ilişkilerin ekonomik değere dönüşmesiyle beraber, sosyal ilişkiler sermaye kavramına evrilmektedir. Bilinçli ya da bilinçsiz olsun, karşılıklı çıkar ve işbirliği sağlayan ağlar, normlar ve bir topluluk içindeki bireylerin birbirlerine duydukları güven, sosyal sermayeyi oluşturmaktadır (Putnam, 1995).

BÖLÜM II

2. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde üstün zekalı çocuklar, psikolojik sağlık, sosyal sermaye ve aralarındaki ilişki hakkında bilgi verilmiştir.

2.1. Üstün Zekâlı Çocuklar

Şimdiye kadar özel yetenek veya üstün zeka kavramları için çok farklı tanımlar yapılmış ama herkes tarafından kabul edilen bir tanım bulunamamıştır. Amerika Birleşik Devletleri tarafından 1993 yılında diğer tüm tanımları kapsayacak şekilde yeni bir tanım yapılmıştır. Bu tanıma göre yaşı, deneyim ve çevre koşulları çerçevesinde akranlarına göre üst düzey performans gösteren ve başarılar elde eden çocuklara üstün zekalı denir.

Kimi araştırmacılara göre zeka, zeka testinden alınan puan, çevreye uyum becerisi ve problem çözme becerisi olarak tanımlanmaktadır (Bümen, 2005). Bu kişiler zihinsel yaratıcılık, liderlik yönünden, sanatsal ve akademik alanlarda üst düzeyde performans gösterirler. Genellikle bu çocukların ihtiyaçları okulları tarafından karşılanamamaktadır. Toplumun tüm ekonomik ve sosyal sınıflarında üstün zekalıları rastlamak mümkündür.

Deha çocuklar bazı alanlarda küçük yaşta yaşlılarının çok üstünde performans gösterirler. Bu çocukları normal çocuklardan ayıran en önemli özellik çocukluk yıllarında yetişkin düzeyinde performans göstermeleridir (Sak, 2014).

Dahi öğrenciler özel yetenekli öğrenciler arasında çok ufak bir kümeyi oluştururlar bu öğrencilerin sayısı diğer özel yetenekli öğrenciler ile kıyaslandığında ancak on milyonda birkaç kişi ile sınırlanır. Oysaki yetenek çok geniş bir alana yayılmaktadır. Normal bir toplum düzeyine göre toplumun yaklaşık %10 ile %15'inin en az bir alanda özel yetenekli olduğu düşünülmektedir (Sak, 2014).

Ayrıca özel yeteneklerinin yanında özel durumları olan öğrencilerde bulunmaktadır. Bunlardan biri Savant Sendromu bir diğeri de William sendromudur.

Savant sendromu için kullanılan Fransızca bir sözcük olan Savant, bilmek ve bilgelik anlamlarına gelmektedir. Ancak Savant sendromu bu anlamda

kullanılmamaktadır. Savant sendromu çelişkili bir kişiliği ifade etmektedir. Günümüzde hem olağanüstü yeteneği hem de zihinsel anlamda akranlarından geride olan kişilere Savant adı verilmektedir. Bu çelişki nedenleriyle Savantlar yıllar önce “idiot savant” yani zihin engelli bilge kişiler olarak tanımlanmışlardır. İdiot terimi zaman içinde taşınmış olduğu olumsuz niteliğinden dolayı kullanılmaktan vazgeçilmiş ve onun yerine yalnızca savant terimi kullanılmaya başlanmıştır (Sak, 2014).

Savant sendromu, doğuştan gelen ya da kaza neticesinde merkezi sinir sisteminde oluşan bir hastalıktır. Erkeklerde kadınlardan altı kat daha fazla görülmektedir. Savant dahiliği birkaç alanda kendini göstermektedir. Bunlar takvim hesabı, müzik, sanat, mekanik beceri, hafıza ve nadir vakalarda olağandışı (koku veya dokunma becerisi gibi) olarak görülmektedir (Davis, 2013).

Williams sendromu bir kardiyolog olan Williams tarafından tanımlandığı için Williams adı verilen bu sendrom, genetik nedenleri olan nörogelişimsel bir bozukluktur. Williams kişilerini özel yapan yalnızca nörogelişimsel bozuklukları değildir. Bu gibi kişiler Savant kişiler gibi çok özel yeteneklere sahiptirler. Williams Sendromu olan kişilerin yedinci kromozomlarında yaklaşık olarak yirmi altı gen eksik bulunmuştur. Bu nedenle bu bireyler birçok alanda (zihinsel, sosyal ve fiziksel) birbirlerine benzemektedirler. Bu bireylerin hepsinin yüzleri basık ve birbirine benzer yüz hatlarına sahipler, aynı biçimde kalp sorunu yaşamaktadırlar, çeşitli sağlık sorunları ile karşılaşp zihinsel engele sahip olmaktadır (Sak, 2014).

Ülkemizde son zamanlarda özel yetenekli veya üstün zekalı olarak tanılanan bireylere verilen önemin artmasından dolayı bu konudaki çalışmalar hızla artmaya başlamıştır. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan birinci özel eğitim konseyi üstün yetenekli çocuklar ve eğitimleri komisyonu raporuna göre üstün zeka veya üstün özel yetenek kavramları üstün yetenek daha sonrasında özel yetenek başlığı altında toplanmıştır. Bu konseye göre özel yetenekliler genel ve/veya özel yetenekleri açısından akranlarına göre yüksek anlamda performans gösterdiği konunun uzmanları tarafından belirlenmiş bireyler olarak tanımlanmıştır. Özel yeteneklilerin bu yeteneklerini geliştirmede normal eğitim programlarının yetersiz kalmaktadır. Kendi ilgi ve yetenekleri doğrultusunda ulaştırılmış farklı programlara ihtiyaç duymaktadırlar (Özel eğitim konseyi ön raporu 1991).

Milli Eğitim Bakanlığı ise 2016 yılında güncellediği "Bilim ve Sanat Merkezi Yönergesinde özel yetenekli çocuğu; akranlarına göre çabuk kavrayan, liderlik özelliklerine sahip, yaratıcılık ve sanat alanlarında öncülük eden, özel akademik beceriye sahip, soyut düşünceleri yaşlılarına göre daha iyi anlayabilen, ilgi alanları doğrultusunda bağımsız hareket etmeyi seven ve yüksek düzeyde performans gösteren birey olarak tanımlamıştır (Bilsem Yönergesi, 2016).

Ulusal Üstün Yetenekli Çocuklar Birliğı üstün yetenekli çocuğu; bir veya birkaç alanda üst düzeyde kabiliyeti olan ve bu kabiliyetini sergileyebilme potansiyeline sahip birey olarak tanımlamıştır. Bu üst düzeyde beceri göstereceğı alanlar ise özel akademik yetenek, genel yetenek, yaratıcılık, liderlik ve görsel uygulamalı sanatlar olarak ifade etmektedir (Gür, 2006).

Davaslıgil (2007), üstün yetenekli çocuğu; özel yetenekleri olduğundan seviyesi yüksek işleri yapmak için yeterli bir seviyede olduğunu, belli sahalarda uzman olarak bilinen kişiler tarafından tanılanmış birey olarak tanımlamaktadır. Bu çocukların çevrelerine ve kendilerine katkı sağlayabilmeleri için özel bir programdan ziyade farklılaştırılmış bir programa ihtiyaç duyarlar. Bu bireyler belirlenen alanlardan bir veya birkaçının birleşmesinden oluşan bir bütünlük içinde yüksek başarı gösterirler ve çok önemli gizil güçleri sahiptirler.

Renzulli (2005) özel yetenekli çocuklar üzerinde yaptığı incelemeler sonucunda özel yetenekli çocuğu şu şekilde tanımlamıştır: Üstün yeteneklilik insan özelliğinin üç temel ögesi arasındaki ilişkiden oluşmuştur. Bu ögeler şunlardır:

- Ortalamanın üstünde yetenekler
 - Genel yetenek
 - Özel yetenek
- Yaratıcılık
- Göreve adanmışlık (motivasyon)

2.1.1. Üstün Zekalı Çocukların Özellikleri

2.1.1.1. Genel Zihinsel Yetenek

Üstün zekalı ve yetenekli çocukların sahip olduğu özellikler şu şekilde sıralanabilir:

- Görsel hafızaları güçlüdür,
- Dikkat süreleri akranlarına göre daha yüksektir,
- Bilgiyi elde etmede, öğrenmede çok fazla isteklidirler,
- Meraklıdırlar,
- Yaptıkları işe uzun süre odaklanabilirler,
- Karmaşık problemleri kolay bir şekilde çözerler,
- Kavramlar arasında mantık yürüterek bağlantı kurabilirler,
- Okumaya yaşitlarından daha erken zamanda başlayabilirler,
- Herhangi bir destek olmadan kendi kendilerine okuma yazma öğrenebilirler,
- Sayıları daha erken öğrenip sayabilirler,
- Zaman kavramını daha erkenden kavrayıp geliştirebilirler (Akçamete, 2012).

Ayrıca; zengin kelime hazinesine ve akıcı bir düşünce yapısına sahiptirler. Olaylar arasındaki ilişkiyi anlayıp çözümler ve soyut düşünme becerileri akranlarına göre daha ileridedir. Hayal güçleri çok yüksek olduğundan orijinal fikirler öne sürerler ve kendilerine has yenilikler yapabilirler. Bilgiyi transfer etmede farklı yöntemler kullanırlar, kendilerine en uygun çalışma ortamını hazırlayıp zamanlarını ve enerjilerini çok iyi kullanırlar (Çağlar, 2004).

2.1.1.2. Özel Akademik Yetenek

Özel akademik yetenek alanlarında üstün yetenekli çocukların özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz;

- İlgi alanlarında dikkat süreleri uzundur,
- Az tekrar yaparak öğrenirler,
- Sevdikleri alanların sayıları çok azdır,
- Özel yeteneklerinin olduğu alanlarda en iyisi olma arzuları vardır,
- İlgi duydukları alanlarda büyüklerinden yardım isterler,

- İlgi duydukları alanlardaki kavramları diğer tüm aktivitelerde uygulama isteği içerisindedirler (Kaynar, 2018).

2.1.1.3. Yaratıcı ve Üretici Düşünme Yeteneği

Özel yetenekli çocuklar, birbirinden bağımsız gibi görünen öğeleri bir araya getirerek yeni şeyler ortaya koyabilirler. Başkalarından yardım almadan keşif yaparlar. Bu sebeple deneyimlere açık, hayal güçleri gelişmiş, ayrıntıları görebilen, estetik duyarlılığa sahip ve ezbere dayalı eğitimi sevmeyen kendine özgü yöntemler geliştiren bireylerdir (Akarsu, 2001).

Çözümlere karşı sorunları sorunlara karşı çözümleri öne sürerler. Olaylara iki yönlü bakıp özgün düşünceleri olup farklı yorumlar yapabilirler. Söylemek istedikleri bir konuyu çekinmeden ifade edebilirler. Çok farklı uçlarda düşünceleri olabilir ve bunları şiddetli bir şekilde savunurlar. Farklı düşünceleri vardır ve farklı ürünler ortaya koyarlar. Estetik anlayışları yüksektir. Farklı kültürlerle, sanatla ve sanatçılarla yakından ilgilidirler (Metin, 1999).

2.1.1.4. Görsel ve Gösteri Sanatlarında Yetenek

Resim, müzik, drama, tiyatro, pandomim gibi gösteri sanatlarının bir veya birkaç alanında oldukça yetenekli olabilirler. Sahne ve gösteri sanatlarında özel yetenekli çocukların özelliklerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- Ritim duyguları kuvvetlidir,
- Müzikal ilişkileri çabuk kavrarlar,
- Melodi, ritim ve armonileri kolaylıkla cevap verirler,
- Orijinal besteler yaparlar,
- Eserler üretirler,
- Rol yapma, taklit ve canlandırma alanlarında uzman olabilmektedirler,
- Orijinal oyunlar yaratabilirler,
- Duygu ve deneyimlerini sanatsal çalışmalarla ifade edebilirler,
- İlgi duydukları sanat alanlarında uzun süre ara vermeden çalışabilmektedirler,
- Sanat konularında bilgi edinmeye isteklidirler (Renzulli, 2005).

2.1.1.5. Psikomotor - Devinimsel Yetenek ve Fiziksel Gelişim

Bu alanlarda yetenekli olmak vücudun tamamı veya bir kısmındaki motor kaslarını kullanmada üstü düzeyde performans göstermek demektir. Psikomotor alanlarında yetenek; jimnastik, yüzme, atletizm ve benzeri spor dallarını kapsadığı gibi bazen el sanatları gibi ince motor becerilerindeki yetenekleri de içermektedir (Kaynar, 2018).

Psikomotor (devinimsel) yetenek ve fiziksel gelişim alanlarında üstün yetenekli çocukların özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Ritim duyguları gelişmiştir,
- Atletiktirler,
- Fiziksel özellikleri vücut geliştirmeye uygundur,
- Koordineli, dengeli ve güvenilir bir şekilde hareket ederler,
- Enerjiktirler,
- Oyun oluşturmakta ve oyunları değiştirmekte yaratıcıdır,
- Fizik gücüyle oynanan oyunlardan hoşlanırlar (Enç, Çağlar ve Özsoy, 1975).

2.1.1.6. Kişilik Özellikleri

Şenol (2011), üstün yetenekli çocukların kişilik özelliklerini şu şekilde sıralamıştır:

- Özgürlüklerine düşkündürler,
- Hedefleri yüksektir,
- Aynı anda birkaç işi yapabilmektedirler,
- Zorlayıcı zihinsel süreçlerden hoşlanırlar,
- İç motivasyonları yüksektir,
- Çok fazla duygusaldırlar,
- Çevresel sorunlara karşı duyarlıdırlar,
- Aşırı bir özgüvenleri vardır,
- Karşılaştıkları problemleri çözebilir, kendilerine sunulan problemlere birçok seçenek üretebilirler,
- Farklı fikirleri vardır,
- Güzelliğe duyarlıdırlar ve objelerin güzel yönlerini keşfederler.

2.1.1.7. Liderlik Yeteneği

Başkalarını etkileme gücü olan kişilere liderlik yeteneği var diyebiliriz. (Ataman, 2003). Liderlikte üstün yeteneğe sahip çocuklar, karşılaştıkları zor olayların üstesinden çok rahat gelebilirler, bir grubu bir amaç için yönlendirip etkileyebilirler. Lider bir ruha sahip olan bu bireyler buldukları grubun içerisinde toplum tarafından istenen ve istenmeyen olayların planlayıcısı olurlar (Metin, 1999).

Her ne kadar liderlik becerilerini sahip olduğu düşünülse de her çocukta bu liderlik becerileri olacak diye bir sonuca varmak yanlış olur. Çocuğun yetiştiği ortam çevre aile yapısı liderlik becerilerinde etkili olmaktadır. Liderlik alanında üstün yetenek gösteren çocukların özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Kendini çok rahat ifade etme,
- Çevrelerinde fazlasıyla popüler olma,
- Başkalarıyla çok rahat ilişki kurma ve sürdürme,
- Başkalarına karşı empatik yaklaşma ve onları dinleme,
- Gruba karşı sorumluluklarının farkında olma,
- Karar alma konusunda objektif davranma,
- Grup içerisinde otorite kurma
- Eşitlikçi bir yaklaşım gösterme,
- Yaşlıları arasında karar alıcı ve arabulucu olma,
- Buldukları ortama kolaylıkla uyum sağlama,
- Girişken olma,
- Başkalarını çalışmaya ve üretmeye teşvik etme,
- Sosyal durumlarla başa çıkma,
- Mizah, zeka ve ileri görüşlülüklerini rahatlıkla söyleyebilme (Gür, 2006).

2.1.1.8. Psiko-sosyal Özellikler

Üstün zekalı çocuklar akranlarına göre duygusal yoğunlukları daha fazla ve duyarlılıkları daha yüksektir. Bunu bazen açık bir şekilde ortaya koymakta, bazen de açık olmayan bir şekilde belirtmektedirler.

İçe dönük duygusal gelişimde, kendine odaklanma ve ben merkezci olmak yerine aşağıda bulunan bazı özelliklere odaklanmaktadırlar:

- Gerçek beninin farkında olma,
- Duygularının ve düşüncelerinin farkında olma,
- Empati davranışları,
- Araştırma yapma,
- Sorgulama,
- İçsel monolog,
- Öz düzeltici yargılamalar (Özbay ve Palancı, 2011).

2.1.1.9. Aşırı Duyarlılık Özelliği

Dabrowski'nin teorisi, insan popülasyonlarında gözlemediği beş farklı kişilik gelişimi seviyesini tanımlar. Bunlar farklı seviyeler bireylerin psikolojik özelliklerindeki farklılıkları yansıtır ve bu da kişiliğin ileri gelişim potansiyelini yansıtır. Bu özellikler beş ana başlıkla özetlenebilir (Mendaglio ve Tillier, 2006):

Psikomotor aşırı hassasiyet; psikomotor uyarılabilirliğin göstergeleri iki şekilde kendini göstermektedir: fazla sinir ve enerji. Sinirlilikte, duygusal gerilim, tikler, tırnak yeme veya dürtüsel davranış gibi bir psikomotor aktiviteye çevrilir.

Duyusal aşırı hassasiyet; duysal hassasiyetin artması ve iç gerginlik düzeyinde artış olarak ifade edilebilir. Diğer göstergeleri; kıyafetlere ve görünüme aşırı ilgi, mücevher ve süs eşyalarına olan düşkünlüğü içermektedir.

Entelektüel aşırı hassasiyet; zihinsel aşırı duyarlılığın göstergeleri, zihnin yoğunlaştırılmış ve hızlandırılmış bir aktivitesi ile ilişkilidir. En güçlü göstergeleri, kendi başına öğrenme veya akademik başarıdan ziyade anlama, bilinmeyenleri ve gerçek sevgiyi sorgulamadır.

Hayal gücü aşırı hassasiyet; göstergeleri sık sık dikkat dağınıklığı ve hayal kurma olarak ortaya çıkabilir. Bunlar, hayal gücünün özgürce oynanmasının bir sonucu olarak ortaya çıkar. Burada da yanılsamalar, animistik düşünme, etkileyici görüntü ve benzetme, icat ve fantezi.

Duyusal aşırı uyarılabilirlik; Psişik aşırı uyarılabilirliğin beş biçimi arasında, duysal aşırı uyarılabilirliğin göstergeleri diğerlerine göre en fazla olanıdır. Bazı

özellikleri ve kolayca tanınabilen somatik ifadeleri, aşırı duygusallık, güçlü duygusal bellek, ölümle ilgili endişeler, genel endişeler, korkular, suçluluk duyguları, depresyon ve intihar ruh hallerini içerir

Özel yetenekliler çevrelerine karşı çok hassas ve duyarlıdırlar. Aşırı derecede şefkatli ve koruyucudurlar. Çok kolay gözyaşı dökebilirler. Karşısındaki insanların duygularını çok çabuk hissedebilirler. Eleştirilere çok sert cevaplar verirler ve ışık, gürültü, çevre kirliliğine karşı aşırı hassasiyet gösterirler (Şenol, 2011).

Üstün yetenekli çocuklar her yaşta yaşadıkları problemlerin farkında olan bireyler olmuşlardır. Yüksek düzeyde farkındalıkları sebebiyle olumsuz birçok olgu ve olaylara karşı korku oluşturmaları mümkündür. Bu olaylar; hastalık, hamilelik, erken doğum, iş ve arkadaş bulmada güçlük, yalnızlık zihinsel engel gibi hususlar olabilir. Özel yetenekli bu bireyler aşırı duyarlılık alanlarından dolayı sosyal yaşantılarında bazı problemler yaşayabilirler. Sosyalleşebilecekleri ortamlardan uzak durabilirler hatta kendi düşüncelerine göre yanlış bir durum olduğunu dahi düşünebilirler. Bu yoğunlukta ki duyarlılık hem iyi hem de kötü sonuçlar doğurabilmektedir. Bireyin algılaması ve verdiği dönütler ile iyi veya kötü yanları belirlenebilir (Ataman, 2003).

Yapılan araştırmalar, üstün zekalı bireylerin sosyal ortamda çok fazla uyum problemi yaşamadıklarını ve üstün olmayan bireyler gibi sosyal ortamlara uyum sağlayabildiklerini göstermektedir. Yalnız, kendi yaştlarının dışında farklı arkadaşlık beklentileri bulunmaktadır. İlkokulda iken arkadaşları tarafından sevilmeaktedirler. Bu özelliklerin getirdiği bazı ihtiyaçlar vardır ve bu ihtiyaçların karşılanması için bazı eğitim ve sosyal ortamlar sağlanmalıdır (Oğurlu ve Yaman, 2010).

2.2. Psikolojik Sağlık

Sağlık Latince “resiliens” kelimesinden türemiştir. “Resiliens” bir maddenin esnekliğini ve normal haline kolay bir şekilde dönebilmesini ifade etmektedir (Doğan, 2015). Psikolojik sağlık ise olumsuzluklara rağmen başarmayı sağlayan kişisel özellikleri içeren bir kavramdır (Öğülmüş, 2001).

Yapılan tanımların birçoğu birbirine benzese de aslında ortak kabul edilen bir tanım yoktur, ancak tüm tanımların özellikle değindiği önemli başlıklar vardır. Bu başlıkları şu şekilde sıralayabiliriz (Gürkan, 2006):

- Psikolojik sağlamlık, geliştirilebilir bir özellik olduğundan, doğuştan gelen bir özellik olmadığı gibi belirli kişilere de özgü de değildir.
- Psikolojik sağlamlık bir gelişim ve değişim sürecinden oluşmaktadır.
- Psikolojik sağlamlık zorlu yaşam olayları karşısında baş etmek ve yaşananlara başarılı şekilde uyum sağlamaktır.
- Psikolojik sağlamlığın ortaya çıkması için kişinin zorlu olaylarla karşılaşması ve yaşadığı tüm olumsuz olaylara rağmen değişik alanlarda başarılı olması beklenmektedir.
- Koruyucu faktörler psikolojik sağlamlığın oluşmasında önemli bir yer tutmaktadır.
- Başlarda hastalık diye nitelendirilen psikolojik sağlamlığın, sonradan hasta olmayan kişilerle yürütülen çalışmalar sonucunda geliştirilebilir, artırılabilir bir kavram olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Psikolojik sağlamlık sıkıntılı durumlarla başa çıkabilmeyi ele almaktadır.
- Psikolojik anlamda dayanıklı olan kişiler genellikle öz denetimi yüksek bireylerdir. Problem çözme becerileri, benlik saygıları yüksek, kişiler arası iletişimleri iyi düzeyde olan güvenilen, kendini geliştiren, empati kuran, çabuk pes etmeyen bir karakterleri vardır.

Psikolojik sağlamlık, genellikle üç grubu tanımlamak için kullanılır. Birincisi, yüksek risk altında olmalarına rağmen başarılı olan bireylerdir. İkincisi, stresli deneyimlere rağmen ortama uyum sağlayan bireylerdir. Üçüncü grup ise; travmalar ile baş edebilen çocuklardır. Bu çocuklarla yapılan çalışmalarda, çocukların zorlukların üzerinden gelmesini sağlayan kişilik özellikleri üzerinde durulur (Onat, 2010).

2.2.1. Psikolojik Sağlamlık ile İlgili Faktörler

Tümlü (2012), psikolojik sağlamlık kavramının risk faktörleri, koruyucu faktörler ve olumlu sonuçlardan oluştuğunu ifade etmektedir.

2.2.1.1. Risk Faktörleri

Risk faktörlerini Gürkan (2006), bireysel ve ailevi, toplumsal ve çevresel olmak üzere iki grup halinde değerlendirmektedir. İçsel risk faktörleri arasında; olumsuz deneyimlere sahip olmak, erken doğma, akademik başarısızlıklar, erken yaşta annelik, kronik hastalıklar gibi etmenler sayılmaktadır. Savaş, doğal afetler, ilgisiz anne babalar, çocuk istismarı, toplumsal şiddet, sosyo-ekonomik seviyenin düşüklüğü, evsizlik ve anne baba hastalıkları gibi faktörler de dışsal risk faktörlerinden sayılmaktadır.

Tümlü (2012) risk faktörlerini kişiyle ilgili, aileyle ilgili ve toplumsal risk faktörleri şeklinde gruplandırmıştır. Bireysel risk faktörleri; zeka seviyesi düşüklüğü, stresli yapı, özgüven eksikliği, öz benlik saygının düşüklüğü, sağlıkla ilgili problem, otokontrol yeteneğinin olmaması, sorunlarla etkili olarak başa çıkma becerisinde yetersizlik, sinirli kişilik yapısı, kendini ifade etme konusunda yetersizlik ve davranışlardaki uyumsuzluk olarak ifade edilmektedir.

Risk faktörlerinin yanı sıra bu faktörlerin sayısı, ağırlığı psikolojik sağlamlık tanılamaları için önemli bir kaynaktır. Bireyin maruz kaldığı stres faktörleri göz önünde bulunduğu psikolojik sağlamlık anlam kazanır. Bireyin problemleri artarken bunlarla baş edebilmek için bireysel özelliklerini ve becerilerini de geliştirmesi gerekmektedir. Risk henüz ortaya çıkmamış bütün sonuçları dikkate alır. Onları bireyin gelişimiyle ilişkilendirir. Psikolojik sağlamlık yalnızca bireydeki olumlu gelişmeleri ve bunun sonucunu dikkate alır (Kaplan, 1999).

Risk faktörleri özellikle çocuk ve gençlerde olumsuz durumları yaşama olasılığını artıran özellikleri tanımlamak için kullanılır. Risk faktörleri biyolojik, davranışsal, genetik, sosyokültürel ve demografik özellikler ile karakter ve tutumları da içermektedir. Risk faktörlerinin; bireysel, ailesel ve çevresel olmak üzere üç başlık altında toplayabiliriz (Gizir, 2007).

1. Bireysel Risk Faktörleri

İnsanlar doğumdan itibaren ya da daha sonrasında kazandıkları kimi olumlu olmayan tutum ve davranışlarla yaşamlarında ve çevrelerinde riskli durumlarla karşılaşma ihtimallerini artırmaktadırlar (Toprak, 2014).

Bireysel risk faktörleri cinsiyet, ırk, sağlık sorunları, düşük akademik beceriler, devamsızlık, zihinsel anlamda gerilik, duygusal problemler, stresli yaşam olayları, karakter özellikleri, sigara kullanımı, erken doğum, kronik hastalıklar, ait olduğu etnik grup, saldırgan kişilik yapısı, genetik bozukluklar gibi faktörlerdir (Gizir, 2007).

2. Ailesel Risk Faktörleri

Düşük sosyo-ekonomik düzey, ailedeki ruhsal hastalık geçmişi, çocuğa yapılan kötü muamele, kalabalık bir aile yapısı, iki çocuk arasındaki süre, anne babanın boşanması veya ölümü, suça karışmış bir aile, anne babanın eğitim düzeyi, aile ile kurulan ilişki düzeyi gibi faktörler ailesel risk faktörleri arasında sayılabilir (Gizir, 2007; Ünüvar, 2012).

3. Çevresel Risk Faktörleri

Bireyin kendisi ve ailesi dışında da bazen risk faktörleri olabilmektedir. Kişinin içinde bulunduğu çevrede olumsuz durumlarla karşılaşma riskini artırabilmektedir. Doğal afetler, göç, kıtlık, savaş, terör, ekonomik zorluklar, yetersiz beslenme, şiddete maruz kalma, akran zorbalığı gibi faktörler çevresel risk faktörlerinden sayılabilir (Gizir, 2007).

2.2.1.2. Koruyucu Faktörler

Bireyin risk faktörlerine maruz kalması sonucunda risk faktörlerinin olumsuz sonuçlardan kurtulmasını sağlayan faktörlerdir. Tümlü (2012), koruyucu faktörler biri ve çevresinde oluşabilecek sorunları ve sorunlu davranışların ortaya çıkmasını engellemeye veya azaltmaya çalışırken diğer taraftan da bireyde olabilecek sorunun etkilerini azaltmak ve bireyin iyi olma halinin devam etmesine katkı sağlamaktadır.

Koruyucu faktörler stres ile başa çıkmak için çok önemlidir. Başlıca iki temel başa çıkma stratejisi bulunmaktadır:

Problem odaklı başa çıkma stratejisi; yeni becerilerin kazanılması, mevcut engellenmelerin kaldırılması ve farklı çözümlerin üretilmesi şeklinde stres kaynağının değiştirilmesi ve kontrol edilmesi için oluşturulan yöntemdir (Folkman ve Lazarus, 1987). Stresli olaylarla karşılaşp bu zorlukların üstesinden gelmek bireyi geliştirmektedir (Wilkinson, 2004).

Duygu odaklı başa çıkma stratejisi; stresi ortaya çıkaran etkenlere karşı mesafe koyma, sosyal olarak destek bulma veya etkenlerden kaçmayı içeren ve stresi ortaya çıkaran durumları bu şekilde yönetmeyi amaçlayan başa çıkma stratejisidir. Stresle başa çıkmada duygu merkezli stratejiyi ifade etmektedir (Folkman ve Lazarus, 1987).

Koruyucu faktörler bazen bireysel, bazen çevresel bazen de her iki durumun etkileşiminden oluşan durumları kapsayabilmektedir. Burada altı çizilmesi gereken nokta hangi boyutta olduğu değil, koruyucu etkenlerin risk faktörlerini daha aza indirgediğine, durdurabildiğine hatta önleyici olabileceğine inanmaktır (Gürgan, 2006).

Rutter (1987), koruyucu faktör yerine koruyucu süreç olarak ifade etmektedir. Ona göre faktör değil süreçtir. Çünkü bu faktörleri kişinin iyi olmasını sağlar ancak bireyleri riskli durumlardan koruyan faktör değil süreçtir. Süreç psikolojik sağlamlığın tanımlanmasında birçok değişkenin etkileşimini ve bireyin riskten adaptasyona doğru değişimini ifade eder. Rutter'a göre süreç veya faktörler risk etmenlerini azaltıyorsa koruyucu görevi görüyordur.

Rutter (1987) 4 farklı koruyucu süreçten söz etmektedir;

1. Riskin olumsuz etkilerini veya yaşanma olasılığını azaltanlar,
2. Kişiyi olumsuz olaylardan sonra etkileyecek durumlardan sonra meydana gelecek olayların oluşma riskini azaltanlar,
3. Kişisel başarılar ve benlik sayesinde öz yeterliliğini yükseltenler,
4. Kişinin hayatı boyunca ihtiyaç duyacağı kaynak veya deneyimlere imkân sağlayan olumlu ilişkiler ve fırsatlar.

Koruyucu faktörler de risk faktörlerine benzer bir şekilde bireysel (içsel) ve dışsal (toplumsal) faktörlerden oluşmaktadır.

1. Bireysel (İçsel) Koruyucu Faktörler

Psikolojik sağlamlıkla ilgili içsel faktörler; her bireyde az bulunan, geliştirilebilen, risk durumlarında ortaya çıkıp koşulların olumsuz etkisini azaltan, diğer bireylerle daha etkili bir iletişim kurmayı sağlayan, etkili problem çözmede, olası sorunların fark edilmesinde ve önlem alınmasında bireye destek veren özelliklerdir (Gürgan, 2006).

2. Toplumsal (Dışsal) Koruyucu Faktörler

Ailede, okulda ve çevrede ihtiyaç duyulan koruyucu faktörlerdir. Bunlar;

- Güvenilir bir çevreye sahip olma,
- Hedeflerin yanında sınırların açık, net ve sürekli olması,
- Kişiyi yaşamı boyunca kullanacağı becerileri öğretme,
- Her çocuk için gerçekleştireceği hedefler belirleme ve bu hedeflere ulaşabilmesi için gereken desteği sağlama (Benard, 1991; Özcan, 2005).

2.2.1.3. Olumlu Sonuçlar

Bireyin karşılaştığı risk faktörleri, bu faktörlerin şiddeti ve bunlardan kişiyi koruyan mekanizmalar her bireyde farklı görülebilir. Koruyucu faktörler her zaman her kişide aynı etkiyi göstermeyebilir. Bundan dolayı sadece risk değil bireylerin sosyal, akademik ve toplumdaki beklenen davranışlarındaki yeterlilikleri gibi olumlu sonuçlara da bakmak gereklidir (Gürkan, 2006; Gizir, 2007).

Kişinin sahip olduğu koruyucu faktörleri kullanması ile maruz kaldığı risk faktörleri ile baş edebilmesi sonucunda kazandığı yeterlilikler olumlu sonuçlar olarak belirtilmektedir (Ülker-Tümlü ve Recepoglu, 2013).

Uyum ve yeterlilik düzeyleri, kişilerin psikolojik sağlıklarını yaşam tecrübelerinin her noktasında etkilemektedir. Ayrıca isteklerine ulaşmalarına yardımcı olmaktadır. Bu becerilerin süreç boyunca psikolojik sağlığı önemli ölçüde etkilediği ve psikolojik sağlık düzeyinin değişmesinde rol aldığı anlaşılmaktadır (Gökçen, 2015).

Olumlu sonuçlar faktörleri şu şekilde sıralanabilir:

- Akademik başarı,
- Olumlu sosyal ilişkiler,
- Sosyal yeterlilik,
- Duygusal problemlerin veya belirtilerinin azlığı,
- Davranış problemlerinin azlığı,
- Psikopatolojik belirtilerin görülmemesi,
- Psiko-sosyal uyum (Gizir, 2007).

Gürgan (2006) da olumlu sonuçları şu şekilde sıralamıştır:

- Gelişim aşamalarının gerektirdiği vazifeleri yerine getirme,
- Akademik alanda başarılı olma,
- Sosyal anlamda iyi ilişkiler kurma,
- Sosyalleşme anlamında yeterli olma,
- Hatalı ve yanlış davranışlara yönelik durumlardan uzak durma,
- Ruhsal anlamda sağlıklı olma,
- Duygusal problemlerin azalması,
- Mutlu olma,
- Devamsızlığın olmaması,
- Yoga veya benzeri faaliyetler yapma,
- Çeşitli yardım faaliyetlerine katılma,
- Okul dışı faaliyetlere dahil olma,
- Belirlenen kaidelere uygun davranma,
- Arkadaşlık ilişkileri bakımından kabul görmek,
- Yakın ilişkiler kurmak,
- Olduğu gibi kendini kabul etme,
- Hayattan doyum alma,
- Sürekli iyi olma hali.

2.3. Sosyal Sermaye

Sosyal sermaye üzerine çok fazla literatür olmasına rağmen sosyal bilimler alanında kullanılan bir çok kavram da olduğu gibi şu ana kadar bu kavram üzerinde de herkesin kabul ettiği genel geçer bir tanım yapılamamıştır. Özellikle birçok alanda kullanılmasından dolayı, her disiplin ya da bu kavramı kullanan her kişi kullandığı konuyla ilintili olarak kavramı ele almaktadır ve konunun işaret ettiği anlamlar üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu sebeple, kavramın genel geçer bir tanımının yapılması çok zor olmaktadır. Sosyal sermaye ile ilgili literatürün hâlâ gelişmekte olduğu göz önüne alınırsa bu kavramla ilgili keskin sınırlar çizmek konusunda güçlükler yaşanmaktadır (İnce, 2014).

Sosyal sermaye kavramının gelişimine en büyük katkıları yapan Bourdieu, Coleman, Putnam tarafından genel olarak şu şekilde bir tanılamalara gidilmektedir: Bourdieu, sosyal sermayeyi bireyci bir açıdan ele alarak sosyal yapının kendisinden ziyade sonuçlarına odaklanmaya çalışmıştır.

Bourdieu, ekonomik, kültürel ve sosyal sermayeyi diğer sermaye türlerinden çoğu zaman daha fazla önem vermiştir. Ona göre ekonomik sermaye gücü; kültürel sermaye belge ve diploma gibi somut belgeleri, sosyal sermaye de kişinin sahip olduğu etkin bağlantı sayısını ifade etmektedir (akt. Siisiäinen, 2000).

İnsanlar içinde buldukları toplulukları sahip olduğu sosyal sermayeleri ile harekete geçirebilirler ve bunun sonucunda ayrıcalıklı bir kişi olabilirler. Bourdieu kişinin var olduğu toplumda üstünlüğünü koruma altına alabilmesi için sosyal ilişkilerin geliştiğini ileri sürmüştür. İçinde bulunduğu teşkilat ilişkileri veya topluluklar, kişiyi sadece hedefe götüren bir yoldur (Ekinci, 2010).

Coleman gibi Bourdieu da sosyal sermayenin eğitim ile ilişkisi üzerinde çalışmalar yürütmüştür. Farklı sosyal yapıdaki öğrencilerin eğitim düzeyleri ile ilgili bir araştırma yapan Bourdieu, sosyal sermayenin eğitim performansları arasındaki farklılıklarının bir sebebi olduğunu iddia etmiştir ve kültürel sermayenin oluşmasında sosyal sermayenin nasıl bir etkisi olduğu üzerinde durmuştur (Ekinci, 2010).

Coleman (1988), sosyal sermayeyi beşeri sermaye kaynaklı yararları en üst düzeye çıkarmak için bir araç olarak tanımlamaktadır. Ona göre bir bireye yaptığımız yatırımlar her ne olursa olsun tek başına getiri getirmez.

Coleman (1988), sosyal sermayeden sosyal sermayenin gelişmesi için çaba gösterenler değil o toplumun bütün bireylerinin faydalandığını öne sürmüştür. Çünkü ona göre sosyal sermaye kamuya mâl olmuş bir kavramdır. Bu düşüncesiyle de Bourdieu'nun sosyal sermayeyi belli kişilerin bireyselliğinde görmesini savunan düşüncesiyle de çelişmektedir. Coleman (1988), üç tür sosyal sermayeden bahsetmektedir:

- Yükümlülük, beklentiler ve yapıların güvenilirliği,
- Enformasyon kanalları,
- Normlar ve etkili yaptırımlar.

Yükümlülük ve Beklentiler: Bir kişi yaptıklarının bir geri dönüşü olduğunu düşünüp beklenti içine girmesi ve bu yüzden bu düşünceye güvenerek bir şeyler yapması yapan kişide bir beklentiye sebep olurken karşı tarafında minnettarlık duygusuna içine girmesinden söz edilmektedir. Coleman bu duruma esnafların ticaret yaparken çekin karşılıksız olup olmadığına bakmaksızın güven içinde malını teslim etmesini örnek olarak vermektedir. Güven zedeleyici davranışların olmaması, bu karşılıklı ticaretin devam etmesini sağlamaktadır (Coleman, 1988).

Enformasyon Kanalları: Hayatımızda çoğu defa birçok yerde bilgiye ihtiyaç duyarız. Birçok araştırma yaparak, zaman harcayarak öğrenebileceğimiz bir bilgiyi o işle ilgilenen uzman aracılığıyla elde ettiğimizde daha kısa sürede ve daha az maliyetle elde etmiş oluruz. İşsiz biri gazete ilanlarında günlerce iş ilanlarına bakmak yerine tanıdıklar vasıtasıyla kısa sürede bir iş bulabilir (Coleman, 1988).

Normlar ve Etkili Yaptırımlar: Normlar ve değerler bazen yapılan çalışmalarını kolaylaştırdığı gibi bazen de engellemektedir. Bu norm ve değerlere uygun davranmayanlara uygulanan yaptırımlar kişilerin hayatını daha kolay hale getirebilmektedir. Bir apartmanda yüksek sesle müzik dinlemek, gürültü yapmak gibi olumsuz davranışlar sergilenmiyorsa bu normların gizil bir şekilde uygulandığının göstergesidir (Coleman, 1988).

“Making Democracy Work” (Demokrasiyi işlemek) isimli kitabında Putnam (1993), kitabına şöyle bir soruyla başlamıştır. “Demokratik ülkelerin bazıları başarılı iken neden bazıları başarılı değildir?” İtalyan yönetimleri arasındaki farklılıkları incelemek için Kuzey ve Güney İtalya’yı ele almıştır. Kişiler arası güven, sosyal ilişkiler ve sivil toplum örgütlerine üyelik fazla olduğu için Kuzey İtalya’nın ekonomik olarak daha iyi olduğunu; tam aksine insanlar arasındaki güvenin düşük olduğu, sivil topluluklarına üyeliğin az olduğu ve sivil ile devlet arasındaki ilişkinin zayıflığı ve bir korku kültürünün yaygın olmasından dolayı Güney İtalya’nın ekonomik olarak daha kötü durumda olduğunu savunmuştur.

“Bowling Alone” (Yalnız Oyun) isimli kitabında da Putnam (2000), Amerikalıların 90’lı yılların başından sonuna doğru vakıf, dernek, siyasi partiler vb. kurum ve kuruluşlara katılımlarının düştüğünü ifade etmiştir. İnsanların birbirine güvenmemesi ve tanımaması olayını da tek başına bowling oynamaya benzetmiştir. Sosyal sermayenin

düşmesini de birbirinden habersiz, birbirine güvenmeyen komşular, siyasetçiler, şirket çalışanlarına bağlamıştır. Putnam, Amerika Birleşik Devletlerinde sosyal sermayenin düşmesinin sebeplerinden biri olarak da TV izlemeyi görmüştür. Çünkü TV izlemenin kişilerin sosyalleşmesini engellediğini, kişileri aktiflikten ziyade pasif ve durağan birine dönüştürdüğünü ifade etmektedir

2.3.1. Sosyal Sermayenin Boyutları

Tablo 1.

Sosyal Sermayenin Boyutları

FARKLILIK BOYUTLARI	İÇSEL	DIŞSAL
Öncüleri	Putnam (1995), Coleman (1990) ve Fukuyama (1995)	Burt (1992), Baker (1990), Bourdieu ve Wacquant (1992)
Tanımlardaki vurgu	Bir topluluğun işbirliği içinde ortak amaçlara ulaşabilmesini sağlayan sosyal yapı özellikleri	Bir aktörün sosyal ilişkilerinden doğan ve ona çeşitli avantajlar sağlayan kaynaklar, fırsatlar bütünü
Sosyal sermayenin sahipliği	Topluluğun ortak malı	Aktörün özel malı
Sosyal sermayenin oluştuğu yer	Topluluğun içinde	Sosyal aktörün diğer sosyal aktörlerle arasındaki yapısal boşluklarda
Sosyal ağ anlayışı	Topluluk içinde yer alan diğer aktörlerle biçimsel olmayan ilişkiler	Aktörün, topluluğun içinde ve dışındakilerle farklı nitelik ve konfigürasyonlardaki bağlar
Sosyal sermayenin kaynağı	Topluluktaki sosyal ilişkileri biçimleyen egemen değerler, inançlar, normlar	Sosyal ilişkilerin yapısı (doğrudan, dolaylı, frekans, yoğunluk vb)
Sosyal sermayenin oluşumu	Verili bir varlık	Sonradan edinilebilir, geliştirilebilir
Güven kavramının statüsü	Güven, sosyal sermayenin kendisi ya da bir türü	Güven, sosyal sermayenin oluşmasını sağlayan bir etmen

Not: Özen Ş. ve Aslan Z.'nin Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi tarafından yayımlanan "İçsel ve Dışsal Sosyal Sermaye Yaklaşımları Açısından Türk Toplumunun Sosyal Sermaye Potansiyeli: Ortadoğu Sanayi ve Ticaret Merkezi (OSTİM) Örneği" (2006, *Akdeniz İİBF Dergisi*, Sayı: 12, 130-161. Yayın hakkı 2006) adlı çalışmasından alınmıştır.

Tablo 1’den anlaşıldığı üzere içsel sosyal sermaye yaklaşımı olarak ele alınan çalışmaların analiz düzeyi genelde ulusal veya belirli bölgeler özelinde olurken, dışsal sermaye yaklaşımı olarak da ele alınan çalışmaların analiz düzeyinde genelde birey, örgüt veya örgütlerin küçük çaplı topluluğudur (Şan ve Akyiğit, 2015).

Amerikalı siyaset bilim uzmanı Francis Fukuyama, sosyal sermayeyi toplumlar arasındaki ekonomik farklılıkları açıklamak için kullanmış ve güven unsurunu merkeze koymuştur. Fukuyama “Güven; Sosyal Erdemle ve Refahın Yaratılması” isimli kitabında güven ve ekonomik kalkınma arasındaki ilişki üzerine odaklanmıştır. Güven unsurunun sosyal sermayenin temel belirleyicisi olduğuna vurgu yapmıştır (Ekinci, 2008).

2.3.2. Sosyal Sermaye Ölçütleri

Tablo 2.

Sosyal Sermaye Ölçütleri

Sosyal sermaye	Grup karakterleri	Üyelik sayısı
		Paranın katkısı
		Katılım sıklığı
		Karar almaya katılım
		Grubun heterojenliği
		Grup finansmanı kaynağı
	Genelleşmiş Kurallar	İnsanların yardımseverliği
		İnsanların güvenilirliği
		İnsanların adaleti
	Berberlik	İnsanlar ne kadar iyi geçiniyor
		İnsanların beraberliği
	Gündelik sosyalleşme	İnsanlar arasındaki ilişki
	Komşuluk bağları	Komşundan hasta çocuğa bakmasını istemek
		Hastaysan kendin için yardım istemek
	Gönüllülük	Gönüllü olması
		Gönüllülüğten beklentileri
		Gönüllülük yapmayana eleştiri
		Mahalledeki komşulara adil katkı
		Birine yardım etme
	Güven	Mahalledeki komşulara güveni
		Farklı etnik gruplara güven
İşletme sahiplerine güven		
Devlet yetkililerine güven		
Kamu personeline güven		
Hizmet sağlayıcılarına güven		
Yerel hükümete güveni		

Not: [Tablo 2'deki veriler] Narayan, D. ve Cassidy, M. F.'nin SAGE Publications tarafından yayımlanan A Dimensional Approach to Measuring Social Capital: Development and Validation of a Social Capital Inventory. (2001). *Current Sociology*, 49(2), 59-102. Yayın hakkı 2001) adlı çalışmasından alınmıştır.

Sosyal bilimlerde ölçüm kaçınılmaz olarak zor bir iştir. İkonoklastik Nobel fizik ödülü sahibi Richard Feynman, sosyal bilimler üzerinde fizik alanında kariyer seçtiğini, çünkü sosyal bilim problemlerinin daha zor olduğunu öne sürdü; bu zorluk kısmen ölçüm probleminden kaynaklanmaktadır. Sosyal sermaye gibi teoriler, doğası gereği soyut olan ve üzerinde çalışılması gereken, öznel yorumlama gerektiren yapılar içerir. Bu yüzden sosyal sermayenin ne olduğunu ve olmadığını tanımlamanın yolu, sosyal sermayeyi boyutlarına ayırmakta geçer (Narayan ve Cassidy, 2001).

Yapılan tanımlara bakıldığında sosyal sermayenin ölçülmesinde farklı faktörlerin işin içine girdiği görülmektedir. Bunun nedenlerinin başında, sosyal sermayenin tanımının yapılamaması ile ilgilidir. Çünkü sosyal sermayenin tanımı çok boyutlu bir analiz ölçümü ve birçok seviye gerektirir. İkinci olarak, doğası ve şekli giderek değişen sosyal sermaye, resmi ve gayri resmi toplulukların bileşenlerinden oluşmaktadır. Üçüncü bir husus olarak ele aldığımızda ise karşımıza sosyal sermayenin göstergeleri çıkmaktadır. Sosyal sermayenin göstergelerinin ölçülmesinde birçok zorluk bulunmaktadır ve bunlardan sadece güven, sosyal devinim gibi birkaç işaret kısmen ölçülebilmektedir. (Keskin, 2008).

Fukuyama, senet, sözleşme gibi resmi anlam taşıyan belgeler ile güven kavramının, ekonomik olarak dayanışmayı kolaylaştırdığını ve yapılan işlemlerin maliyetini azalttığını savunmuştur. (Field, 2008). Güven kavramı iyi yönde kullanılacağı gibi kötü yönde de kullanılabilir. Güven kavramı bu yüzden dolandırıcılar için büyük bir fırsattır. Fukuyama sosyal sermayenin ölçülememesini en önemli sınırlayıcı olarak düşünmekte ve bu konuda fikir birliğinin de olmadığını öne sürmektedir (Fukuyama, 2001).

Sosyal sermayenin toplumsal ilişkiler boyutu olarak ele alındığında ölçüt faktörlerinin birbirinden çok farklı niteliklere sahip bileşenlerden oluştuğu görülmektedir. Bunlar arasındaki farklılıkların nedeni ise, sosyal araştırmanın politikliği, sosyal yapısının insan araştırması olduğu, bir takım ideolojiler üzerinden sunulduğu, mali destek, bilişsel otorite ve iktidar gibi belirli sosyal düzenleme biçimleri ile sosyal anlamda inşa edilmesinden kaynaklandığını belirtmek mümkündür (Punch, 2011).

Bu sebeple sosyal sermaye ölçümünde kullanılan ölçütlerin ve tercih edilen yöntemin vizyon ve misyonuna bağlı olarak değişebileceği göz önünde bulundurulmalıdır (Şan ve Akyiğit, 2015).

2.3.3. Sosyal Sermayenin Unsurları

Bolman ve Deal'in (2013), eğitim örgütlerini anlamak için önerdikleri çoklu bakış açısında okullar dört başlıkta ele alınmışlardır. Bunlar: *siyasi, beşeri, yapısal ve simgesel çerçevelerdir*. Anlam ve güven üzerine yoğunlaşan simgesel çerçevenin okulları anlamada kritik bir öneme sahip olduğu düşüncesi modern yönetim düşüncesi ile örtüşmektedir. Eğitim örgütlerinde karşılaşılan problemlerin çoğunun sembolik olmasından dolayı okulların sahip olduğu sosyal sermayelerinin belirlenmesi ve bu sermayelerin çoğaltılması okul liderlerinin sorumluluklarının önemli bir parçası haline gelmiştir.

Okulların sahip olduğu sosyal sermayenin ön soruları topluluk, güven, sadakat ve aidiyet duygusu çerçevesi içerisinde ele alınmıştır (Cohen ve Prusak, 2001).

2.3.3.1. Topluluk İlişki Ağı

Sosyal bir yapı olan eğitim kurumlarının toplumda işleyen manevi kuralların geçerli olduğu bir yapıya dönüşmesi içtenlik, bağlılık ve daha fazla başarıya yol açar. Bir okulda insanları harekete geçiren en önemli etken erdemli topluluk üyeliğidir. Bir topluluğu mükemmelleştiren en önemli unsur üyelerin yeteneklerinden faydalanmasını sağlayan bir uyumluluk sürecinin etkili şekilde yaratılmasıdır. Uyum topluluğun en yaratıcı ve en yetenekli bireylerinin becerilerinden üst düzeyde yararlanmasına olanak sağlar (Töremen, 2002).

Okullarda oluşan topluluklar, oluşum yönünden diğer topluluklardan çok farklı değillerdir. Her an binlerce kaynaktan faydalanan günümüz insanının, var olan değerlerini korumak bozulan ya da içi boş olan kültür gözeneklerini bir yolla yeniden düzenleyip dengesini sağlamak için çok yönlü çeşitli topluluklarla iletişim kurması gerekmektedir (Açıkalm, 1998). Bu ihtiyaçtan hareketle okullar; oluşan bu topluluğun gücünü okulun faydasına kullanmayı sağlayarak sosyal sermayenin birikmesini amaçlamalıdır (Ahmadimoayyed, 2016).

2.3.3.2. Kişiler Arası Güven

İnsanlar kendilerine güvenildiğini hissettikleri zaman güdülenme düzeyleri artmaktadır ve daha heyecanlı, coşkulu çalışmaktadırlar. Örgütlerde bilgiyi içselleştirip performanslarını daha iyi düzeye çıkarabilmek için çok fazla çaba gösterecek, canla başla çalışacak, güdülenmesi yüksek elemanlar barındırmanın önemli dinamiklerinden biri de güveni tesis etmektir (Töremen, 2002).

Bir kurumda yöneticiler o kurumda güveni devam ettirebilmek için kurumdaki elemanlara karşı adil ve saygılı olmalıdır, açık olmalı ve bütüne hitap etmelidir. Fukuyama (1998), bireylerin birbirlerine duydukları güven seviyesinin refahının ortaya çıkarılmasında ağırlıklı olduğunu, bunun için doğuştan getirdiğimiz güven seviyesini kullanmamız gerektiğini ifade etmektedir.

Okulun görev alanlarındaki ilerlemeden ve paydaşların okula ilişkin tutarlılıklarından emin olmak güven olmadan çok zordur. Kişiler arası ilişkiler de bir kişi diğer kişinin dürüstlüğüne kişiliğine tam olarak inanırsa güven duygusu ortaya çıkmaktadır. Yüksek düzeyli güvenin olduğu örgütlerde başkalarının hareketleri veya gizli gündemleri sorgulanmaz. Bir örgütte açık bir iletişim ve güven ortamı oluşmadığı zaman kişiler düşünmek ve daha iyi ortamlar oluşturmak için harcayacağı enerjilerini kendilerini korumak veya bir başkasının açığını ortaya çıkarmak için kullanabilir (Töremen, 2002).

Başkaları tarafından güvenilir biri olmak, özsaygı ve tatmin kaynaklarından biridir. Güvensizliğin meydana getirdiği öfkeden Stresten bıkkınlıktan ve hayal kırıklığından ötede, güvenli bir ortamda bulunmak veya yaşamını sürdürmek bir başına mutluluk kaynağı olabilmektedir. Bu his örgütü olan sadakat ve bağlılığı arttırmaktadır (Cohen ve Prusak, 2001).

2.3.3.3. Sadakat

Kişilerin toplulukları olan sadakatini, görevlerini en iyi şekilde yapması ve bulunduğu topluluğun özel bilgilerini dışarıya aktarmaması topluluğun değerlerine inanması ve bağlanması ve o topluluk için çaba göstermesi şeklinde tarif edilebilir. Bağlı buldukları toplum topluluklarında sadakatin önemli unsurlarından biri de

yaratılan değerleri ve ilkelere bağlı kalmaktır. Eğer kişisel çıkarlarla örgütsel çıkarlar arasında bir sıralama yapmak gerekirse, sadakat açısından örgütün çıkarları bireysel menfaatlerin önüne gelmelidir (Arslan, 2001). Sadakat, çoğu zaman iyi yapılmış bir vazifenin, yönetici tarafından fark edilip dile getirilmesine bağlı olmaktadır. Eğitim kurumlarının içine girdiği değişim süreci içinde yöneticilerin ilişkilerini bu boyutta değerlendirip bu anlamda hassasiyet göstermesi kişilerin değişime olan istek ve inançlarını düzeylerini de belirlemektedir (Ahmadimoayyed, 2016).

2.3.3.4. Aidiyet Hissi

Ait olma hissi, bir işte çalışan kişilerin birlikte olmaları ve arkadaşlarıyla ilişkiler kurulması sebebiyle ortaya çıkmaktadır. Ait olma motive edici olabilir (Töremen, 2002).

Eğitim ile ilgili oluşumlarda aidiyet çok önemli bir kavramdır. Benim okulum, benim öğretmen arkadaşlarım gibi duygular bireyin bulunduğu topluluk ile özdeşleşmesi sonucunu ortaya çıkaraktır. Bireyler kendi başarıları ile buldukları topluluğun başarısı arasında bir ilişki kuracaktır (Ekici, 2010).

2.3.4. Sosyal Sermayenin Olumlu Etkileri

Sürekli değişik kaynaklardan bilgi akışı sağlayan sosyal sermaye, dinamik bir yapıda olduğundan her daim yenilenme ve ilerlemeyi sağlar ve örgüt ve toplulukları ayakta tutar. Sosyal sermaye insan gücünün israfını engellediği gibi, daha işlevsel kullanılmasını sağlar ve bunun topluma sağladığı faydaların farkına varılmasına katkıda bulunur (Ekici, 2010).

Putnam (2000), çocuk gelişiminin toplumdaki sosyal sermaye sayesinde şekillendiğini öne sürmektedir. Güven, ağılar, aile ve toplumun sahip olduğu değerler, akran grupları, büyük topluluklar çocuk gelişimini çok fazla etkilemektedir. Çevre temizliğinin yüksek, insan ilişkilerinin iyi, güven duygusunun üst düzeyde olduğu toplumlarda sosyal sermaye düzeyi yüksektir. Suç oranının yüksek olduğu, risk faktörlerinin fazla olduğu toplumlarda ise sosyal sermaye düzeyi düşüktür.

2.3.5. Sosyal Sermayenin Olumsuz Etkileri

Çoğu alanyazın sosyal sermayenin olumlu yanlarından söz etse de bazı araştırmacılar onun bu yönünün sanıldığı kadar mükemmel olmadığını belirtmektedir. En son eleştirilen yönü de güven unsurudur (Öğüt ve Erbil, 2009).

Portes (1998), sosyal sermayenin dört olumsuz yönünden söz etmiştir. Bunlar:

1. Grup harici olanları dışlama veya mahrum bırakma/ engelleme,
2. Grup üyeleri üzerinde aşırı baskı,
3. Bireysel özgürlükleri ve inisiyatif alınmasını kısıtlama,
4. Normlarda nitelik kaybıdır.

Sosyal sermaye düzeyi düşük olan bireyler eğitim anlamında başarıya sahip olsalar da toplumda üst düzey bir başarı elde etmede zorlanırlar veya gelemmezler. Bireyler amaçlarına ulaşmak için gerekli bilgi, nezaket, vizyon, misyon, deneyime sosyal sermaye sayesinde ulaşmaktadır (Şahin, 2010).

2.4. Üstün Yetenek, Psikolojik Sağlamlık ve Sosyal Sermaye

Araştırmalara göre içe dönük kişilik tipi olan bireyler yalnızlığı daha çok tercih eden kişilerdir. Üstün zekalı gençlerin yaklaşık %50'si içedönük kişilik tipine sahip iken normal gençlerin %30'u içe dönüktür. Hatta seçkin yaratıcı bireylerin %90'ı içe dönük kişilik yapısına sahiptirler (Sak, 2014).

Üstün zekalı bireyler bazen yalnız kalmayı isterler, kimileri için ise yalnız olmak farklılıklarından dolayı mecburi bir yaşam tarzıdır. Birinci gruptaki üstün zekalı bireyler işlerini o kadar değer verirler ki iş onlar için yaşamın ta kendisidir. Buna bir anlamda iş aşkı da diyebiliriz. Sosyalleşmek onlar için işlerinden uzak kalmak anlamına geldiği için sosyalleşmeyi bilinçli bir şekilde erteleyebilirler. Aslında bu tür kişiler yalnız değil yalnız yaşayan insanlardır. Seçkin yaratıcı kişilerin ve dehaların birçoğu bu türdedir (Davis, 2013).

Felsefe alanında eğitim görmüş bir kişi varoluş depresyonu kavramını hatırlayabilir. Bu terim bizleri Albert Camus ve Jean Paul Sartre götürdüğü gibi yakın dönem filozof ve yazarların yazılarında da ortaya çıkmıştır. Özel yetenekli yetişkinler, üstün zekaları duyarlılıkları ve idealist yapılarından dolayı çok kolay varoluş depresyonuna

girebilmektedirler. Onlar diğerlerinden daha üst düzey bir zihin seviyesinde olduklarının farkındadırlar. Geleceklerini, var oluşlarını ve eğer bir anlamı varsa, bunun anlamını düşünürler. Dünya problemlerinin kendi idealist yapılarıyla nasıl çatıştığını izlerler (Davis, 2013).

Varoluş bakımından kendini depresyonda hisseden öğrencilerin intihar riski çok daha yüksektir. Bazı durumlar bu riski daha da artırabilir. Özellikle aile ve arkadaşları tarafından dışlanmak bunun tetiklemedir. Üstün yetenekli öğrenciler inek aptal garip olarak isimlendirilir bu gibi sıfatlar da onların öz benlik algılarını ve benlik kavramlarını zedelemektedir (Davis, 2013).

Etiketlenme kimi zaman üstün zekalı bireyin çevresindeki kişilerin tutum ve davranışlarında olumlu anlamda bazı değişikliklere sebebiyet verir. Tanılanma kişinin çevresindeki insanların beklentilerini ve çocuğa olan güvenini arttırabilir. Çevresinde oluşan bu tutum ve tavırlardaki değişiklik üstün zekalı çocuğun eğitimine önemli katkılarda bulunabilir. Çocuğa belirlenen imkânların kalitesinde olumlu anlamda değişiklik yaratabilir. Örneğin; üstün zekalı çocuğu olduğunu öğrenen anne baba çocuğunun en iyi imkanlardan faydalanmayı hak ettiğini düşünür ve bu anlamda önemli girişimlerde bulunabilir. Ev içinde veya ev dışında çocuğuna daha iyi olanaklar sunabilirler ve o kendisine inanmasa da iyi almasına yardımcı olabilirler. Anne babaların çocukları için yaptıkları her yeni imkân beraberinde yeniliklerin kapılarını açar (Sak, 2014).

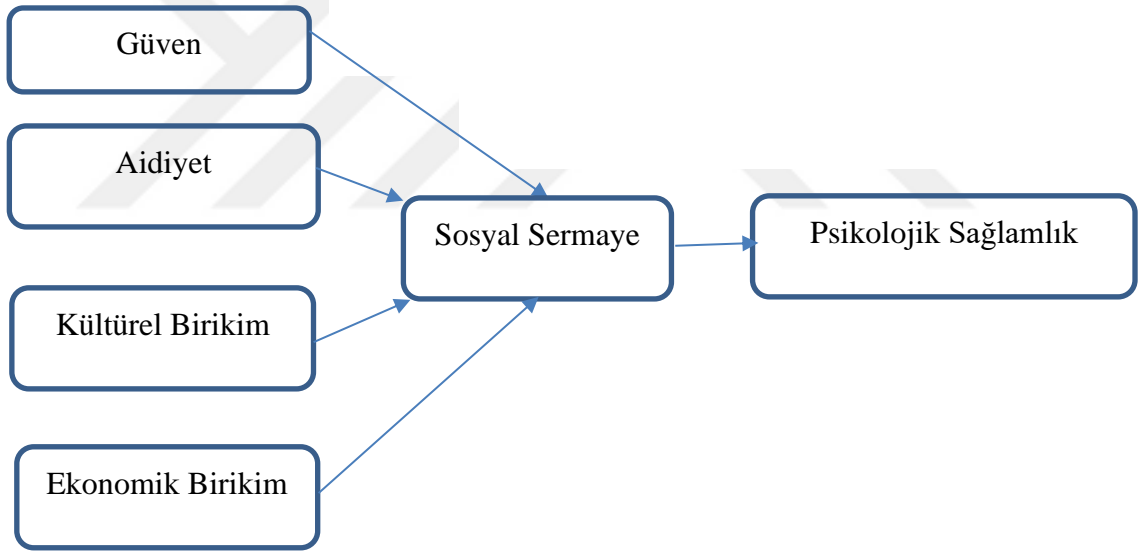
BÖLÜM III

3. YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, araştırmanın amacı evren ve örnekleme, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, kullanılan istatistiksel yöntemler hakkında bilgi verilecektir.

3.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; üstün zekalı ve özel yetenekli ortaokul öğrencilerinde sosyal sermaye ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkiyi normal öğrencilerle karşılaştırmalı olarak incelemektir.

Şekil 1. Araştırmanın kuramsal çerçevesi

3.2. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma olgu kontrol modeli olarak tasarlanmıştır.

3.3. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Örneklem seçiminde basit seçkisiz olmayan örneklem türlerinden amaçsal-ölçüt örneklem kullanılmıştır. Bir araştırmada gözlenen birimler belirli niteliklere sahip kişi, olay, olgu veya nesnelere oluşabilir. Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınır (Büyüköztürk ve diğ., 2012). Olgu grubu olarak çalışmanın evrenini 2018-2019 eğitim-öğretim yılında Diyarbakır'da eğitim gören ve RAM veya BİLSEM sürecinde tanılanmış 93 üstün zekalı/özel yetenekli ortaokul (5, 6, 7 ve 8. sınıf) öğrencileri oluşturmuştur. Çalışmaya tüm evren dâhil edilmeye çalışılmıştır. Bu gruba benzer yaş ve cinsiyete eşleştirilerek özel yetenekli olmayan öğrenci kontrol grubu olarak aynı orta öğretim okulundan basit seçkisiz olarak seçilmiştir.

Araştırmada olgu grubu için temel alınan ölçüt ortaokul öğrencisi olup RAM ve BİLSEM sürecinde 130 ve üstü zeka puanı alması veya resim, müzik alanında yaşlarına oranla üstün performans göstererek tanılanmasıdır.

Çalışmaya anket ve ölçek formlarını tam olarak yanıtlamış olan 67'si özel yetenekli öğrenci olgu grubu olarak, bu gruba benzer yaş ve cinsiyete eşleştirilerek seçilmiş özel yetenekli olmayan 62 öğrenci kontrol grubu olarak dâhil edilmiştir. Çalışma grubu toplamda 129 öğrenciden oluşmuştur.

3.4. Araştırmanın Yapılışı (Prosedür)

2018-2019 Eğitim Öğretim yılında Diyarbakır Bilim ve Sanat Merkezinde toplam 78 ortaokul öğrencisi eğitim görmektedir. Bilim ve Sanat Merkezi öğrenci alım süreci dışında RAM tarafından tanılanan 15 ortaokul öğrencisi tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında ilgili izinler alındıktan sonra resmi ve özel ortaokullarda araştırma yürütülmüştür. Diyarbakır'da eğitim öğretim faaliyeti yürüten tüm ortaokullara ulaşılmaya çalışılmış ve özel yetenekli öğrenciler tespit edilmeye çalışılmıştır. Diyarbakır Bilim ve Sanat Merkezinin yeteri kadar bilgi vermemesinden kaynaklı olarak tüm okullar tek tek aranarak veya ziyaret edilerek öğrenci sayıları tespit edilmiştir. Elde edilen sayıya göre anket formları çoğaltılıp zarflara konulmuştur. Sonrasında özel yetenekli öğrencisi olan tüm okullara ölçekler ulaştırılmıştır. Özel

yetenekli öğrencilerin verdiği yanıtların karşılaştırılması amacıyla aynı ölçme aracı benzer yaş ve cinsiyete göre eşleştirilmiş özel yetenekli olmayan öğrencilere de uygulanmıştır. Özel yetenekli olmayan öğrenciler belirlenirken okul rehber öğretmeninden destek alınmıştır. Bu öğrenciler zihinsel anlamda özel yetenekli öğrenci gibi üstün performans göstermeyen, herhangi bir alanda yetenek tanısı almayan öğrenciler arasından belirlenmiştir. Özel yetenekli olmayan öğrenciler belirlenirken sınıf, yaş, cinsiyet, anne baba eğitim durumu gibi değişkenler göz önünde bulundurulup aynı okuldan seçilmiştir. Özellikle özel okullar bu öğrencilerin bilinmesinden rahatsızlık duydukları için ve üstün zekalı öğrenciler diğer özel çocuklar gibi hassas bireyler olduklarından yabancı birine cevap vermekten çekinecekleri düşünüldüğünden ölçek ve anket formları okul rehber öğretmenlerine verilmiş olup onlar tarafından uygulanmıştır. Cevaplanan ölçek ve anket formları rehber öğretmenler tarafından tekrar zarflara konulmuş olup sonrasında onlardan toplanmıştır.

Haziran ayında okulların tatil olması araştırma sürecini güçleştirmiştir. Öğrencilerin sınava hazırlanması, tatile gitme gibi durumlardan dolayı okula gitmemesinden kaynaklı olarak toplam 72 özel yetenek tanısı almış ve 72 özel yetenek tanısı almamış öğrenciye ulaşılabilmektedir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar tek tek incelenmiştir. Eksik doldurulan veya hiç doldurulmayan anketler çalışma kapsamından çıkarılmıştır. Toplamda 67 özel yetenek tanısı almış ve 62 özel yetenek tanısı almamış öğrenci cevapları alınmıştır.

3.5. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada Arslan (2015) tarafından oluşturulan Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12) ve Erdem (2015) tarafından geliştirilen sosyal ve kültürel sermayeyi belirlemek amacıyla geliştirilen anket ve sosyo-demografik bilgi formu kullanılmıştır.

3.5.1. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12)

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği çocuk ve ergenlerin psikolojik sağlamlığı hakkında bilgi toplanmasına olanak sağlayan bir ölçme aracıdır. Orijinal formu 28 maddeden oluşan, üç alt ölçek ve sekiz alt boyutu olan ölçek, 11 farklı ülkeden toplanan veriler çerçevesinde geliştirilmiştir. Ölçme aracı sosyo-ekolojik bakış

açısıyla, nicel ve nitel yöntemler kullanılarak Liebenberg, Ungar ve Van de Vijver (2012) tarafından geliştirilmiştir (akt. Arslan 2015).

Ölçeğin kısa form çalışması Liebenberg, Ungar ve LeBlanc (2013) tarafından yapılmış ve iki farklı çalışma sonucunda 12 maddelik bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin faktör yük değerleri .39 ile .88 arasında değişmektedir. Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı .84 bulunmuştur. Beşli Likert yapıda olan ölçme aracı “Beni tamamen tanımlıyor (5)” ile “Hiç tanımlamıyor (1)” arasında derecelendirilmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar yüksek psikolojik sağlamlık düzeyini belirtmektedir.

12 maddeden oluşan kısa form ölçeğinin Türkçe uyarlaması Arslan (2015) tarafından yapılarak istatistiksel analizleri yapılmıştır. Yapılan analizler çerçevesinde KMO değerinin .92 ve Barlett testinin sonucu, ($\chi^2= 1533,522$, $sd=66$, $p <.000$) olduğu bulunmuştur. Bu doğrultuda verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği ve maddeler arasında kısmi korelasyonların ve korelasyon matrisinin faktör analizi için uygun olduğu kabul edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliğini ve faktör yapısını incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlamlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlamasındaki on iki maddenin faktör yükleri .54 ile .81 arasında sıralanmaktadır. Güvenirlik çalışması kapsamında ölçeğin tamamı için Cronbach alfa güvenirlik katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçeğin madde-toplam korelasyon değerleri .45 ile .79 arasında sıralanmaktadır. Elde edilen değerler, ölçeğin çocuk ve ergenlerde psikolojik sağlamlığı ölçmek için güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini göstermektedir (Arslan, 2015).

3.5.2. Sosyal Sermayenin Ölçülmesi Anket Formu

Kişinin doğumdan itibaren getirdiği yetenekleri hariç özel yetenekli olmasını etkileyen bir diğer öge de içinde bulunduğu ailenin olanaklarıdır. Bu özellikler yakın zamana kadar beşeri ve ekonomik sermaye olarak bilinmiştir. Ama ondan sonra kişinin birtakım olanaklara ulaşabilmesini sağlayan yalnız ekonomik sermayenin değil aynı zamanda kültürel ve sosyal sermayenin de etkili olduğu anlaşılmış ve ondan sonra araştırma konusu olmuştur (Erdem, 2015).

Ekonomik sermayede olduğu gibi sosyal ve kültürel sermaye somut verilere dayanmadığı; daha çok kişiler arası ilişkiler ve kültürel faaliyetlere dayalı olduğundan

kültürel ve sosyal sermayenin ölçülmesiyle ilgili birtakım zorluklar yaşanmaktadır. Bu sebeple her araştırmacının sosyal sermayeyi ölçme biçimi birbirinden ayrılmaktadır (Erdem, 2015).

Bunun yanında kültürel ve sosyal sermaye arasında keskin bir çizgi çizmek zor olduğundan ikisini birbirinden ayırmak da mümkün olmamaktadır. Bu nedenle bu çalışma kültürel ve sosyal sermayeyi birbirinden ayırmayı değil üstün yeteneklilerin sahip olduğu bu sermaye biçimlerini bir bütün olarak ele almayı hedeflemektedir. Araştırmada sosyo-demografik bilgi formu ile sosyal ve kültürel sermayeyi belirlemek amacıyla Erdem (2015) tarafından geliştirilen anket formu kullanılmıştır.

3.6. Verilerin Analizi

Verilerin normal dağılıma uygunluğu test edilmiştir. Normal dağılım gösteren sürekli değişkenlerin analizinde t testi, Tek Yönlü Varyans Analizi, Pearson Korelasyon Testi ve kategorik değişkenlerin analizinde ise Ki-Kare Testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçlar ortalama±standart sapma, medyan (min-max), n ve yüzde olarak ifade edilmiştir. p değerinin <0.05 olduğu durumlar istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir. İstatistik analizler SPSS 24.0 paket bilgisayar programı kullanılarak yapılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

4.1. Çalışma Gruplarının Tanımlayıcı Özelliklerine İlişkin Bulgular

Çalışma gruplarına göre öğrencilerin tanımlayıcı özellikleri tablo 3'te izlenmektedir. Üstün zekalı grupta kızların oranı %32,8 iken normal grupta kızların oranı %33,9'dur ($p=0,901$). Üstün zekalıların 23'ünün (%34,3) 5. sınıfa, 22'sinin (%32,8) 6.sınıfa, 22'sinin (%32,8) 6.sınıfa devam ettiği saptanırken normal zekaya sahip grupta bu oranlar sırası ile %35,5, %37,1 ve %27,4'tür ($p=0,782$). Öğrencilerin devam ettiği okul türleri incelendiğinde ise; Üstün zekalı öğrencilerin 25'i (%37,3) devlet okuluna, 42'si (%62,7) özel okula, normal öğrencilerin 21'i (%33,9) devlet okuluna, 41'i (%66,1) özel okula devam ettiği izlenmektedir. ($p=0,683$). Gruplar arasında cinsiyet, yaş, sınıf ve okul türü açısından istatistiksel bir fark yoktur. Gruplar tanımlayıcı özellikler açısından birbirine benzer olarak seçilmiştir.

Tablo 3.
Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri

		Üstün Zekâlı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
		n	(%)	n	(%)	
Cinsiyet	Kız	22	(32,8)	21	(33,9)	0,901
	Erkek	45	(67,2)	41	(66,1)	
Yaş	11	26	(38,8)	28	(45,2)	0,617
	12	21	(31,3)	20	(32,3)	
	13	20	(29,9)	14	(22,6)	
Sınıf	5	23	(34,3)	22	(35,5)	0,782
	6	22	(32,8)	23	(37,1)	
	7	22	(32,8)	17	(27,4)	
Okul türü	Devlet	25	(37,3)	21	(33,9)	0,683
	Özel	42	(62,7)	41	(66,1)	

4.2. Çalışma Gruplarının Sosyal Sermayelerine İlişkin Bulgular

Çalışma gruplarına göre öğrencilerin ailelerinin sosyodemografik özellikleri tablo 4'te izlenmektedir. Gelir düzeyi ($p=0,006$) ve aileye ait araba sayısı ($p=0,003$) dışında ailelerin sosyodemografik özellikleri gruplar arasında farklılık göstermemektedir.

Tablo 4.

Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Ailelerinin Sosyodemografik Özellikleri

		Üstün Zekâlı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
		n	(%)	n	(%)	
Kimle yaşıyor	Anne ve baba ile birlikte	66	(98,5)	59	(95,2)	0,855
	Sadece anne ile	1	(1,5)	3	(4,8)	
	Okuryazar	4	(6,0)	5	(8,1)	
	İlkokul	3	(4,5)	4	(6,5)	
	Ortaokul	3	(4,5)	5	(8,1)	
Annenin eğitim durumu	Lise	15	(22,4)	9	(14,5)	0,051
	Üniversite	30	(44,8)	30	(48,4)	
	Yüksek lisans	10	(14,9)	8	(12,9)	
	Doktora	2	(3,0)	1	(1,6)	
	Okuryazar	0	(,0)	0	(,0)	
	İlkokul	7	(10,4)	3	(4,8)	
	Ortaokul	1	(1,5)	4	(6,5)	
Babanın eğitim durumu	Lise	7	(10,4)	4	(6,5)	0,456
	Üniversite	40	(59,7)	42	(67,7)	
	Yüksek lisans	9	(13,4)	6	(9,7)	
	Doktora	3	(4,5)	3	(4,8)	
Anne çalışıyor mu?	Evet	42	(62,7)	37	(59,7)	0,273
	Hayır	25	(37,3)	25	(40,3)	
Baba çalışıyor mu?	Evet	63	(94,0)	62	(100,0)	0,726
	Hayır	4	(6,0)	0	(,0)	

Tablo 4'ün devamı
Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Ailelerinin Sosyodemografik Özellikleri

		Üstün Zekâh Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
		n	(%)	n	(%)	
Kardeş sayısı	Yok	4	(6,0)	3	(4,8)	0,524
	1	40	(59,7)	30	(48,4)	
	2	14	(20,9)	16	(25,8)	
	3	9	(13,4)	13	(21,0)	
Kaç yıldır Diyarbakır'da yaşıyor	1-5 yıl	11	(16,4)	4	(6,5)	0,070
	6-15	15	(22,4)	14	(22,6)	
	16-25	5	(7,5)	13	(21,0)	
	25 ve üzeri	36	(53,7)	31	(50,0)	
Önceden yaşanan yer	Göç etmedi	31	(46,3)	20	(32,3)	0,488
	Köy	6	(9,0)	8	(12,9)	
	İlçe	11	(16,4)	16	(25,8)	
	Küçük şehir	5	(7,5)	5	(8,1)	
	Büyük şehir	14	(20,9)	13	(21,0)	
	Düşük (<5.000)	10	(14,9)	11	(17,7)	
Gelir durumu	Orta (5.000-10.000)	49	(73,1)	30	(48,4)	0,006
	İyi (>10.000)	8	(11,9)	21	(33,9)	
	Yok	12	(17,9)	11	(17,7)	
Aileye ait araba sayısı	1	49	(73,1)	31	(50,0)	0,003
	2	6	(9,0)	20	(32,3)	
	Yok	12	(17,9)	11	(17,7)	
Ailenin evi	Kira	20	(29,9)	12	(19,4)	0,168
	Kendine ait	47	(70,1)	50	(80,6)	
Oda sayısı	2	5	(7,5)	0	(,0)	0,042
	3	32	(47,8)	22	(35,5)	
	4	25	(37,3)	32	(51,6)	
	5	5	(7,5)	8	(12,9)	
	Yok	7	(10,4)	9	(14,5)	
Bilgisayar sayısı	1	36	(53,7)	36	(58,1)	0,062
	2	22	(32,8)	10	(16,1)	
	3	2	(3,0)	7	(11,3)	

Çalışma gruplarına göre öğrencilerin eğitim desteği alma durumu tablo 5'te izlenmektedir. Normal olan grubun eğitime harcadığı miktar üstün zekalı gruba göre anlamlı olarak daha fazladır ($p=0,020$). Ailenin derslere yardım etme ve dershaneye gitme durumları arasında gruplar arasında farklılık saptanmamıştır.

Tablo 5.

Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Eğitim Desteği Alma Durumu

		Üstün zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
		n	(%)	n	(%)	
Eğitim gideri	Düşük (<2.000)	16	(23,9)	15	(24,2)	0,020
	Orta (2.000-10.000)	35	(52,2)	19	(30,6)	
	İyi (>10.000)	16	(23,9)	28	(45,2)	
Ailenin dersler konusunda yardım etme durumu	Nadiren	9	(13,4)	12	(19,4)	0,266
	Bazen	26	(38,8)	22	(35,5)	
	Sık sık	21	(31,3)	12	(19,4)	
Evde kendisine ait çalışma masası olma durumu	Her zaman	11	(16,4)	16	(25,8)	0,115
	Evet	62	(92,5)	61	(98,4)	
	Hayır	5	(7,5)	1	(1,6)	
Dershaneye gitme süresi	Gitmedi	39	(58,2)	27	(43,5)	0,555
	1	12	(17,9)	17	(27,4)	
	2	9	(13,4)	10	(16,1)	
Özel ders alma durumu	3+	7	(10,5)	8	(12,9)	0,245
	Evet	8	(11,9)	12	(19,4)	
	Hayır	59	(88,1)	50	(80,6)	
Özel ders alınan süre(yıl)	Almadı	59	(88,1)	50	(80,6)	0,279
	1	6	(9,0)	6	(9,7)	
	2	2	(3,0)	6	(9,7)	
Özel ders alma sayısı	Almadı	59	(88,1)	50	(80,6)	0,486
	1	1	(1,5)	4	(6,5)	
	2	2	(3,0)	2	(3,2)	
	3	5	(7,5)	6	(9,7)	
Özel ders alma sıklığı	Almadı	59	(88,1)	50	(80,6)	0,390
	Haftada bir	4	(6,0)	8	(12,9)	
	Haftada iki	4	(6,0)	4	(6,5)	

Gruplar arası kitap okuma düzeyleri tablo 6’da izlenmiştir. Kültürel sermayenin alt boyutlarına baktığımız zaman, kitap sayısı, aile içi kitap paylaşımı, kütüphane üyeliği, kütüphane üyelik süresi, okuma alışkanlığı ve ders dışı okuma sıklığında gruplar arasında bir fark bulunamamıştır ($p < 0,05$). Üstün zekalı öğrencilerin 55’i %82,1’i normal öğrencilerin ise 54’ü %87,1’i evde kitap paylaşımı yaptığı izlenmiştir.

Tablo 6.
Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Düzeyleri

	Üstün zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P	
	n	(%)	n	(%)		
Kitap sayısı	Çok az	4	(6,0)	4	(6,5)	0,501
	Bir kitaplık dolusu	20	(29,9)	14	(22,6)	
	İki kitaplık dolusu	14	(20,9)	12	(19,4)	
	Üç kitaplık dolusu	13	(19,4)	10	(16,1)	
	Dört kitaplık dolusu	11	(16,4)	10	(16,1)	
	Bir oda dolusu	5	(7,5)	12	(19,4)	
Aile içi okunan kitabın paylaşımı	Evet	55	(82,1)	54	(87,1)	0,432
	Hayır	12	(17,9)	8	(12,9)	
Kütüphane üyeliği	Evet	10	(14,9)	14	(22,6)	0,264
	Hayır	57	(85,1)	48	(77,4)	
Kütüphane üyelik yılı	0	57	(85,1)	48	(77,4)	0,524
	1	6	(9,0)	9	(14,5)	
	2	4	(6,0)	5	(8,1)	
Okuma alışkanlığı	Evet	39	(58,2)	42	(67,7)	0,263
	Hayır	28	(41,8)	20	(32,3)	

Tablo 6'nın devamı
Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Kitap Okuma Düzeyleri

		Üstün zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
		n	(%)	n	(%)	
Ders dışı kitap okuma sıklığı	Hiçbir zaman	0	(,0)	0	(,0)	0,420
	Nadiren	5	(7,5)	4	(6,5)	
	Bazen	20	(29,9)	11	(17,7)	
	Sık sık	22	(32,8)	25	(40,3)	
	Her zaman	20	(29,9)	22	(35,5)	
	Aksiyon	53	(79,1)	47	(75,8)	0,654
	Romantik	4	(6,0)	3	(4,8)	0,777
	Dram	4	(6,0)	5	(8,1)	0,641
	Sanat	4	(6,0)	9	(14,5)	0,107
	Bilim kurgu	46	(68,7)	40	(64,5)	0,618
Ders dışı okunan kitap türü	Korku gerilim	17	(25,4)	21	(33,9)	0,290
	Komedi	29	(43,3)	30	(48,4)	0,561
	Şiir	3	(4,5)	8	(12,9)	0,087
	Animasyon	14	(20,9)	23	(37,1)	0,042
	Fantastik	28	(41,8)	30	(48,4)	0,452
	Tarihi	12	(17,9)	11	(17,7)	0,980
	Felsefe	6	(9,0)	2	(3,2)	0,178
	Polisiye	24	(35,8)	21	(33,9)	0,816
	Belgesel	10	(14,9)	12	(19,4)	0,504
	Kişisel gelişim	4	(6,0)	5	(8,1)	0,641
Diğer	1	(1,5)	0	(,0)	0,334	

Boş zamanlarda yapılan aktivitelerin gruplara göre dağılımı verilmiştir. Yapılan aktivitelerin yapılma sıklığında gruplara göre dağılıma baktığımız zaman yardım kampanyalarına katılmak dışında ($p=0,004$) diğer aktivitelerin yapılma sıklığında bir fark bulunmamıştır. Tabloda belirtilen aktivitelerden yardım kampanyalarına katılma dışında kalan tüm aktiviteleri grupların eşit bir şekilde yaptığını söyleyebiliriz (Tablo 7).

Tablo 7.

Çalışma Gruplarının Boş Zamanlarda Yaptıkları Aktivitelerin Sıklığı

		Üstün zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
		n	(%)	n	(%)	
Televizyon izlemek	Nadiren	5	(7,5)	6	(9,7)	0,777
	Bazen	16	(23,9)	17	(27,4)	
	Sık sık	46	(68,7)	39	(62,9)	
Spor yapmak	Nadiren	12	(17,9)	4	(6,5)	0,132
	Bazen	17	(25,4)	16	(25,8)	
	Sık sık	38	(56,7)	42	(67,7)	
Sanat galerisi veya müzeye gitmek	Nadiren	54	(80,6)	43	(69,4)	0,241
	Bazen	10	(14,9)	12	(19,4)	
	Sık sık	3	(4,5)	7	(11,3)	
Yardım kampanyalarına katılmak	Nadiren	60	(89,6)	41	(66,1)	0,004
	Bazen	6	(9,0)	15	(24,2)	
	Sık sık	1	(1,5)	6	(9,7)	
Sinemaya gitmek	Nadiren	21	(31,3)	17	(27,4)	0,452
	Bazen	31	(46,3)	25	(40,3)	
	Sık sık	15	(22,4)	20	(32,3)	
Tiyatroya gitmek	Nadiren	45	(67,2)	33	(53,2)	0,250
	Bazen	17	(25,4)	21	(33,9)	
	Sık sık	5	(7,5)	8	(12,9)	

Tablo 7'nin devamı
Çalışma Gruplarının Boş Zamanlarda Yaptıkları Aktivitelerin Sıklığı

		Üstün zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
		n	(%)	n	(%)	
Klasik müzik konserine gitmek	Nadiren	62	(92,5)	56	(90,3)	0,077
	Bazen	2	(3,0)	6	(9,7)	
	Sık sık	3	(4,5)	0	(,0)	
Pop müzik konserine gitmek	Nadiren	62	(92,5)	54	(87,1)	0,507
	Bazen	3	(4,5)	6	(9,7)	
	Sık sık	2	(3,0)	2	(3,2)	
Müzik enstrümanı çalmak	Nadiren	34	(50,7)	29	(46,8)	0,903
	Bazen	11	(16,4)	11	(17,7)	
	Sık sık	22	(32,8)	22	(35,5)	
Klasik müzik dinlemek	Nadiren	44	(65,7)	34	(54,8)	0,214
	Bazen	10	(14,9)	17	(27,4)	
	Sık sık	13	(19,4)	11	(17,7)	
Pop müzik dinlemek	Nadiren	19	(28,4)	19	(30,6)	0,622
	Bazen	19	(28,4)	13	(21,0)	
	Sık sık	29	(43,3)	30	(48,4)	
Kitapçıya gitmek	Nadiren	14	(20,9)	6	(9,7)	0,152
	Bazen	21	(31,3)	18	(29,0)	
	Sık sık	32	(47,8)	38	(61,3)	
Futbol maçına gitmek	Nadiren	37	(55,2)	35	(56,5)	0,148
	Bazen	8	(11,9)	14	(22,6)	
	Sık sık	22	(32,8)	13	(21,0)	
Bale/operaya gitmek	Nadiren	62	(92,5)	60	(96,8)	0,289
	Bazen	5	(7,5)	2	(3,2)	
	Sık sık	0	(,0)	0	(,0)	

Tablo 8 incelendiğinde her iki grupta da tatile gitme oranlarının düşük olduğu gözlemlenmiştir. Üstün zekalı öğrencilerin 61'i %91,0'inin geçen sene tatile gitmedikleri anlaşılmıştır. Normal öğrencilerin 55'i %88,7'sinin geçen sene tatile gidemedikleri görülmüştür. Üstün zekalı ve normal gelişim gösteren öğrencilerin tatile gitme durumları ve gidenlerin tatillerini geçirdikleri yer ile ilgili puan dağılımına yer verilmiştir. Üstün zekalı öğrenciler ve normal gelişim gösteren öğrencilerin tatil durumları ile ilgili bir fark bulunamamıştır ($p<0,05$).

Tablo 8.

Çalışma Gruplarının Tatile Gitme Durumuna İlişkin Bilgiler

	Üstün zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
	n	(%)	n	(%)	
Tatile gitmedik	61	(91,0)	55	(88,7)	0,660
Kar tatili	5	(7,5)	6	(9,7)	0,653
Deniz, kum, güneş	39	(58,2)	37	(59,7)	0,866
Memleket ziyareti	23	(34,3)	19	(30,6)	0,656
Yayla turizmi	3	(4,5)	1	(1,6)	0,348
Tarihi turizm	11	(16,4)	16	(25,8)	0,190
Termal turizm	5	(7,5)	9	(14,5)	0,198

Üstün zekalı öğrencilerin 16'sı %23,9'u normal öğrencilerin ise 12'si %19,4'u hiç radyo dinlememektedir. Dinlenen radyo türleri incelendiğinde; üstün zekalı öğrencilerin 1'i %1,5'i caz dinlediğinden, bu grupta en az dinlenen türün caz en çok dinlenen türün ise pop olduğu görülmüştür (Tablo 9).

Tablo 9.

Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Dinledikleri Radyo Türü

	Üstün Zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
	n	(%)	n	(%)	
Radyo dinlemez	16	(23,9)	12	(19,4)	0,533
Yabancı	19	(28,4)	23	(37,1)	0,290
Dini	8	(11,9)	10	(16,1)	0,493
Halk	16	(23,9)	19	(30,6)	0,388
Arabesk	5	(7,5)	9	(14,5)	0,198
Türkçe slow	7	(10,4)	12	(19,4)	0,154
Haber	24	(35,8)	22	(35,5)	0,968
Spor	10	(14,9)	12	(19,4)	0,504
Caz	1	(1,5)	3	(4,8)	0,273
Klasik	7	(10,4)	16	(25,8)	0,023
Türkü	20	(29,9)	28	(45,2)	0,070
Rock	4	(6,0)	5	(8,1)	0,641
Türk sanat	15	(22,4)	18	(29,0)	0,388
Pop	25	(37,3)	27	(43,5)	0,471
Diğer	1	(1,5)	1	(1,6)	0,956

Çalışma gruplarının ailelerinin yaptığı aktivitelerin sıklığına baktığımız zaman katılım seçeneklerine verilen cevaplardan her iki grubun ailelerinin etkinliklere hemen hemen aynı oranlarda katıldıkları anlaşılmıştır. Konsere gitmek etkinliği her iki grubun ailesinin en nadir yaptığı etkinlik iken, TV izlemek ise her iki grubun ailesinin en sık yaptığı etkinlik olduğu anlaşılmıştır (Tablo 10).

Tablo 10.

Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Ailelerinin Yaptıkları Aktivitelerin Sıklığı

		Üstün zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
		n	(%)	n	(%)	
TV izlemek	Nadiren	5	(7,5)	3	(4,8)	0,699
	Bazen	14	(20,9)	16	(25,8)	
	Sık sık	48	(71,6)	43	(69,4)	
Spor yapmak	Nadiren	19	(28,4)	15	(24,2)	0,050
	Bazen	27	(40,3)	15	(24,2)	
	Sık sık	21	(31,3)	32	(51,6)	
Müzik dinlemek	Nadiren	20	(29,9)	12	(19,4)	0,216
	Bazen	21	(31,3)	17	(27,4)	
	Sık sık	26	(38,8)	33	(53,2)	
Müze ziyareti	Nadiren	55	(82,1)	39	(62,9)	0,020
	Bazen	8	(11,9)	20	(32,3)	
	Sık sık	4	(6,0)	3	(4,8)	
Sinemaya gitmek	Nadiren	28	(41,8)	23	(37,1)	0,234
	Bazen	33	(49,3)	27	(43,5)	
	Sık sık	6	(9,0)	12	(19,4)	
Kitap okumak	Nadiren	14	(20,9)	9	(14,5)	0,446
	Bazen	14	(20,9)	18	(29,0)	
	Sık sık	39	(58,2)	35	(56,5)	

Tablo 10'un devamı
Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Ailelerinin Yaptıkları Aktivitelerin Sıklığı

		Üstün zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
		n	(%)	n	(%)	
Konsere gitmek	Nadiren	59	(88,1)	55	(88,7)	0,092
	Bazen	4	(6,0)	7	(11,3)	
	Sık sık	4	(6,0)	0	(,0)	
Enstrüman çalmak	Nadiren	43	(64,2)	39	(62,9)	0,586
	Bazen	7	(10,4)	10	(16,1)	
	Sık sık	17	(25,4)	13	(21,0)	
Tiyatroya gitmek	Nadiren	44	(65,7)	38	(61,3)	0,640
	Bazen	17	(25,4)	20	(32,3)	
	Sık sık	6	(9,0)	4	(6,5)	
Arkadaşlarıyla buluşmak	Nadiren	10	(14,9)	10	(16,1)	0,084
	Bazen	22	(32,8)	10	(16,1)	
	Sık sık	35	(52,2)	42	(67,7)	
Yardım kuruluşlarına katılım	Nadiren	48	(71,6)	37	(59,7)	0,355
	Bazen	11	(16,4)	15	(24,2)	
	Sık sık	8	(11,9)	10	(16,1)	

Tablo 11 incelendiğinde; en sık konuşulan her iki grupta konu aynı iken en nadir konuşulan konu farklılık göstermektedir. Her iki grubun ailesinde %80,6 oranı gibi yüksek oranda gündelik konuların çok sık konuşulduğu anlaşılmıştır. Üstün zekalı öğrencilerin 33'ü %49,3'ünün ailelerinde en az müzik konusunun konuşulduğundan üstün zekalı öğrencilerin ailelerinin en nadir konuştuğu konunun müzik olduğu görülmüştür. Normal öğrencilerin ailelerinde ise en nadir konuşulan konunun %48,4 oranla sanat konusu olduğu anlaşılmıştır.

Tablo 11.

Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Aile İçinde Konuştukları Konuların Sıklığı

		Üstün Zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
		n	(%)	n	(%)	
Spor	Nadiren	24	(35,8)	15	(24,2)	0,333
	Bazen	19	(28,4)	19	(30,6)	
	Sık sık	24	(35,8)	28	(45,2)	
Sanat	Nadiren	26	(38,8)	30	(48,4)	0,417
	Bazen	29	(43,3)	20	(32,3)	
	Sık sık	12	(17,9)	12	(19,4)	
Politika	Nadiren	28	(41,8)	25	(40,3)	0,019
	Bazen	23	(34,3)	10	(16,1)	
	Sık sık	16	(23,9)	27	(43,5)	
Kitap	Nadiren	17	(25,4)	9	(14,5)	0,303
	Bazen	19	(28,4)	21	(33,9)	
	Sık sık	31	(46,3)	32	(51,6)	
TV	Nadiren	9	(13,4)	12	(19,4)	0,650
	Bazen	23	(34,3)	19	(30,6)	
	Sık sık	35	(52,2)	31	(50,0)	
Film	Nadiren	9	(13,4)	14	(22,6)	0,267
	Bazen	28	(41,8)	19	(30,6)	
	Sık sık	30	(44,8)	29	(46,8)	

Tablo 11'in devamı

Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Aile İçinde Konuştukları Konuların Sıklığı

		Üstün Zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
		n	(%)	n	(%)	
İş	Nadiren	14	(20,9)	11	(17,7)	0,218
	Bazen	10	(14,9)	17	(27,4)	
	Sık sık	43	(64,2)	34	(54,8)	
Arkadaş	Nadiren	11	(16,4)	19	(30,6)	0,136
	Bazen	19	(28,4)	17	(27,4)	
	Sık sık	37	(55,2)	26	(41,9)	
Bilim	Nadiren	14	(20,9)	21	(33,9)	0,218
	Bazen	25	(37,3)	17	(27,4)	
	Sık sık	28	(41,8)	24	(38,7)	
Gündelik konular	Nadiren	5	(7,5)	4	(6,5)	0,965
	Bazen	8	(11,9)	8	(12,9)	
	Sık sık	54	(80,6)	50	(80,6)	
Müzik	Nadiren	33	(49,3)	17	(27,4)	0,039
	Bazen	17	(25,4)	22	(35,5)	
	Sık sık	17	(25,4)	23	(37,1)	
Maddiyat	Nadiren	27	(40,3)	29	(46,8)	0,755
	Bazen	15	(22,4)	12	(19,4)	
	Sık sık	25	(37,3)	21	(33,9)	

Ailenin eğitim faaliyetlerine katılımı Tablo 12’de izlenmiştir. Gruplar arasında eğitim faaliyetleri açısından bir fark bulunamamıştır ($P<0,05$)

Tablo 12.
Çalışma Gruplarına Göre Ailenin Eğitim Faaliyetlerine Katılımı

	Üstün Zekâlı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
	n	(%)	n	(%)	
Anne baba vakıf üyeliği olan	11	(16,4)	15	(24,2)	0,271
Ailenin eğitim kuruluşlarına yardımı	34	(50,7)	34	(54,8)	0,642
Ailenin eğitim politikası takip durumu	52	(77,6)	50	(80,6)	0,672
Akrabada üniversite mezunu olanlar	50	(74,6)	48	(77,4)	0,711

Üstün zekalı öğrencilerin %3,0’ü normal gelişim gösteren öğrencilerin %12,9’u tartışma programı izlemektedir. Normal gelişim gösteren öğrenciler üstün zekalı öğrencilerden daha fazla tartışma programı izlemektedir (Tablo 13).

Tablo 13.
Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin İzledikleri TV Program Türü

	Üstün Zekâlı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
	n	(%)	n	(%)	
Eğlence	46	(68,7)	43	(69,4)	0,931
Film	43	(64,2)	37	(59,7)	0,598
Dizi	43	(64,2)	32	(51,6)	0,148
Spor	29	(43,3)	27	(43,5)	0,975
Haber	15	(22,4)	13	(21,0)	0,844
Müzik	11	(16,4)	12	(19,4)	0,663
Talk show	10	(14,9)	10	(16,1)	0,850
Belgesel	23	(34,3)	20	(32,3)	0,803
Yarışma	35	(52,2)	25	(40,3)	0,175
Eğitici	15	(22,4)	16	(25,8)	0,649

Tablo 13'ün devamı

Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin İzledikleri TV Program Türü

	Üstün Zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
	n	(%)	n	(%)	
Kadın programı	2	(3,0)	2	(3,2)	0,937
Tartışma	2	(3,0)	8	(12,9)	0,035
Magazin	3	(4,5)	5	(8,1)	0,399
Söyleşi	2	(3,0)	2	(3,2)	0,937

Çalışma gruplarının sinema aktiviteleri arasında anlamlı bir fark bulunmazken ($p=0,845$) üstün zekalı öğrencilerin (46, %68,7) ve normal gelişim gösteren öğrencilerin (48, %77,4) en sık izledikleri film türünün de komedi filmi olduğu anlaşılmıştır (Tablo 14).

Tablo 14.

Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Sinema Aktiviteleri

		Üstün Zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
		n	(%)	n	(%)	
Sinemaya gitme sıklığı	Hiçbir zaman	4	(6,0)	3	(4,8)	0,845
	Nadiren	19	(28,4)	14	(22,6)	
	Bazen	25	(37,3)	24	(38,7)	
	Sık sık	17	(25,4)	17	(27,4)	
	Her zaman	2	(3,0)	4	(6,5)	
İzlenen film türü	Aksiyon	52	(77,6)	48	(77,4)	0,979
	Romantik	4	(6,0)	2	(3,2)	0,46
	Dram	3	(4,5)	4	(6,5)	0,621
	Bilim kurgu	47	(70,1)	44	(71,0)	0,918
	Korku gerilim	20	(29,9)	19	(31,1)	0,873
	Komedi	46	(68,7)	48	(77,4)	0,263
	Deneme	0	(0)	3	(4,8)	0,068
	Fantastik	34	(50,7)	29	(46,8)	0,652
	Tarihi	15	(22,4)	9	(14,5)	0,251
	Polisiye	13	(19,4)	19	(30,6)	0,139
Öykü	6	(9,0)	5	(8,1)	0,856	

Tablo 15’te çalışma gruplarının meslek tercihleri izlenmektedir. En yüksek meslek tercihi olarak üstün zekalı öğrencilerin %47,8’i normal gelişim gösteren öğrencilerin %58,1’i doktor olmak istediklerinin belirtmişlerdir.

Tablo 15.
Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Meslek Tercihleri

	Üstün Zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler	
	n	(%)	n	(%)
Doktor	32	(47,8)	36	(58,1)
Mühendis	21	(31,3)	14	(22,6)
Yönetici	10	(14,9)	11	(17,7)
Hakim-Savcı	8	(11,9)	7	(11,3)
Avukat	11	(16,4)	15	(24,2)
Asker-polis	5	(7,5)	7	(11,3)
Bilim insanı	7	(10,4)	3	(4,8)
Akademisyen	2	(3,0)	1	(1,6)
Öğretmen	6	(9,0)	7	(11,3)
Futbolcu	5	(7,5)	6	(9,7)
Mimar	5	(7,5)	2	(3,2)
Pilot	3	(4,5)	1	(1,6)
Din görevlisi	2	(3,0)	0	(,0)
Serbest	2	(3,0)	3	(4,8)
Esnaf	1	(1,5)	0	(,0)
Muhasebeci	0	(,0)	1	(1,6)
Hemşire	1	(1,5)	1	(1,6)
Memur	2	(3,0)	0	(,0)
Veteriner	1	(1,5)	0	(,0)
Oyunculuk	1	(1,5)	0	(,0)
Müzisyen	1	(1,5)	0	(,0)
Ressam	1	(1,5)	1	(1,6)

Üstün zekalı öğrencilerin %74,6'sının BİLSEM'e devam ettiği, %25,4'ünün ise devam etmediği ve tanılmanın çoğunluğunun (%79,1) genel zihinsel yetenek alanında olduğu anlaşılmıştır (Tablo 16).

Tablo 16.
Üstün Zekalı Öğrencilerin Bilsem Durumu

		Üstün Zekalı Öğrenciler	
		n	(%)
BİLSEM Öğrencisi mi?	Evet	50	(74,6)
	Hayır	17	(25,4)
	Destek	1	(1,5)
BİLSEM öğrencisi ise bulunduğu program	BYF	42	(62,7)
	ÖYG	7	(10,4)
	Proje	0	(,0)
Yetenek alanı	Genel zihinsel yetenek	53	(79,1)
	Resim	7	(10,4)
	Müzik	3	(4,5)
	Genel Zihinsel Yetenek + resim	4	(6,0)
	Genel Zihinsel Yetenek + müzik	0	(,0)

Çalışma gruplarının meslek tercihleri Tablo 17’de izlenmektedir. Tabloda belirtilen verilere göre çalışma gruplarının meslek tercih sebepleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır ($p<0,05$).

Tablo 17.

Çalışma Gruplarına Göre Öğrencilerin Meslek Tercih Sebepleri

	Üstün zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
	n	(%)	n	(%)	
Zihnimi kullanabileceğim, düşünme ve konsantrasyon gerektiren bir meslek	38	(56,7)	27	(43,5)	0,135
Yaratıcı olmama izin vermeli	36	(53,7)	30	(48,4)	0,544
Maddi olarak tatmin etmeli	26	(38,8)	24	(38,7)	0,991
Aileme karşı sorumluluklarımı engellemeyecek bir meslek	23	(34,3)	20	(32,3)	0,803
İnsanlara yardım etme imkânı veren bir meslek	24	(35,8)	18	(29,0)	0,411
İnsanların saygı duyduğu bir meslek	22	(32,8)	21	(33,9)	0,901
İnsanlarla etkileşim içinde olabileceğim bir meslek	20	(29,9)	15	(24,2)	0,470
Güvenli bir meslek olmalı	17	(25,4)	23	(37,1)	0,150
El becerisi gerektiren bir iş	13	(19,4)	12	(19,4)	0,994
Çeşitlilik içermeli	12	(17,9)	14	(22,6)	0,509
Kendi işimin patronu olabileceğim bir meslek	12	(17,9)	6	(9,7)	0,178
Yöneticilik pozisyonu	8	(11,9)	6	(9,7)	0,680
Çalışma saatleri az olmalı	7	(10,4)	8	(12,9)	0,664
Sorumluluğu az bir meslek	4	(6,0)	2	(3,2)	0,460
Dışarıda çalışılan bir meslek	3	(4,5)	4	(6,5)	0,621

4.3. Çalışma Gruplarının Psikolojik Sağlık Ölçeğine Verdikleri Yanıtlara İlişkin Bulgular

Psikolojik Sağlık Ölçeğinde yer alan her bir madde için verilen puan ortalamalarının gruplara göre dağılımı incelendiğinde 2, 5, 6, 7, 8, 9 ve 12. maddelerin ortalamaları gruplar arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Bu maddelerde sadece 9 nolu maddede yer alan “Arkadaşlarım zor zamanlarımda yanımdadır” ifadesine verilen ortalama puan normal grupta ($4,0 \pm 1,0$) üstün zekalı gruba göre daha yüksek iken ($3,7 \pm 0,7$) ($p=0,014$), diğer tüm maddelerde üstün zekalı grubun puan ortalaması normal gruba göre daha yüksek bulunmuştur. Madde 1, 4, 10 ve 11’e verilen puan ortalamaları anlamlı fark göstermemektedir (Tablo 18).

Tablo 18.

Psikolojik Sağlık Ölçeğinde Yer Alan Her Bir Madde İçin Verilen Puan Ortalamalarının Gruplara Göre Dağılımı

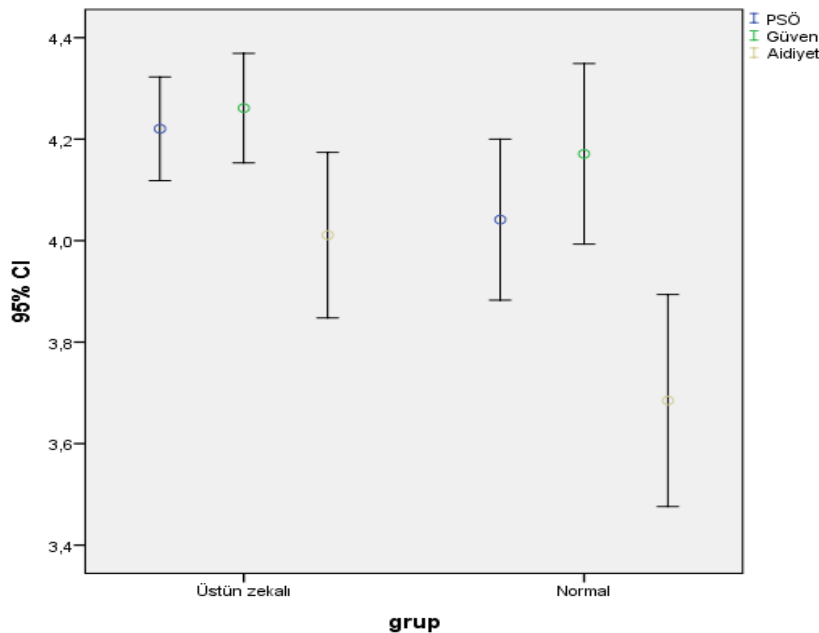
	Üstün zekalı Öğrenciler		Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler		P
	Ort.	SS	Ort.	SS	
Madde 1	4,2	0,7	4,1	0,9	0,326
Madde 2	4,7	0,5	4,5	0,7	0,032
Madde 3	4,3	0,8	4,2	0,9	0,560
Madde 4	4,1	0,8	4,1	0,8	0,941
Madde 5	4,0	0,9	3,7	1,0	0,021
Madde 6	4,3	0,7	4,0	1,1	0,023
Madde 7	4,0	0,8	3,7	1,2	0,039
Madde 8	4,8	0,5	4,5	0,8	0,035
Madde 9	3,7	0,7	4,0	1,0	0,014
Madde 10	3,8	1,0	3,5	1,2	0,139
Madde 11	4,3	0,8	4,3	0,8	0,976
Madde 12	4,3	0,8	3,9	1,2	0,017

Psikolojik Sağlık Ölçeği toplam puanı (PSÖ) üstün zekalı çocuklarda ($4,2\pm 0,4$) normal zekalı olanlara ($4,0\pm 0,6$) göre anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur ($p=0,050$). Güven puan ortalamaları arasında anlamlı fark yok ($p=0,380$) iken aidiyet puan ortalaması üstün zekalılarda daha yüksektir ($p=0,015$). (Tablo 19, Şekil 3).

Tablo 19.

Psikolojik Sağlık, Güven ve Aidiyet Ölçek Puan Dağılımının Gruplara Göre Dağılımı

Gruplar	PSÖ		Güven		Aidiyet	
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Üstün Zekâlı Öğrenciler	4,2	0,4	4,3	0,4	4,0	0,7
Normal Gelişim Gösteren Öğrenciler	4,0	0,6	4,2	0,7	3,7	0,8
P	0,050		0,380		0,015	

Şekil 2. Psikolojik sağlık (PSÖ), güven ve aidiyet ölçek puan dağılımının gruplara göre dağılımı

Çalışmada kullanılan ölçeklerin birbirleriyle korelasyon analizi Tablo 20'de gösterilmiştir. Bu tabloya göre öğrencilerin PSÖ güven ve aidiyet puanları arasında orta, iyi ve çok iyi düzeyde ($r=0,49$ ile $r=0,78$ arasında değişen) ilişki olduğu gözlenmektedir. ($p<0,01$). Güven ve aidiyet arasında üstün zekalılarda orta düzeyde ($r=0,55$) normal öğrencilerde ise iyi düzeyde ($r=0,69$) korelasyon olduğu görülmektedir. PSÖ ile güven arasında üstün zekalılarda iyi düzeyde ($r=0,65$) normal öğrencilerde ise orta düzeyde ($r=0,49$) korelasyon olduğu görülmektedir. PSÖ ile aidiyet üstün zekalılarda yüksek düzeyde ($r=0,78$) ve normal öğrencilerde ise daha düşük düzeyde ($r=0,57$) ilişki olduğu saptanmıştır. ($p<0,01$).

Tablo 20.

Ölçekler Arasındaki Korelasyon

	Üstün Zekalı		Normal		Toplam	
	Güven	Aidiyet	Güven	Aidiyet	Güven	Aidiyet
	r	r	r	r	r	r
PSÖ	0,651	0,783	0,490	0,574	0,549	0,660
Güven	1	0,547	1	0,694	1	0,653

4.4. Çalışma Gruplarının Sosyal Sermayelerine İlişkin Bilgilere Göre Psikolojik Sağlık Düzeylerine İlişkin Bulgular

PSÖ, Güven ve aidiyet puanları cinsiyet, yaş ve okul türlerine göre anlamlı fark göstermemektedir. (Tablo 21).

Tablo 21.

Psikolojik Sağlık, Güven ve Aidiyet Ölçek Puan Dağılımının Öğrencilerin Tanımlayıcı Özelliklerine Göre Dağılımı

		PSÖ		Güven		Aidiyet	
		Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Cinsiyet	Kız	4,2	0,6	4,2	0,7	4,0	0,8
	Erkek	4,1	0,5	4,2	0,5	3,8	0,8
	P	0,649		0,717		0,297	
Yaş	11	4,2	0,4	4,3	0,5	4,0	0,6
	12	4,1	0,5	4,2	0,6	3,8	0,8
	13	4,0	0,7	4,1	0,7	3,7	0,9
	P	0,216		0,080		0,213	
Okul türü	Devlet	4,0	0,5	4,1	0,5	3,7	0,8
	Özel	4,2	0,5	4,3	0,6	3,9	0,7
	P	0,113		0,302		0,133	

Psikolojik Sağlık Ölçeği Toplam, Güven ve Aidiyet Ölçek puan dağılımının öğrencilerin aile durumuna göre dağılımı tablo 22’de özetlenmiştir. Psikolojik sağlık toplam puanı (PSÖ) ile gelir durumu arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($p=0,232$). Ancak güven puan ortalamaları arasında anlamlı fark yok ($p=0,380$) iken aidiyet puan ortalaması ile gelir düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Gelir düzeyi düşük olanların puan ortalaması ($3,5\pm0,8$) ile iyi düzeyde olanların puan ortalaması ($3,7\pm0,8$) gelir düzeyi orta olanlara ($4,0\pm0,7$) göre daha ($p=0,028$). Eğitim gideri arttıkça PSÖ, güven ve aidiyet puanları anlamlı olarak artmaktadır (sırası ile $p=0,050$, $p=0,027$ ve $p=0,043$).

Tablo 22.

Psikolojik Sağlık Ölçeği Toplam, Güven ve Aidiyet Ölçek Puan Dağılımının Öğrencilerin Aile Durumuna Göre Dağılımı

		PSÖ		Güven		Aidiyet	
		Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Kardeş sayısı	0	4,2	0,4	4,2	0,6	4,2	0,3
	1	4,2	0,5	4,4	0,5	3,9	0,7
	2	4,0	0,6	4,1	0,6	3,7	0,8
	3	3,9	0,6	4,0	0,7	3,7	1,0
	P	0,054		0,031		0,292	
Kimle yaşıyor	Anne ve baba	4,1	0,5	4,2	0,6	3,9	0,8
	Sadece anne	3,8	0,3	4,1	0,5	3,4	0,4
	P	0,193		0,589		0,245	
Anne çalışıyor	Evet	4,2	0,5	4,3	0,6	3,9	0,7
	Hayır	4,1	0,6	4,1	0,6	3,8	0,8
	P	0,325		0,090		0,239	
Baba çalışıyor	Evet	4,1	0,5	4,2	0,6	3,9	0,8
	Hayır	3,9	0,1	4,1	0,6	3,3	0,6
	P	0,325		0,589		0,180	

Tablo 22'nin devamı

Psikolojik Sağlık Ölçeği Toplam, Güven ve Aidiyet Ölçek Puan Dağılımının Öğrencilerin Aile Durumuna Göre Dağılımı

		PSÖ		Güven		Aidiyet	
		Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Önceden yaşanan yer	Göç etmedi	4,1	0,6	4,1	0,6	3,8	0,8
	Köy	4,1	0,4	4,3	0,4	3,7	0,7
	İlçe	4,1	0,5	4,2	0,6	3,9	0,8
	Küçük şehir	4,4	0,4	4,5	0,4	4,3	0,5
	Büyükşehir	4,2	0,5	4,3	0,6	3,9	0,7
Aile ev durumu	P						
	Kira	4,1	0,5	4,1	0,6	3,8	0,7
	Kendine ait	4,2	0,5	4,3	0,6	3,9	0,8
	P	0,378		0,275		0,569	
Çalışma masası	P						
	Evet	4,1	0,5	4,2	0,6	3,9	0,8
	Hayır	4,0	0,5	4,2	0,5	3,5	0,7
	P	0,410		0,967		0,245	
Araba sayısı	P						
	0	4,0	0,6	4,1	0,6	3,6	0,9
	1	4,2	0,5	4,2	0,6	4,0	0,7
	2	4,1	0,6	4,3	0,7	3,8	0,7
	P	0,345		0,546		0,090	
Bilgisayar sayısı	P						
	0	4,0	0,5	4,1	0,6	3,7	0,7
	1	4,1	0,6	4,2	0,6	3,9	0,8
	2	4,2	0,5	4,2	0,6	3,9	0,7
	P	0,621		0,794		0,591	
Gelir durumu	P						
	Düşük (<5.000)	4,0	0,5	4,1	0,5	3,5	0,8
	Orta (5.000-10.000)	4,2	0,5	4,2	0,6	4,0	0,7
	İyi (>10.000)	4,1	0,6	4,2	0,7	3,7	0,8
	P	0,232		0,632		0,028	
Eğitim Gideri	P						
	Düşük (<2.000)	4,0	0,5	4,0	0,6	3,6	0,7
	Orta (2.000-10.000)	4,1	0,6	4,2	0,6	3,9	0,8
	İyi (>10.000)	4,3	0,5	4,4	0,5	4,0	0,7
	P	0,050		0,027		0,043	

Tablo 23'te belirtilen kültürel ve sosyal sermaye düzeylerinin (kitap sayısı, kütüphane üyeliği, okuma alışkanlığı vb.) puan dağılımları ile PSÖ ve alt boyutları güven ve aidiyet puan toplamları arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır. Aile içi paylaşımda bulunanların Psikolojik Sağlık Toplam Puanı (PSÖ) (4,2±0,5) güven (4,3±0,5) ve aidiyet (3,9±0,7) puanları paylaşımda bulunmayanlara göre daha yüksektir. (sırası ile p=0,002, p=0,002 ve p=0,003).

Tablo 23.

Psikolojik Sağlık Ölçeği Toplam Puanı ile Güven ve Aidiyet Alt Boyutları Toplam Puanlarının Kültürel Sermaye Durumuna Göre İlişkisi

		PSÖ		Güven		Aidiyet	
		Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Evde bulunan kitap sayısı	Çok az	3,8	0,7	3,9	0,6	3,6	1,0
	Bir kitaplık	4,2	0,5	4,3	0,4	3,8	0,8
	İki kitaplık	4,2	0,4	4,3	0,5	3,9	0,7
	Üç kitaplık +	4,1	0,6	4,2	0,6	3,9	0,7
P		0,369		0,513		0,680	
Aile içinde kitap paylaşımında bulunma	Evet	4,2	0,5	4,3	0,5	3,9	0,7
	Hayır	3,8	0,7	3,9	0,7	3,5	0,9
P		0,002		0,002		0,030	
Kütüphane üyeliği	Evet	4,2	0,6	4,2	0,7	4,0	0,8
	Hayır	4,1	0,5	4,2	0,5	3,8	0,8
P		0,676		0,853		0,448	
Ailede gazete okuma alışkanlığı	Evet	4,1	0,6	4,2	0,6	3,9	0,8
	Hayır	4,1	0,5	4,2	0,5	3,8	0,7
P		0,969		0,745		0,645	
Ders dışı kitap okuma alışkanlığı	Nadiren	4,1	0,4	4,1	0,5	4,1	0,6
	Bazen	4,2	0,4	4,2	0,5	3,9	0,6
	Sık sık	4,0	0,6	4,1	0,7	3,7	0,9
	Her zaman	4,2	0,5	4,3	0,5	3,9	0,7
P		0,261		0,423		0,435	

Çalışma gruplarının boş zamanlarında yaptıkları aktiviteler tablo 24'te izlenmiştir. Pop müzik dinleyenlerin sadece güven toplam puanı arasında anlamlı bir fark var iken ($p=0,017$) klasik müzik dinleyenlerin psikolojik sağlamlık toplam puan ile güven ve aidiyet toplam puanları arasında da anlamlı bir ilişki bulunmuştur (sırasıyla $p=0,005$, $0,0001$, $0,039$) (Tablo 24).

Tablo 24.

Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanı ile Güven ve Aidiyet Toplam Puanlarının Boş Zamanlarda Yapılan Aktivitelere Göre İlişkisi

		PSÖ		Güven		Aidiyet	
		Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Televizyon izlemek	Nadiren	4,1	0,8	4,2	0,8	3,7	0,9
	Bazen	4,2	0,5	4,3	0,5	3,9	0,7
	Sık sık	4,1	0,5	4,2	0,6	3,9	0,8
P		0,707		0,712		0,764	
Spor yapmak	Nadiren	4,1	0,5	4,2	0,5	3,9	0,8
	Bazen	4,1	0,6	4,2	0,7	3,8	0,8
	Sık sık	4,1	0,5	4,2	0,6	3,9	0,7
P		0,807		0,962		0,961	
Sanat galerisi veya müzeye gitmek	Nadiren	4,1	0,5	4,1	0,6	3,8	0,8
	Bazen	4,2	0,5	4,4	0,6	3,8	0,7
	Sık sık	4,4	0,7	4,5	0,7	4,1	0,9
P		0,241		0,052		0,657	
Yardım kampanyalarına katılmak	Nadiren	4,1	0,5	4,2	0,5	3,9	0,7
	Bazen	4,2	0,6	4,2	0,7	3,9	0,8
	Sık sık	3,8	0,8	4,1	0,9	3,4	0,7
P		0,328		0,695		0,255	
Sinemaya gitmek	Nadiren	4,1	0,5	4,2	0,5	3,8	0,7
	Bazen	4,2	0,5	4,2	0,6	3,9	0,7
	Sık sık	4,2	0,6	4,2	0,7	3,9	0,9
P		0,524		0,720		0,802	
Tiyatroya gitmek	Nadiren	4,1	0,5	4,2	0,5	3,9	0,7
	Bazen	4,1	0,6	4,3	0,7	3,7	0,8
	Sık sık	4,4	0,5	4,5	0,6	4,3	0,9
P		0,182		0,137		0,028	

Tablo 24.

Psikolojik Sağlık Ölçeği Toplam Puanı ile Güven ve Aidiyet Toplam Puanlarının Boş Zamanlarda Yapılan Aktivitelere Göre İlişkisi

		PSÖ		Güven		Aidiyet	
		Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Klasik müzik konserine gitmek	Nadiren	4,1	0,5	4,2	0,6	3,9	0,8
	Bazen	4,0	0,8	4,2	1,0	3,6	0,8
	Sık sık	4,6	0,4	4,8	0,0	4,4	0,7
P		0,236		0,269		0,285	
Pop müzik konserine gitmek	Nadiren	4,1	0,5	4,2	0,6	3,9	0,8
	Bazen	4,1	0,4	4,3	0,6	3,6	0,5
	Sık sık	4,4	0,5	4,5	0,5	4,2	0,6
P		0,516		0,603		0,419	
Müzik enstrümanı çalmak	Nadiren	4,0	0,6	4,1	0,6	3,8	0,8
	Bazen	4,1	0,5	4,1	0,6	3,8	0,8
	Sık sık	4,3	0,4	4,4	0,5	4,0	0,7
P		0,025		0,015		0,192	
Klasik müzik dinlemek	Nadiren	4,0	0,5	4,1	0,6	3,7	0,8
	Bazen	4,3	0,5	4,4	0,5	3,9	0,7
	Sık sık	4,4	0,5	4,5	0,5	4,2	0,7
P		0,005		0,0001		0,039	
Pop müzik dinlemek	Nadiren	4,0	0,6	4,0	0,6	3,8	0,8
	Bazen	4,3	0,4	4,4	0,5	3,9	0,7
	Sık sık	4,2	0,5	4,3	0,6	3,9	0,8
P		0,076		0,017		0,710	
Kitapçıya gitmek	Nadiren	4,0	0,5	4,0	0,5	3,9	,7
	Bazen	4,2	0,4	4,3	0,4	3,9	,7
	Sık sık	4,1	0,6	4,2	0,7	3,8	0,8
P		0,557		0,195		0,864	
Futbol maçına gitmek	Nadiren	4,1	0,5	4,2	0,6	3,8	0,7
	Bazen	4,1	0,6	4,2	0,7	3,8	0,8
	Sık sık	4,2	0,5	4,2	0,5	3,9	0,9
P		0,936		0,950		0,927	
Bale/operaya gitmek	Nadiren	4,1	0,5	4,2	0,6	3,8	0,7
	Bazen	4,4	0,7	4,5	0,5	4,1	1,1
	Sık sık
P		0,233		0,137		0,391	

Çalışma gruplarının tatile gitme durumları ile Psikolojik sağlamlık toplam puanı (PSÖ) ile güven ve aidiyet toplam puanları arasında anlamlı bir ilişki vardır (sırasıyla $P=0,005$, $p=0,007$, $p=0,050$) (Tablo 25).

Tablo 25.

Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanı ile Güven ve Aidiyet Toplam Puanlarının Tatile Gitme Durumuna Göre İlişkisi

	PSÖ		Güven		Aidiyet	
	Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
Tatile Gidenler	4,2	0,5	4,3	0,5	3,9	0,7
Tatile Gitmeyenler	3,7	0,6	3,8	0,7	3,5	0,8
P	0,005		0,007		0,050	

BİLSEM'e devam etme durumu ile Psikolojik sağlamlık, güven ve aidiyet toplam puanları arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır (Tablo 26).

Tablo 26.

Üstün Zekalı Öğrencilerin Psikolojik Sağlamlık Ölçeği Toplam Puanı ile Güven ve Aidiyet Toplam Puanlarının BİLSEM'e Gitme Durumlarına Göre İlişkisi

		PSÖ		Güven		Aidiyet	
		Ort.	SS	Ort.	SS	Ort.	SS
BİLSEM'e gitme durumu	Gidiyor	4,26	0,39	4,31	0,43	4,06	0,63
	Gitmiyor	4,09	0,45	4,1	0,42	3,86	0,77
	P	0,164		0,88		0,307	
(Gidiyorsa) Bilsen programı	Destek	4,75		4,75		4,66	
	BYF	4,23	0,37	4,29	0,44	4,01	0,63
	ÖYG	4,38	0,52	4,35	0,42	4,23	0,59
	Proje	4,22	0,41	4,44	0,44	4,01	0,66
	P	0,252		0,264		0,473	
Yetenek alanı	Genel zihinsel yetenek	4,19	0,41	4,23	0,43	3,39	0,68
	Resim	4,29	0,59	4,25	0,61	4,28	0,67
	Müzik	4,44	0,34	4,66	0,14	4,33	0,66
	Genel Zihinsel Yetenek + resim	4,20	0,20	4,37	0,32	3,91	0,31
	Genel Zihinsel Yetenek + müzik	4,22	0,41	4,26	0,44	4,01	0,66
	P	0,750		0,394		0,536	

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA VE YORUM

5.1. Tartışma

Literatürde psikolojik sağlamlık ile ilgili yapılan tanımların çoğuna bakıldığında karşımıza en fazla risk faktörleri, koruyucu faktörler ve zorluklar karşısında gösterilen uyum çıkmaktadır.

Bireyin üstün zekalı olarak dünyaya gelmesi bir risk faktörü olabilmektedir. Üstün zekalıların özelliklerine baktığımız zaman aşırı duyarlı yapıları ciddi bir risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Üstün zekalılar da diğer özel gereksinimli çocuklar gibi (zihin, görme, fiziksel engelliler vb.) özel gereksinime ihtiyaç duymaktadırlar. Ancak bu gerçek çoğu yerde göz ardı edilmektedir. Leana-Taşçılar (2017)'a göre, özel yeteneklilik tanısı almak bu konuda farkındalık geliştirmek başlı başına bir stres faktörüdür. Bazı çocuklar bunun farkındadırlar ve bu özelliklerini başkalarından gizlemeye çalışırlar. Bunun sonucu olarak da kişide stres gelişmektedir. Levent (2014)'e göre, stres, mükemmeliyetçi kişilik, aşırı duyarlılık, çevrenin beklentilerini karşılayamama korkusu üstün zekalı çocuklarına depresyona yatkın olmalarına neden olmaktadır.

Garnezy (1987)'ye göre yüksek zeka ve yüksek ekonomik düzey, sosyal ilişkiler kişinin psikolojik sağlamlığını arttırmaktadır. Psikolojik sağlamlıkta koruyucu faktörlere baktığımız zaman, zeka, akademik başarı, öz denetim, öz yeterliliğin yüksek olması gibi özellikler karşımıza çıkmaktadır. Üstün zekalı çocuklarda yüksek zeka hem bir risk faktörü hem de koruyucu faktör olarak düşünülebilir. Yüksek zeka karşılığında çıkan zorluklarla başa çıkmada pratik çözümler üretmeyi, yeni ortamlara uyum sağlamayı kolaylaştırabilir. Ancak zeka tek başına sorunlarla başa çıkmada yeterli olmayabilir. Çevresel etmenler ile desteklenmediğinde faydalı sonuçlar çıkmayabilir.

Yüksek düzeyde öz yeterliliği olan kişiler hayatlarını kontrol altına aldıklarına inandıkları ve sorunlarla daha kolay başa çıkabildiklerini düşükleri için ortamlara ve değişikliğe daha kolay uyum sağlayabilirler. Gardynik ve Mcdonald (2005), üstün zekalı öğrencilerde akademik başarı, öz yeterlilik, öz anlayış, risk alma, iç kontrol gibi özellikleri psikolojik sağlamlığın koruyucu faktörleri olarak belirtmişlerdir.

Müzik ve sahne sanatları ile ilgilenen (boş zamanında enstrüman çalmak klasik müzik dinlemek, pop müzik dinlemek, tiyatroya gitmek) öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Hebert (1996), Nettles ve Jones (2000) ve Reis, Colbert ve Hebert (2004)'te özel yetenekli öğrenciler ile yaptıkları çalışmalar sonucunda sosyal, sportif ve sanat alanında yapılan çalışmalara katılan üstün zekalı öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Psikolojik sağlamlıkta koruyucu bir faktör olduğu ve diğer koruyucu faktörleri de harekete geçirdiği sonucuna ulaşmışlardır (Akt. Yıldırım, 2019).

BİLSEM'e devam eden öğrencilerin tanılama alanına göre (genel zihinsel yetenek, resim, müzik) psikolojik sağlamlık puanının değişmediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu Yıldırım (2019)'un yaptığı araştırma sonucu ile örtüşmektedir.

Araştırma sonucunda her iki grupta da psikolojik sağlamlık ile cinsiyet arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Yıldırım (2019)'un üstün zekalı öğrencilerle yaptığı araştırma sonucuna göre psikolojik sağlamlık puanları cinsiyet açısından kızların lehine sonuçlandığı görülmüştür. Bu farklılık araştırmanın yapıldığı bölgenin kültürel yapısı, gelenek ve görenekleri, ataerkil yapının yoğun olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Araştırma sonucuna göre kardeş sayısına göre herhangi bir değişiklik olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Daha önce yapılan araştırma sonuçlarına baktığımız zaman Yıldırım (2019) yaptığı araştırma sonucu ile örtüşmektedir.

Psikolojik sağlamlık düzeyi anne babanın eğitim düzeyine göre farklı olmadığı görülmektedir. Bu yönüyle Yıldırım (2019) araştırması ile paralellik göstermektedir. Ancak Bindal (2018) in yaptığı araştırma sonucu ile çelişmektedir. Bindal (2018) normal çocuklarla yaptığı çalışmada annesi ilköğretim mezunu olan öğrencilerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin annesi daha üst düzeyde öğrenim görmüş öğrencilerden daha düşük olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu farklılığın sebebi de araştırma grubuna, araştırmanın yapıldığı yere ve koşullara göre değiştiğini söyleyebiliriz.

Anne babanın birliktelik durumunun herhangi bir farklılaşma olmadığı görüşmüştür. Bu sonuç Yıldırım (2019) un yaptığı araştırma sonucu ile örtüşmektedir.

Öğrencilerin buldukları sınıf bakımından herhangi bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Yıldırım (2019) yaptığı araştırma sonucunda öğrencilerin okudukları sınıf ile psikolojik sağlamlık arasında farklılaşma bulunmuş. Bu farklılığın sebebi Diyarbakır'da tanılanmış 7 ve 8. Sınıf öğrenci sayısının azlığından olabilir. Bu bölgede özel yetenekli öğrenciler ile ilgili farkındalık düzeyinin yetersiz olması bu öğrencilerin tespit edilip tanılanmasını güçleştirmektedir.

5.2. Yorum

Araştırmanın sonucuna göre baktığımız zaman psikolojik sağlamlık ölçeğinin aidiyet toplam puanının üstün zekalı çocuklar lehine pozitif anlamlı bir fark bulunmuştur. Ancak psikolojik sağlamlık toplam puanında ve güven boyutunda herhangi bir fark bulunamamıştır. Bu üstün zekalı öğrencinin çevreyi diğer öğrencilerden farklı gördüğü için kendini güvende hissetmemesinden kaynaklı olabilir.

Üstün zekalı çocuklar arasında sosyal sermaye düzeyinin farklılaşmadığı ve yüksek olduğu görülmüştür. Sosyal sermayenin yüksek olması bu öğrencilerin tanılanması konusunda da yardımcı olmaktadır. Üstün zekalı öğrencilerin gelirlerinin yüksek çıkması bu görüşümüzü destekler niteliktedir. Sosyal sermayesi yüksek bireylerin daha bilinçli olduğu söylenilebilir.

Araştırma sonucuna baktığımız zaman üstün zekalılarda aidiyet duygusunun normal gelişim gösteren çocuklara göre yüksek oranda farklılaştığını görmekteyiz. Bu farklılaşmanın sebebi olarak öğrencinin yüksek zekası ve sosyal sermayeden aldığı destekten kaynakladığını söyleyebiliriz. Buradan üstün zekalı öğrencinin sosyal desteği nasıl algıladığı ve nasıl yorumladığı ile ilgili çıkarım yapılabilir. Üstün zekalı öğrenciler var olan sosyal desteği kendi lehine çevirip olumlu sonuçlar çıkarabilir. Bu sayede gruba, okula veya bulunduğu çevreye uyumunu kolaylaştırıp aidiyet duygusunu pekiştirebilir.

Aile içinde kitap paylaşımı yapan çocukların psikolojik sağlamlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Mueller (2009), üstün zekalı öğrencilerde öğretmenleri,

aile ve toplum ilişkilerini destekleyen bir çevrenin koruyucu faktör olduğunu belirtmiştir. Aynı zamanda güçlü bir benlik duygusunun da aile içindeki uyumunu ve okula karşı olan aidiyet duygusunu hem üstün zekalılarda hem normal gelişim gösteren çocuklarda arttırdığını ve depresyon belirtileri için koruyucu faktör olduğunu öne sürmüştür. Sosyal anlamda desteklenmek bireyi sevildiği, değerli görüldüğü, saygı duyulduğu ve karşılıklı olarak ilişkilerin varlığına işaret etmekte ve stresli olaylar ile başa çıkmada önemli bir rol oynamaktadır (Cobb, 1976, Yendork ve Somhlaba, 2015).

Aynı zamana sosyal anlamda desteklenmek kişinin stresini azaltarak problemlerle başa çıkma becerilerini geliştirip daha iyi bir ruh haline bürünmesine yardımcı olur (Cobb, 1976). Aile içinde sosyal desteğin olması çocuklarda aidiyet duygusunu güçlendirebilir ve çocuk kendini daha güvende hissedebilir. Aile ilişkileri güçlü olan çocukların okul ve arkadaş çevresinde de kendini ifade etmede daha iyi olduğu, özgüven duygusunun ve benlik saygısının geliştiğini söyleyebiliriz. Elcik (2015), ortaokulda eğitim gören özel yetenekli öğrenciler üzerinde yaptığı araştırma sonucunda sosyal destek düzeyleri ile sosyal, duygusal kabiliyetleri arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulmuştur. Aynı zamanda öğrencilerin en fazla desteği ailelerinden en az desteği ise öğretmenlerinden bulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple duygusal gelişimler önce ailede başlar sonra okula ve çevreye yansır.

Öğrencilerin okul türüne göre psikolojik sağlık düzeylerinde bir farklılaşma olmadığı tespit edilmiştir. Ancak öğrencilerin çoğunluğunun özel okula gittiği fark edilmiştir. Erdem (2015) ve Yıldırım (2019) yaptığı araştırmalar sonucunda da üstün zekalı öğrencilerin yüksek oranda özel okula gittiği görülmüştür.

Araştırma sonuçlarından biri de normal öğrencilerin üstün zekalı öğrencilere göre eğitime daha fazla para harcadığı yönünde olmuştur. Ayrıca normal öğrencilerin özel ders alma sıklığının üstün zekalı öğrencilere daha fazla olduğu görülmüştür. Bu iki sonuç birbiri ile paralellik göstermektedir.

Çalışma gruplarının eşit imkânlarla sahip olmasından dolayı psikolojik sağlık ve sosyal sermayenin alt unsurlarının bir kısmında fark bulunmuştur (eğitime harcanan para, yıllık gelir). Bunun sebebi çalışma yapılan Diyarbakır ilinde üstün zekalı öğrencilerin farkındalığının yeni olması ve az bir kitle tarafından bilinmiş olması etkili olabilir. Tanılanan öğrencilerin ailelerinin genellikle bilinçli aileler olması sosyo

kültürel farklılığı da ortadan kaldırmaktadır. Dolayısı ile sosyal sermaye farkı uç noktalarda olmamaktadır.

BÖLÜM VI

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Üstün zeka, psikolojik sağlamlık ve sosyal sermaye kavramlarını bir araya getirdiğimiz zaman üçünü bir paydada birleştiren ortak kavramın zeka olduğu görülmektedir. Bu üç kavram birbirinden beslenen, birbirini etkileyen iç içe geçmiş mozaik gibi düşünülebiliriz. Her bir parça kendi özelliklerini korumakla beraber bütünün oluşmasında önemli bir görev üstlenmektedir.

Zeka kişide, öz denetim, öz saygı, liderlik gibi özellikleri geliştirmektedir. Literatürde belirtildiği üzere, saydığımız bu özellikler üstün zekalı çocukların birçoğunda mevcut olabilmektedir. Sosyal sermaye ve zeka arasında ki ilişkiyi karşılıklı iki aynanın ortasına konulan bir cismin sonsuz sayıda görüntü oluşturmaya benzetebiliriz. Her iki ayna sürekli olarak birbirini beslemekte ve yeni görüntüler ortaya çıkmaktadır. İşte tıpkı bu şekilde bireyin zekası çevresini etkilemekte, bununla beraber sosyal sermayesinin oluşmasında, gelişmesinde önemli katkılar sağlamaktadır. Sosyal sermaye de zekanın gelişimde doğrudan veya dolaylı olarak rol alabilmekte sosyal sermayenin gelişmesi artması zekanın da gelişiminde olumlu katkılar sağlamaktadır. Sosyal sermaye ve Zeka bu döngü içinde sonsuz biçimde birbirini beslemekte ve iki taraflı gelişim sonsuz biçimde devam etmektedir. Psikolojik sağlamlıkta ise zeka bir koruyucu faktör olarak üst sıralarda yer almaktadır. Zor durumlarla karşı karşıya kalan birey bu zorlu durumlardan çoğu zaman zekasını kullanarak çıkabilmektedir. Zorlu olaylar kişinin psikolojisini etkileme boyutuna ulaştırmadan zekası devreye girer bir çözüm yolu bulur. Kimi zaman bu çözüm yolu sayesinde birey psikolojik olarak hiç etkilenmez ve bununla birlikte zorlu olaylardan kurtulmanın verdiği özgüvenle daha da sağlam bir şekilde yoluna devam eder. Bu zarar belki ilerleyen dönemlerde telafi edilebilecek kadar küçük olmaktadır. Aynı zamanda sosyal sermayenin yükseltilmesi de zekanın sonucu olarak ortaya çıkan kişilik özellikleri (liderlik, sosyal ilişkiler, öz saygı vb.) ile bağlantılı olarak karşımıza çıkmaktadır.

6.2. Öneriler

Araştırmacılar İçin Öneriler

1. Özel yetenekli ve normal gelişim gösteren çocukların psikolojik sağlımlıkları ile ilgili herhangi bir araştırmaya denk gelinmemiştir. Bu araştırma sonuçlarının genellenebilirliğinin artırmak için yeni araştırmalar yapılmasına ihtiyaç vardır.

2. Sosyal sermaye çok fazla değişken içeren bir kavramdır. Bu araştırmada sosyal sermayenin bazı değişkenleri ile psikolojik sağlamlık arasında araştırma yapılmıştır. Daha güvenilir sonuçlar elde edebilmek için farklı araştırma ve sosyal sermayenin alt boyutlarına ihtiyaç vardır.

3. Araştırma sadece ortaokul öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Genellemenin tüm yaş gruplarına yapılabilmesi için ilkokul ve lise düzeyinde de araştırma yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

4. Ailenin eğitim politikasını takip etme durumu ile psikolojik sağlamlık düzeyleri üstün zekalı öğrencilerin lehine sonuçlanmıştır. Bundan sonraki araştırmalarda ailelerin eğitim politikası takip durumunun psikolojik sağlamlığı neden etkilediği ile ilgili farklı örneklem grubu ile çalışılabilir.

5. Sadece üstün zekalı çocuklarla yapılan araştırmalara denk gelirse de üstün zekalı ve normal öğrencilerin karşılaştırıldığı herhangi bir araştırmaya denk gelinmemiştir. Evren ve örneklem sayısı genişletilerek normal gelişim gösteren ve üstün zekalı öğrencilerin karşılaştırıldığı bir araştırma yapılabilir.

6. Sanatsal ve müzikal alana ilgi duyan öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarının yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda müzik ve psikolojik sağlamlık arasındaki ilişki çalışılabilir.

7. Farklı bölgelerde sosyal sermaye düzeyi düşük ve yüksek olan üstün zekalı öğrencilerle psikolojik sağlamlık ilişkisi araştırılabilir.

Veliler ve Öğretmenler için Öneriler

1. Anne babalara sosyal sermayenin psikolojik sağlamlığı nasıl etkilediği ile ilgili eğitimler verilmesi üstün zekalılar için faydalı olabilir.
2. Okul psikolojik danışmanlarına öğrencilerin sanatsal faaliyetlere yönlendirilmeleri üstün zekalıların psikolojik sağlamlıklarını arttırdığına yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.
3. Araştırma sırasında bazı okulların üstün zekalı öğrencilerin varlığından haberdar olmadığı görülmüştür. Bu öğrencilerin akademik ve sosyal yaşantılarının takip edilmesi bakanlık tarafından çalışma başlatılabilir.
4. Araştırma yapılan okullarda özel yetenekli, üstün zekalı, bilim sanat merkezine giden öğrenciler diye kullanılan terimler bir kavram kargaşasına yol açtığı görülmüştür. Bununla ilgili ulusal ve yerel düzeyde farkındalık ve bilinçlendirme çalışmaları yapılabilir.
5. Araştırma kapsamında öğrencilerin devam ettiği okullar ve BİLSEM ile iletişime geçilmiştir. Ancak BİLSEM ve öğrencilerin devam ettiği okulların karşılıklı irtibat halinde olmadığı tespit edilmiştir. BİLSEM'e devam eden öğrenciler açısından bakıldığında BİLSEM, öğrenci velisi ve öğrencinin devam ettiği okulun karşılıklı iletişim halinde olmaları araştırma sonucuna göre öğrenciler açısından daha sağlıklı olabilir.

7. KAYNAKÇA

- Açıkalın, A. (1998). *Toplumsal, kurumsal ve teknik yönleriyle okul yöneticiliği*. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Ahmadimoayyed, N. (2016) *İran üniversitelerinin sosyal sermayeden yararlanma düzeyi (Tebriz eyaleti örneği)* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Ankara.
- Akarsu, F. (2001). *Üstün yetenekli çocuklar: aileleri ve sorunları*. Ankara: Eduser Yayınları.
- Akçamete G. A. (2010). *Genel eğitim okullarında özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim*. Ankara: Kök yayıncılık.
- Akkan, H. (2012). *Üstün zekalı 6-8. sınıf öğrencilerinin iki farklı akademik ortamdaki sosyometrik statülerine göre empatik eğilimleri, yaşam doyumları ve aile yaşantıları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi İzmir.
- Arslan, M. (2001). *İş ve meslek ahlakı*. Ankara: Nobel Yayınevi
- Arslan, G. (2015). Çocuk ve genç psikolojik sağlamlık ölçeğinin (ÇGPSÖ-12) psikometrik özellikleri: geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Ege Eğitim Dergisi 1 (16)*, 1-12
- Ataman, A. (2003). *Üstün zekalı /yetenekli çocuklar*, A. Ataman (Ed.), *Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş*. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Benard, B. (1991). *Fostering resiliency in kids: Protective factors in the family, school, and community*. Portland, OR: Northwest Regional Educational Laboratory. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED335781.pdf> Erişim tarihi: 27.07.2019.
- Bindal, G. (2018). *Ergenlerin psikolojik sağlamlığın (resilience), çocukluk çağındaki*

travma ve bağlanma stilleri ile ilişkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep.

Bolman, L. ve Deal, T. E. (2013). *Organizasyonları yeniden yapılandırmak*. (A. Aypay ve A. Tanrıöver Çev.). Ankara: Seçkin yayınevi (Orijinal baskı, 1984).

Bümen, N. T. (2005). *Okulda çoklu zekâ kuramı*. Ankara: Pegem Yayıncılık.

Coleman, J.S. (1988). Social capital in the creation human capital. *American Journal of Sociology*, 94 (1), 1-9. DOI: 10.1504/IJTM.2001.002988

Cohen, D. ve Prusak, L. (2001). *Kavrayamadığımız zenginlik kuruluşların sosyal sermayesi* (A. Kardam, Çev.). İstanbul: Mess Yayınları.

Cobb, S. (1976). Social support as a moderator of life stress. *Psychosomatic Medicine*, 38(5), 300–314. <https://doi.org/10.1097/00006842-197609000-00003>

Çağlar D. (2004) Üstün zekalı çocukların eğitim modelleri. Şirin M. R., Kulaksızoğlu A., Bilgili A. E. (Ed.). *I. Türkiye üstün yetenekli çocuklar kongresi bildiriler kitabı* içinde. (S. 17-17). İstanbul, Çocuk Vakfı Yayınları.

Çetin, F. ve Basım, H.N. (2011). Psikolojik dayanıklılığın iş tatminin ve örgütsel bağlılık tutumlarındaki rolü. “*İş, Güç*” *Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi*. 13 (3) 79-94. DOI:10.4026/1303-2860.2011.184.x

Davaslıgil, Ü; (2007), “Türkiye’de üstün zekalı çocukların eğitimi ile ilgili bir model geliştirme projesi”, *İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü*, İstanbul.

Davis, G. A. (2013). *Üstün yetenekli çocuklar ve eğitimi öğretmenler ve ebeveynler için el kitabı* (M. I. Koç Çev.). İstanbul: Özgür Yayınları

Doğan, T. (2015) Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği’nin türkçe uyarlaması: geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The journal of Happiness ve Well-Being*. 3(1) 93-102.

<https://www.journalofhappiness.net/frontend/articles/pdf/v03i01/77.pdf> Erişim tarihi: 27.07.2019

- Ekinci, A. (2008). *Genel liselerdeki sosyal sermaye düzeyinin öss başarısına etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Ekinci, A. (2010). *Okullarda sosyal sermaye*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Elcik, F. (2015). *Üstün yetenekli öğrencilerin çevresinden algıladıkları sosyal destek düzeyi ile sosyal duygusal becerileri arasındaki ilişki*. Yayımlanmamış doktora tezi. Dumlupınar Üniversitesi, Kütahya
- Enç, M., Çağlar, D. ve Özsoy, Y. (1975). *Özel eğitime giriş* Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 49, Kalite Matbaası, Ankara
- Erdem, S. (2015). *Üstün yetenekli çocukların eğitim süreçlerinde kültürel ve sosyal sermaye: ankara bilsem örneği*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Field, J. (2008). *Sosyal sermaye*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Folkman, S. ve Lazarus, R. (1987). Transactional theory and research on emotions and coping. *europaan journal of personality*, 1, 41-169. doi: 10.1002/per.2410010304
- Fukuyama, F. (1998). *Güven: Sosyal erdemler ve refahın yaratılması* (A. Buğdaycı Çev.). Ankara: İş Bankası.
- Fukuyama, F. (2001). Social capital, civil society and development. *Third World Quarterly*, 22(1), 7–20. doi:10.1080/713701144
- Garmezy, N. (1987). Stress, competence, and development: Continuities in the study of schizophrenic adults, children vulnerable to psychopathology, and the search for

stress-resistant children. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(2), 159–174. doi: 10.1111/j.1939-0025.1987.tb03526.x

Gardynik, U. M. ve McDonald, L. (2005). Implications of risk and resilience in the life of the individual who is gifted/learning disabled. *Roeper Review*, 27(4), 206–214. doi:10.1080/02783190509554320

Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlamlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerine bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113–128. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tpdrd/issue/21448/229850>. Erişim Tarihi: 27.07.2019.

Gökçen G. (2015). *Madde kullanan ve kullanmayan üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Gür, Ç. (2006), *Sanat eğitimi programının üst sosyo-ekonomik düzeyden gelen altı yaş üstün yetenekli çocukların çizim becerilerine etkisi*, Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Gürkan, U. (2006). *Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara

İnce, C. (2014) *Sosyal sermaye ve akademik başarı arasındaki ilişkinin sosyolojik bir analizi: Şanlıurfa'da bir alan araştırması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

Kaplan, H. B. (1999). Toward an understanding of resilience: A critical review of definitions and models. In M. D. Glantz & J. L. Johnson (Ed.), *Longitudinal research in the social and behavioral sciences. Resilience and development: Positive life adaptations "17–83"*. Kluwer Academic Publishers. doi: 10.1007/0-306-47167-1_3

Kara, N. (2016) *Üstün zekâlı çocukların duygusal zekâya ilişkin gelişim süreçlerinde*

iletişimin rolü. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Kaynar, (2018), *Üstün yetenekli ve üstün yetenekli olmayan öğrencilerin bilimsel hayal güçleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.

Keskin, N. (2008). *Finansal serbestleşme sürecinde uluslararası sermaye hareketleri ve makroekonomik etkileri: Türkiye örneği*. Doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Leana-Taşçılar, M. Z. (2017). *Özel yetenekli çocukların psikolojisi: teoriden uygulamaya*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Levent, F. (2014). *Üstün yetenekli çocukları anlamak: üstün yetenekli çocuklar sarmalında aile, eğitim sistemi ve toplum*. (3. Baskı). Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.

Marland, S. P. (1972). *Education of the gifted and talented. vol 1. report to the congress of the United States commissioner of education*. Washington, DC: U.S. Government Printing Office.

Mendaglio, S. ve Tillier, W. (2006). Dabrowski'nin olumlu parçalanma ve üstün yeteneklilik teorisi: aşırı hassasiyet araştırma bulguları. *Üstün Zekalıların Eğitimi Dergisi*, 30 (1), 68-87. doi: 10,1177 / 016235320603000104

Metin, N. (1999), *Üstün yetenekli çocuklar*, Ankara: Özasama Matbaacılık.

MEB Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi. (2016). Tebliğler Dergisi: KASIM 2016/2710 Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi: 10096465-20-E.10758773. https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_01/02031535_tebliğler_dergisi.pdf Erişim tarihi: 27.07.2019.

- Mueller, C. E. (2009). Protective factors as barriers to depression in gifted and nongifted adolescents. *Gifted Child Quarterly*, 53(1), 3–14. doi: 10.1177/0016986208326552
- Narayan, D. ve Cassidy, M. F. (2001). A dimensional approach to measuring social capital: development and validation of a social capital inventory. *Current Sociology*, 49(2), 59–102. doi:10.1177/0011392101049002006
- Oğurlu, Ü. ve Yaman, Y. (2010). Üstün zekâlı/yetenekli çocuklar ve iletişim, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 28. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/114626> Erişim Tarihi: 29.07.2019
- Onat, G. (2010). *Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkilerinin araştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, İstanbul.
- Öğülmüş, S. (2001). Bir kişilik özelliği olarak yılmazlık. *1. Ulusal çocuk ve suç sempozyumu: nedenler ve önleme çalışmaları* (29-30). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.
- Öğüt, A. ve Erbil, C. (2009) *Sosyal sermaye yönetimi*. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Özbay, Y (2013) *Üstün yetenekli çocuklar ve aileleri*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.
- Özbay, Y. ve Palancı, M. (2011). Üstün yetenekli çocuk ve ergenlerin psikososyal özellikleri. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sakarya. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/115645> Erişim Tarihi: 29.07.2019
- Özcan, B. (2005). *Anne-babaları boşanmış ve anne-babaları birlikte olan lise öğrencilerinin yılmazlık özellikleri ve koruyucu faktörler açısından karşılaştırılması*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özel Eğitim Konseyi Ön Raporu. (1991). Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve

Rehabilitasyon Dairesi Başkanlığı. Ankara.

- Özen Ş. ve Aslan Z. (2006). İçsel ve dışsal sosyal sermaye yaklaşımları açısından türk toplumunun sosyal sermaye potansiyeli: ortadoğu sanayi ve ticaret merkezi (ostim) örneği, *Akdeniz İİBF Dergisi*, Sayı: 12, 130-161. <http://urlbu.com/04dcb> Erişim Tarihi: 28.07.2019
- Özyürek, A. ve Özkan, İ. (2015) Ergenlerin algıladıkları anne-baba tutumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *International Journal of Science Culture and Sport (IntSCS)*, *Special Issue* (3) doi: 10.14486/IJSCS259
- Portes, A. (1998). Social Capital: Its origins and applications in modern sociology. *Annual Review of Sociology*, 24(1), 1–24. doi:10.1146/annurev.soc.24.1.1
- Punch, K. F. (2011) *Sosyal araştırmalara giriş, nitel ve nicel yaklaşımlar*, (D. Bayrak, B. Arslan, Z. Akyüz çev.). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy work: civic traditions in modern italy*. New Jersey: Princeton University Press <http://urlbu.com/4dc24> Erişim Tarihi: 27.07.2019
- Putnam, R. D. (1995). Tuning in, tuning out: the strange disappearance of social capital in america. *PS: Political Science and Politics*, 28(4), 664. doi:10.2307/420517
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling alone: The collapse and revival of American community*. Touchstone Books/Simon ve Schuster. doi:10.1145/358916.361990
- Renzulli, J. S. (2005). The three-ring conception of giftedness: a developmental model for promoting creative productivity. In R. J. Sternberg & J. E. Davidson (Eds.), *Conceptions of giftedness* “246–279”. Cambridge University Press. doi: 10.1017/CBO9780511610455.015
- Rutter, M. (1987). Psychosocial resilience and protective mechanism. *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(3), 316-331. doi: 10.1111/j.1939-0025.1987.tb03541.x

- Sak, U. (2014). *Üstün zekalılar*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Seeley, E. A. ve Gardner, W. L. (2003). The “selfless” and self-regulation: the role of chronic other-orientation in averting self-regulatory depletion. *Self and Identity*, 2(2), 103-117. doi: 10.1080/15298860309034
- Siisiäinen, M. (2000) ‘Two concepts of social capital: bourdieu vs. putnam’, *Paper presented at the International Society for Third Sector Research, fourth international conference on ‘The Third Sector: For What and For Whom’*, Trinity College, Dublin, July 5–8. https://www.researchgate.net/publication/200031251_Two_Concepts_of_Social_Capital_Bourdieu_vs_Putnam. Erişim Tarihi: 28.07.2019
- Şahin, İ. (2010) *Organizational social capital and perceived performance of drug law enforcement departments: a case study in turkey*. Doktora tezi. University of Central Florida, Orlando.
- Şan, M. K. ve Akyiğit H. (2015). Sosyal sermaye tartışmaları ve Türkiye’de sosyal sermayenin ölçülmesi sorunu, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 34, 123-134. <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/1187/1037>. Erişim Tarihi: 28.07.2019
- Şenol, C. (2011). *Üstün yetenekliler eğitim programlarına ilişkin öğretmen görüşleri*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Tara S. ve Audrey B. (2011). *Farklı olduğumu biliyordum “üstün yeteneklileri anlayabilmek”*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Toprak, H. (2014). *Ergenlerde mutluluk ve yaşam doyumunun yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık ve psikolojik ihtiyaç doyumunu*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Töremen, F. (2002). Okullarda sosyal sermaye: kavramsal bir çözümleme. *Kuram ve*

Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi. 32, 556-573. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kuey/issue/10365/126875>. Erişim Tarihi: 27.07.2019.

Tümlü, G. Ü. (2012). *Psikolojik dayanıklılık düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin temas engellerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Ülker-Tümlü, G. ve Recepoğlu, E. (2013). Üniversite akademik personelinin psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu arasındaki ilişki. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3), 205-213. <https://earsiv.anadolu.edu.tr/xmlui/handle/11421/14859> Erişim Tarihi: 28.07.2019

Ünüvar, A. (2012). *Gerçeklik kuramına dayalı psiko-eğitim programının lise öğrencilerinin denetim odağı ve yılmazlık düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Yendork, J. S. ve Somhlaba, N. Z. (2015). Problems, coping, and efficacy: An exploration of subjective distress in orphans placed in Ghanaian orphanages. *Journal of Loss and Trauma*, 20(6), 509–525. doi: 10.1080/15325024.2014.949160

Yıldırım, Ö. (2019). *Bilim ve sanat merkezlerine devam eden öğrencilerin psikolojik sağlamlık, öz-yeterlik ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi*, Yayınlanmamış yüksek lisans tezi İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Wilkinson, G. (2004). *Stres*. (E. Canbek çev.). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları (orijinal baskı tarihi 2003).

8. EKLER

EK. 1. Etik Kurulu Onay Belgesi

EK 2. Anket Formu

Sevgili Gençler,

Bu çalışma Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Yüksek Lisansı tezi için bilimsel veriler toplamak amacıyla hazırlanmıştır. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar bilimsel amaç doğrultusunda bu tez için kullanılacak olup kesinlikle gizli tutulacaktır. Bu sebeple isim ve diğer kimlik bilgilerinizi yazmanıza gerek yoktur. Çalışmaya katılım kesinlikle gönüllük esastır. Araştırmanın sağlıklı sonuçlara ulaşabilmesi sizin sorulara vereceğiniz cevaplara bağlıdır. Bu sebeple cevaplarınızın gerçek manada görüşlerinizi belirtmeniz çok önemlidir. Bu sebeple sorulara tüm içtenliğinizle cevap vermenizi diler, yardımlarınız için şimdiden teşekkür ederim.

Zehra UÇAK AZBOY
Mersin Çağ Üniversitesi
Psikoloji Anabilim Dalı

1. Cinsiyetiniz: Kız Erkek
2. Doğum Yılıınız:
3. Okul Türünüz: Devlet Özel Diğer
4. Sınıfınız: 5 6 7 8
5. BİLSEM' de dahil olduğumuz program:
 Uyum Destek Eğitim BYF ÖYG
Proje
6. BİLSEM'e hangi yetenek alanından yerleştiniz:
 Genel Zihinsel Yetenek Resim Müzik

EK 3. Sosyal ve Kültürel Sermaye Belirleme Formu

Kimle yaşıyorsunuz:

Anne ve baba Sadece anne Sadece baba Diğer

b. Kardeş sayınız (üvey kardeşler dahil) (Kendiniz hariç):

1 2 3 4 5 ve üzeri

1. Anneniz çalışıyor mu : Evet Hayır

2. Babanız çalışıyor mu : Evet Hayır

3. Aşağıdaki soruları eğer aile bireyleriniz şu an çalışmıyorsa en son çalıştığı işi düşünerek cevaplayınız.

	Baba	Anne	Dede	Babaanne	Dede	Anneanne
a. Ne İşle Uğraşmaktadır?						
b. Kendi İşleri mi?	☐ E ☐ H	☐ E ☐ H	☐ E ☐ H	☐ E ☐ H	☐ E ☐ H	☐ E ☐ H

4 Eğitim durumları:

	Baba	Anne	Dede	Babaanne	Dede	Anneanne
Okuryazar değil						
Okuryazar						
İlkokul mezunu						
Ortaokul mezunu						
Lise mezunu						
Üniversite mezunu						
Yüksek lisans mezunu						
Doktora mezunu						

5. Ailenizde düzenlik olarak (haftada en az bir kez olmak kaydıyla internet ya da basılı) gazete okuma alışkanlığı var mıdır? E H

6. Ailenizde radyo dinliyorlarsa ne tür yayın yapan radyolar dinlenir?

☐	Dinlemez	☐	Türk Halk Müziği	☐	Haber	☐	Klasik Müzik	☐	Türk sanat Müziği
☐	Yabancı	☐	Arabesk-Fantezi	☐	Spor	☐	Türkü	☐	Pop
☐	Dini	☐	Türkçe Slow	☐	Caz	☐	Rock	☐	Diğer (lütfen yazınız).....

7. Ailenizde aşağıda belirtilen konuların konuşulma sıklığını (her bir başlık için ilgili kutucuğu işaretleyerek) belirtiniz.

	Her Zaman	Sık Sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
Spor					
Sanat					
Politika					
Kitaplar					
Televizyon					
Filmler					
İş					
Arkadaşları					
Bilim					
Gündelik konular					
Müzik					
Maddi konular					

8. Evinizde yaklaşık kaç kitap vardır?

☐	Hiç ya da çok az (0-10)	☐	Çok az (11-25)	☐	Bir kitaplık dolusu (26-100)
☐	İki kitaplık dolusu (101-200)	☐	Üç kitaplık dolusu (201-300)	☐	Dört kitaplık dolusu (301-400)
☐	Bir oda dolusu (401-600)	☐	Bir odadan daha fazla (600 ve üzeri)	☐	

9. Eviniz kaç odalıdır?

1+1 2+1 3+1 4+1 5+1 ve üzeri

10. Arabanız var mı varsa kaç tane?

Yok 1 2 3 4 5 ve üzeri

11. Evinizde kaç tane bilgisayar var? Yok 1 2 3 4 5 ve üzeri

12. Geçen yıl ailenizle tatile nereye gittiniz?

☐	Gitmedik	☐	Deniz, Kum Güneş Tatili	☐	Yayla Turizmi	☐	Termal Otel/Kaplıca
☐	Kar Sporları Tatili	☐	Memleket Ziyareti	☐	Tarihi Kültürel Gezi	☐	Diğer.....

13. Anne-babanızın her bir aktiviteyi ne sıklıkla yaptığını işaretleyiniz.

	Her Zaman	Sık Sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
Televizyon İzlemek					
Spor Yapmak					
Müzik Dinlemek					
Müze Ziyareti					
Sinemaya Gitmek					
Kitap Okumak					
Konsere Gitmek					
Müzik Enstrümanı Çalmak					
Tiyatroya Gitmek					
Arkadaşlarıyla Buluşmak					
Yardım Kuruluşlarına Katılım					

14. Anne veya babanız ne tür müzik dinler?

☐ Dinlemez	☐ Türk Halk Müziği	☐ Haber	☐ Pop
☐ Rock Müzik	☐ Arabesk-Fantezi	☐ Spor	☐ Diğer (lütfen yazınız)
☐ Türk Sanat Müziği	☐ Türkçe Slow	☐ Caz	

15. Anne-babanızın arkadaşları daha çok hangi meslek grubundandır? 5 (beş) kutu işaretleyiniz.

☐ İşsiz	☐ Öğrenci	☐ Hemşire	☐ Öğretmen
☐ Serbest Meslek	☐ Mühendis	☐ Hâkim	☐ Temizlikçi
☐ Esnaf	☐ Polis	☐ Üst Düzey Yönetici	☐ Avukat
☐ Akademisyen	☐ Asker	☐ İşçi	☐ Kasiyer
☐ Doktor	☐ Muhasebeci	☐ Memur	☐ Din Görevlisi
☐ Ev Hanımı	☐ Diğer.....		

16.a. Aileniz kaç yıldır Diyarbakır'da ikamet etmektedir?

- 1-5 6-10 11-15 16-20 21-25 26 ve üzeri

b. Aileniz Diyarbakır'a sonradan taşındı veya göç etti ise daha önceden yaşadığı yer?

- Göç etmedi/taşınmadı Köy Kasaba

- İlçe Küçük şehir Büyük şehir

- 17.a. Kaldığımız yer? Yurt Aile yanı Diğer:
- b. Ailenizin yanında kalıyorsanız eviniz kendinize mi ait kira mı?
- Kira Kendimize ait Diğer.....
- c. Kaldığımız yerde kendinize ait çalışma odası ya da masası var mıdır? E H
- 18.Ailenizin ortama toplam aylık geliri?
- 19.Eğitim hayatınızda kaç yıl dershaneye gittiniz?
- Gitmedim 1 2 3 4 ve üzeri
- 20.
- a. Özel ders alıyorsunuz? Evet Hayır
- b. Evet ise kaç yıldır alıyorsunuz? 1 2 3 4 5 ve üzeri
- c. Evet ise kaç farklı dersten özel ders alıyorsunuz? 1 2 3 4 ve üzeri
- d. Evet ise ne sıklıkla alıyorsunuz?
- Haftada 1 Haftada 2 Haftada 3
- Haftada 4 ve üzeri Ayda bir ya da daha az Ayda 2
- 21.Aileniz yıllık olarak eğitime ne kadar para harcıyor?
- 22.Anne-babanız eğitimle ilgili vakıf/dernek veya kuruluşlara üye mi? E H
- 23.Aileniz eğitim kampanyalarına/okul aile birliğine maddi destek verir mi? E H
- 24.Anne-babanız ülkedeki eğitim politikalarını takip eder mi? Evet Hayır
- 25.Amca, hala, dayı, teyze ve onların çocuklarından yükseköğretim mezunu var mıdır?
- Evet Hayır

26.Hangi meslekleri tercih etmeyi düşünüyorsunuz?

☐ Serbest Meslek	☐ Mühendis	☐ Hemşire	☐ Öğretmen
☐ Esnaf	☐ Polis	☐ Hakim	☐ Din Görevlisi
☐ Akademisyen	☐ Asker	☐ Üst Düzey Yönetici	☐ Avukat
☐ Doktor	☐ Muhasebeci	☐ Memur	☐ Diğer.....
		

27.Meslek seçiminde sizi etkileyen aşağıdaki unsurlardan en önemli üç tanesini belirtiniz.

El becerisi gerektiren bir iş	Yaratıcı olmama izin vermeli	Çeşitlilik içermeli	
Dışarıda çalışılan bir meslek	Güvenli bir meslek olmalı	Sorumluluğu az bir meslek	
Yöneticilik pozisyonu	Çalışma saatleri az olmalı	Maddi olarak tatmin etmeli	
İnsanlarla etkileşim içinde olabileceğim bir meslek	İnsanların saygı duyduğu bir meslek	İnsanlara yardım etme imkanı veren bir meslek	
Aileme karşı sorumluluklarımı engellemeyecek bir	Kendi işimin patronu olabileceğim bir meslek	Zihnimi kullanabileceğim, düşünme ve konsantrasyon gerektiren bir meslek	

meslek				
--------	--	--	--	--

28. Aşağıdaki boş zaman aktivitelerini ne sıklıkla yaptığınızı belirtiniz.

(Lütfen okul tarafından organize edilmeyen faaliyetleri düşünerek işaretleyiniz)

	Her Zaman	Sık Sık	Bazen	Nadiren	Hiçbir Zaman
Televizyon İzlemek					
Spor Yapmak					
Sanat Galerisi veya Müzeye Gitmek					
Yardım Kampanyalarına Katılmak					
Sinemaya Gitmek					
Tiyatroya Gitmek					
Klasik Müzik Konserine Gitmek					
Pop Müzik Konserine Gitmek					
Müzik Enstrümanı Çalmak					
Klasik Müzik Dinlemek					
Pop Müzik Dinlemek					
Kitapçıya Gitmek					
Futbol Maçına Gitmek					
Bale/Operaya Gitmek					

29. Düzenli olarak izlediğiniz TV Programlarının türleri nelerdir?

☐ Eğlence	☐ Spor	☐ Talk-Şov	☐ Tartışma	☐ Söyleşi
☐ Film	☐ Haber	☐ Kadın Programı	☐ Yarışma	☐ Eğitici Programlar
☐ Dizi	☐ Müzik	☐ Belgesel	☐ Magazin	☐ Diğer:.....

a. Ne sıklıkla sinemaya gidersiniz?

☐ Her Zaman	☐ Sık Sık	☐ Bazen	☐ Nadiren	☐ Hiçbir Zaman
------------------------------------	----------------------------------	--------------------------------	----------------------------------	---------------------------------------

b. Hangi film türlerini izlersiniz?

☐ Aksiyon/Macera	☐ Bilim Kurgu	☐ Deneme/Fikir	☐ Polisiye
☐ Romantik	☐ Korku/Gerilim	☐ Fantastik	☐ Öykü
☐ Dram	☐ Komedi	☐ Tarihi	☐ Diğer:.....

30. a. Okul derslerinizle ilgili olmayan kitapları okuma sıklığınız nedir?

☐ Her Zaman	☐ Sık Sık	☐ Bazen	☐ Nadiren	☐ Hiçbir Zaman
------------------------------------	----------------------------------	--------------------------------	----------------------------------	---------------------------------------

b. Okul derslerinizle ilgili olmamak şartıyla hangi tür kitapları okumayı seversiniz?

☐	Aksiyon/Macera	☐	Bilim Kurgu	☐	Animasyon	☐	Polisiye
☐	Romantik	☐	Korku/Gerilim	☐	Fantastik	☐	Belgesel
☐	Dram	☐	Komedi	☐	Tarihi	☐	Kişisel Gelişim
☐	Sanat	☐	Şiir	☐	Felsefe	☐	Diğer:.....
						☐

b. Okuduğunuz kitaplarla ilgili aile içi paylaşımda bulunur musunuz?

Evet Hayır

31. a. Kütüphane üyeliğiniz var mıdır? Evet Hayır

b. Evet ise kaç kütüphanede üyeliğiniz var?

32. Aileniz ders çalışırken yardımcı olurlar mı?

Her Zaman Sık Sık Bazen Nadiren Hiçbir Zaman

EK 4. Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği (ÇGPSÖ-12)

+

	Aşağıda doğru ya da yanlış cevabı bulunmayan bazı durumlar ifade edilmektedir. Lütfen bunları dikkatlice okuyun ve hangi ifade size en doğru geliyorsa (X) işareti koyun.	Beni hiç tanımlamıyor	Çok az tanımlıyor	Biraz tanımlıyor	Oldukça tanımlıyor	Beni tamamen tanımlıyor
2.	Eğitim almak benim için önemlidir.	1	2	3	4	5
4.	Başladığım faaliyetleri/işleri bitirmeye çalışırım.	1	2	3	4	5
6.	Yardıma ihtiyacım olursa, nereden yardım alabileceğimi bilirim.	1	2	3	4	5
9.	Arkadaşlarım zor zamanlarımda yanımdadır.	1	2	3	4	5
11.	Hayatımda gelecekte kullanacağım yeteneklerimi geliştireceğim fırsatlara sahibim.	1	2	3	4	5

□

EK 1. Anket İzin Belgeleri

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
ÇAĞ UNIVERSITY

SAYI : 23867972/ 562-335
KONU: Tez Anket İzini Hakkında

07.05.2019

(DAĞITIM YERLERİNE)

1. Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında kayıtlı olup, programdaki kaydı halen devam etmekte olan ve tez aşamasına geçmiş olan 201710090 numaralı **Zehra UÇAK AZBOY**, “**Üstün Zekalı/Yetenekli Çocuklarda Psikolojik Sağlık ve Sosyal Sermaye İlişkisi**” konulu tez çalışmasını Çukurova Üniversitesi öğretim üyesi olan **Prof. Dr. Gülşah SEYDAOĞLU** danışmanlığında halen yürütülmektedir
2. Adı geçen öğrencinin bu tez çalışması kapsamında Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı tüm Resmi ve Özel Ortaokullar ile Bilim ve Sanat Eğitim Merkezlerinde öğrenim gören öğrencileri kapsamak üzere kopyası Ek’te sunulan anket uygulamasının yapılması planlanmıştır.
3. Bu kapsamda, adı geçen öğrencinin bu tez çalışması ile ilgili Ek’lerde sunulan anketi uygulayabilmesi için gerekli iznin verilmesi hususunda bilginizi rica ederim.

Prof. Dr. **Unal AY**
Rektör

EKLERİ: 8 (Sekiz) Sayfa Anket Formu Listesi.

DAĞITIM:

Gereği:

Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü

Diyarbakır Bilim ve Sanat Eğitim Merkezi

T.C.
DİYARBAKIR VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 30769799-604.02-E.9780077
Konu : Araştırma İzni (Zehra UÇAK AZBOY)

17.05.2019

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

- İlgi: a) MEB Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 22/08/2017 tarih ve 12607291 sayılı 2017/25 Nolu Genelgesi
b) Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünün 13.05.2019 tarih ve 562-335 sayılı yazısı.

Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencisi Zehra UÇAK AZBOY'un "**Üstün Zekalı/Yetenekli Çocuklarda Psikolojik ve Sosyal Sermaye İlişkisi**" konulu ölçek çalışmasını İlimiz İlçelerine bağlı tüm resmi ve özel Ortaokullar ve Bilim ve Sanat Merkezlerinde uygulama isteği ilgi (b) yazıda belirtilmektedir.

Söz konusu araştırma çalışmasının okul müdürlerinin gözetiminde ve sorumluluğunda gönüllülük esasına bağlı olarak, 2018-2019 eğitim öğretim yılı içerisinde eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde yapılması uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Metin DİREK
İl Millî Eğitim Müdür Yardımcısı

OLUR

<...>

Süleyman İLGE
İl Millî Eğitim Müdürü.V

Eki:

- 1-Araştırma Değerlendirme Formu
- 2-Tez Önerisi
- 3- Anket Çalışması

Adres: Şehitlik Mahallesi, Mehmet Akif Ersoy Blv. Eski Eğitim
Fakültesi, 21010 Şehitlik / Yenişehir/Yenişehir/Diyarbakır
Elektronik Ağ:
e-posta: stratejigelistirme21@meb.gov.tr

Bilgi için: Yeşim YALI

Tel: 0 (412) 322 22 35

Faks: 0 (412) 322 22 48

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 208e-3c33-3b4f-916c-c577 kodu ile teyit edilebilir.

EK 2. Psikolojik Sağlık Ölçeği İzni

Çocuk ve Genç Psikolojik Sağlık Ölçeği

zehra uçak

28 Nis 2019 Paz 15:35

Merhaba hocam Ben Çağ Üniversitesi psikoloji ana bilim dalında yüksek lisans yapıyorum. Bu dönem tez aşamasına geçmiş bulunmaktayım. Tez olarak "Üstün zekalılar

Gökmen Arslan <gkmnarslan@gmail.com>

28 Nis 2019 Paz 18:24

Alıcı: ben

Merhaba,

Ölçek ekte. Ölçek sadece araştırmanızda kullanmanız için izin verilmiştir. Üçüncü şahıslar ile ve çalışmanızda tümünü paylaşmayınız. Araştırma sonuçları konusunda tarafıma bilgi verirseniz sevinirim. Ölçekle değerlendirme bilgilerinizi researchgate'deki çalışmalarında bulabilirsiniz. Kolaylıklar dilerim.

zehra uçak <zehraucak5152@gmail.com>, 28 Nis 2019 Paz, 15:35 tarihinde şunu yazdı:

EK 3. Sosyal Sermaye Formu İzni

üstün zekalılarda sosyal sermaye

zehra uçak

28 Nis 2019 Paz 19:16

Merhaba hocam Ben Çağ Üniversitesi psikoloji ana bilim dalında yüksek lisans yapıyorum. Bu dönem tez aşam...

SEZGİN ERDEM <sezginerdem84@gmail.com>

28 Nis 2019 Paz 19:25

Alıcı: ben ▾

Sayın Hocam,

Bilimsel yayın kurallarına uygun olarak atıf yapmanız halinde anket çalışmamı kullanmanızda bir mahsur yoktur. Araştırmanızda başarılar diliyorum.

28 Nis 2019 Paz 19:16 tarihinde zehra uçak <zehraucak5152@gmail.com> şunu yazdı:

9. ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Ad soyad : Zehra UÇAK AZBOY
Doğum yeri ve yılı : Diyarbakır, 1985
Cinsiyet : K
Yabancı dil : İngilizce
E-posta : zehraucak5152@gmail.com

Eğitim

Yüksek Lisans : Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Anabilim Dalı
Yüksek Lisans : Dicle Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi
Lisans : Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi
Sosyoloji Bölümü
Lisans : Dicle Üniversitesi, Siirt Eğitim Fakültesi
Sınıf Öğretmenliği Bölümü
Lisans : Dicle Üniversitesi, Devlet Konservatuvarı
Temel Bilimler Bölümü (öğrenimine devam etmektedir.)
Ön Lisans : Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi
Adalet Bölümü

İş

Özel Eğitim Öğretmeni: Diyarbakır/Surkent İşitme Engelliler İlkokulu